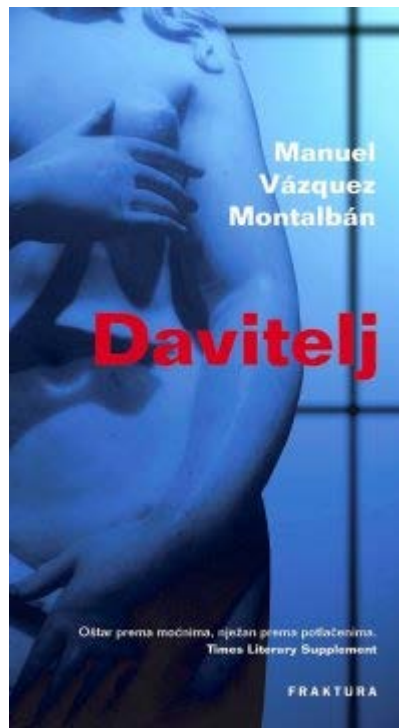

Manuel Vazquez Montalban
El estrangulador
Davitelj

Davitelj je jedan je od najboljih i najslojevitijih romana slavnoga španjolskoga pisca Manuela Vázqueza Montalbána. Ispripovijedan iz pozicije ubojice Alberta DeSalva zatvorenoga u ludnicu Davitelj je s jedne strane profinjen psihološki portret, a s druge strane preslika društva i njegova najžešća kritika. Alberto DeSalvo, glavni junak romana, u rang je, ako ne i zanimljiviji od slavnoga Hannibala Lectera. Iznimno obrazovan, veliki obožavatelj secesije, duhoviti cinik, on u svojoj ispovijedi razotkriva povijest i kronologiju svoga, daviteljskog, po njemu iznimno vrijednoga i umjetničkog posla. Roman Davitelj inspiriran je slavnim filmom Bostonski davitelj, ali je Manuel Vázquez Montalbán otišao korak dalje od filma te je napisao iznimno napet triler u kojem se miješaju snoviđenja i maštarije zatvorenika sa stvarnim ubojstvima. Davitelj je roman u kojem se na očaravajući način isprepliću umjetnost i zločin, a njime je Manuel Vázquez Montalbán ostvario slojevitu alegorijsku sliku u kojoj Boston može biti bilo koji grad a davitelj bilo tko, te još jednom pokazao zašto ga drže jednim od najutjecajnijih suvremenih španjolskih autora, koji je sada po prvi put dostupan i hrvatskoj čitateljskoj publici.

Prvi dio

Portret davitelja u mladosti

– Da, ali svi su oni, na svoj način, sudionici novih istina. Ako vas ne zanimaju, ne morate poći s nama.

– I dalje tvrdim da nemam pojma koje bi to mogle biti. U svijetu sam dosad nailazio samo na stare istine..., tako stare poput sunca i mjeseca. Kako ih mogu upoznati? To će mi biti prilika da upoznam Boston.

– Ne radi se o Bostonu, nego o ljudskoj prirodi!

Henry James Bostona

1.

Uvijek postoji (ili je postojao) prvi put, ali mozak mi se blokira kad ga se pokušam prisjetiti i dolazim do zaključka da je „prvi put” nekakva metafora, a da naprotiv svi drugi puti to nisu. „Prvim putom” može se smatrati prvi čin, makar on bio posljedica čitavog niza zamišljenih „drugih puta”, a ovdje ističem svoju ljupku susjedu Almu, zlatnu djevojku bez premca, koju sam zaklao japanskim nožem mnogo prije no što smo imali modernizirani japanski imaginarij. Zaklati nekoga japanskim nožem u pedesetima moglo se smatrati posljedicom metafizičkog utjecaja Rashomona, filma Akire Kurosawe, ili koljačkoga promiskuiteta koji se pripisuje Japancima, bili oni kamikaze ili ne, u američkim filmovima o jenkijevskoj epopeji na Pacifiku tijekom Drugoga svjetskog rata. Drugim riječima, instrument je bio mnogo bliži bodežu ili mačeti nego sofisticiranom karakteru kuhinjskoga noža. Ali početkom osamdesetih i s nožem koji sam ja koristio, moj je čin bio predznak buduće osjetljivosti prema svemu japanskome, veoma uobičajene u idućem tisućljeću, u kojem će Japanci opet postati *l'ennemi a battre*¹, i napokon će doći toliko iščekivana „žuta opasnost” za kojom Zapad čezne još od vremena veličanstvenih turskih osvajanja i tatarskih horda koje je opisivao Michael Strogoff. Zapad je sediment uzastopnih naleta barbara i zato je uvijek priželjkivao invaziju novih obnoviteljskih valova istodobno bojeći se i odbijajući je, no dio njegove stvarne propasti pripisuje se pretpostavci da više nema barbara i da je, u svakom slučaju, tuđe barbarstvo manje strašno od vlastitoga.

Radilo se o onim noževima koje danas čitav svijet rabi u najotmjenijim amaterskim kuhinjama, dugačak, široke i zašiljene oštrice, koji više može ocrtati nego rezati filete najtvrdje ribe i dati im prozirnost leptirovih krila. U mom kaznenom dosjeu 1988/712 Almino pogubljenje nalazi se pod podrugljivim naslovom O nevjerojatnom i neosnovanom zločinu. Nevjerojatna su, prema psihijatrima, psihoanalitičarima i drugima toga soja, sva moja pogubljenja, ili zločini, kako ih nazivaju kriminolozi iliti mudraci i istovremeno stručnjaci za kriminalitet. Neosnovan je pridjev koji ne zaslužuje ni jedan moj zločin, jer ih obično pripremam

¹ franc, neprijatelj kojeg treba potući (nap. prev.)

desetljećima, kao onaj s Almom, od moje voajer ske opsesije tom ženom obdarenom gotovo podjednako darom nevinosti i velikodušnosti. Gledao sam zaneseno razvoj njezina asimetrična tijela koje mi je pokazivala još kao djevojčica, dok ju nije obuzeo pubertetski sram, i krila ga je do trenutka svoje smrti, nakon četrdeset ili pedeset godina, tijekom kojih je bila protagonistica uzorne priče o zlatnoj i mitskoj djevojci.

U mom tajnom arhivu Almin se slučaj nalazi pod oštroumnim naslovom Ubojstvo Danaje, iako, kad sam upoznao Almu, ništa nisam znao o liku na Klimtovoju slici, o sličnosti dviju boginja odsutnih duhom. Alma nije posjedovala masturbatorsku, pa prema tome ni kastracijsku, opakost Klimtovih lascivnih žena. Nisam znao ni za odnose između buduće Alme Mahler i Klimta kojemu je pozirala za Juditu, Atenu Paladu, a možda i za Poljubac, prije no što je pozirala za Kokou likinu Zaručnicu vjetra. Moja boginja Alma bila je plod tajnog i mladenačkog kulta. Posvećenoga jednoj njezinoj dojci, skladnom čudu koje sam odrezao u tom iiiskladu i čuvam ga u boci s formalinom zakopanoj u Luksemburškom parku u Parizu, veoma blizu kipa posvećenog Pierreu Mendesu-Franceu, koji vjerojatno u poznatom parku pod okloпом ogrtača krije svoj nagon za ekshibicionizmom. Kad smo već kod toga, nedaleko od ulaza kojim se prilazi sramotnom kipu, ekshibicionizmu prerušenom u Mendesa-Francea, nalazi se replika kipa koji Rodin posvećuje dubokoj Balicovoj ružnoći, ružnoći onoga zlobnog reakcionarnog hrljavca kojeg su toliko slavili Marx, Engels i Lenjin, ne zbog stvarne sličnosti literarnog ukusa, nego zato što im je reakcionarnost Honoreova ancien regimea² dobro došla za kritiku buržoazije, što sam dokazao u svom diplomskom radu Realizam kao usud i obranio ga na Praškom sveučilištu nekoliko dana prije poznatih defenestracija 1948. koje su prokrčile put diktaturi komunističke partije.

Moje su učene digresije uvijek činile nervoznima moje sugovornike i sad ih obično dovedim do krajnosti pred kaznioničkim psihijatrima koji mi uporno žele dokazati da je nemoguća tako visoka kulturna razina u vodoinstalatera, ma koliko on bio specijaliziran za instalacije, obratite pažnju na tu riječ, i za popravljjanje vodokotlića. Zanimljivo je da mi, svaki put kad dovedu u pitanje moju kulturnu razinu, a dovode ju jer ju pokazujem, drugim riječima, dokazujem, donesu Bostonski enciklopedijski rječnik u deset svezaka s dodatkom i uvijek me pitaju prepoznajem li ga. Kako ga ne bih prepoznao kad sam ubio izdavača? Te okolnost nisu još razjasnili ni javni ni privatni istražitelji, nekoliko sekunda prije no što je trebao najaviti dobitnika nagrade Boston, a nikad se nije saznalo tko je pobjednik, nikad nije ni pronađeno originalno djelo mogućeg pobjednika ni kojega drugog sudionika natječaja, iako vam sad mogu reći da sam ubio izdavača jer sam dobitnik nagrade trebao biti ja. Napokon su ostavili u mojoj ćeliji devet od tih deset svezaka, nedostaje onaj od Tarn do Zyw i dodatak koji je postupno aktualiziran, ali na očaj mojih mučitelja, nikad, nikad im nisam ni dao naslutiti da ih želim imati. U prvo vrijeme nisam bio ni svjestan da igram njihovu igru i pitao sam ih kakva je uzročno-posljedična veza između mojih kulturalnih ekshibicija i onoga skupog rječnika koji su mi donosili deset psihijatara i jedna medicinska sestra jer je mišićna napetost u tih ljudi veoma slaba i nisu u stanju nositi ni lagane rječnike kakvi se danas tiskaju. Kako bi se ti kljakavi vračevi snašli da su morali nositi one stare enciklopedijske rječnike, koji su više nalikovali na grčke hramove, svezak po svezak, reklo bi se prije da su načinjeni od mramora i da su slova uklesana preciznim dljetom najboljih duhovnih kaligrafa? Što su mi umornije izgledali, to sam bio uporniji u traženju uzročno-posljedične veze toga glupog napora, a odgovarali su mi da je uzročno-posljedična veza bila nešto što sam ja morao razjasniti, a ne oni, kao da sam ja proučavao njihovo ponašanje i logiku, a ne obratno. Upotrebljavali su nadrilječničku retoriku ne bi li prikrili što žele reći, a svaki bi policajac to bez licemjerja rekao ovako: „Ovdje pitanja postavljam ja!” Tako da svaki put kad dođu s rječnicima, pjevam pjesmu ladara s Volge ili Sixteen Tons; obje jasno ukazuju kako je naporan posao ladara ili rudara. Moj sve

² franc, starog režima (nap. prev.)

veći oprez prema stvarnim nakanama ove rulje naveo me da im odbijam odgovoriti na pitanja koja mi postavljaju, uvijek, uvijek o temama koje počinju slovom t:

Trmier (Pierre), tincenit, tomizam, Torricelli, Tredjakovski (Vasilij Kirilovič), Turro y Darder (Ramon), tus-tost... Na moj prijezir predložili su mi da postavljaju pitanja o terminima koji počinju na u i sve tako do z, .ih ako odbijam odgovarati na ona koja započinju slovom t, koje moralne obveze imam da odgovaram na ona koja započinju slovima u, v, w, x, y, z?

2.

Zovem se Albert DeSalvo i bostonski sam davitelj, jedan od najboljih bostonskih davitelja. Moje je postojanje postalo općepoznato zahvaljujući jednom nesretnom filmu nazvanom upravo Bostonski davitelj, koji je režirao neki Richard Fleischer, jedan od onih redatelja koje pedantni kritičari karakteriziraju kao obrtnike, ali preograničene da bi bili pravi stvaraoci. Kako možete u današnje vrijeme ustanoviti raspon, kad je granica već određena, između „obrta” i „kreativnosti”, a pogotovo na filmu, gdje dobri redatelji jedva dođu do položaja uspješnih dirigenata orkestra? Ne poričem da se film gleda sa zanimanjem, bili vi umiješani u njega ili ne, ja sam ga vidio gomilu puta, pogotovo prije no što su me smjestili u kaznioničku bolnicu gdje izdržavam kaznu, čini se zbog shizofrenije jer psihijatri ne vjeruju u drugu vrstu krivnje, a što se tiče policije i sudaca, oni ne vjeruju njihovim dijagnozama, ali veoma se boje psihijata, kao što se svaki potencijalni psihopat boji svojih budućih konvencionalnih nadriliječnika. Otkad sam ovdje, duševni liječnici, psihijatri, psihoanalitičari, psiholozi, pomoćnici na raznim položajima, urotili su se protiv mene i ne mogu gledati Fleischerov film kad god poželim, pod izlikom da mi škodi budući da me „uvlači u verificiranje lažne osobnosti”. Redatelj je filma sin crtača Popaja, ali spasonosni špinat koji je spašavao Popaja od katastrofa i koji ga je pripremao za podvige nije došao na vrijeme, jer je film samo sjena u tehnikoloru implikacija mog života i prikazuje me samo od trenutka kad su me uhitili, ili, bolje rečeno, otkad misle da su me uhitili. Dovoljno sam godina proveo u ovoj ustanovi da bih sad baš ja prepričavao film i bacao kao utopljenik bocu s porukom preko ovih zidova od pečene opeke, iz življenog proturječja uhićenja koje nije bilo opravdano uvjerenjem da sam kriv. Dapače. Inzistiram da im dokažem kako sam ja bostonski davitelj, onaj pravi, najbolji bostonski davitelj, a oni se zatvaraju u koncentrične krugove psihijatrijske kulture držeći me kliničkim slučajem, ali nikako ubojicom. A ako sam klinički slučaj, očito mogu biti samo shizofrenik, između ostaloga i zato što se ti vračevi kreću unutar bijede psihijatrijske filologije nedostatne da obuhvati sve tipove ljudske duše, još jedan dokaz da je jezik jedva sjena, gotovo isključena iz sadašnjosti. Prvo su me pokušali smatrati samo paranoikom, u pokušaju da me ponize čak i u bolesti, jer svatko može biti paranoik, i iako ne misle ni svi psihijatri da je paranoja vrsta shizofrenije, tako je raširena i vulgarizirana da ja ne prolazim kao paranoik, i to sam dao na znanje tim vračevima. Paranoja je samo kronična psihoza koju karakterizira više ili manje delirij, bolje ili lošije sistematiziran, i implicira dezorijentaciju, a ne intelektualnu slabost, aspekt koji sumnjam da možete procijeniti kod mene. Ni etimološko me tumačenje riječi ne zadovoljava: ludilo ili duševni poremećaj. Jeste li vi vidjeli svoju dušu u ogledalu duše?

Ili shizofrenik ili ništa; i tako sam se opirao da su me ipak proglasili shizofrenikom; nisam im povlađivao, ali ni negodovao, jer ti ljudi ili znaju kako nazvati osobe i stvari ili ne znaju što bi s njima. Ali sigurno sam nešto više od shizofrenika budući da izdržavam doživotnu kaznu, a u demokratskim se državama ružno gleda ako osude nekoga na doživotnu kaznu samo zato što je shizofrenik.

Pretpostavimo da sam shizofrenik. Što je to? Riječi prisvajaju stvari i događaje, ali ne sjećamo se uvijek što su prisvojile, a katkad prisvoje i nas. Kao što su drugi zatvorenici os-

mislili svoj zatvorenički život tako da proučavaju zakone koje su navodno prekršili, proučavali su pravo i napokon su postali tako mudri poput svojih tužitelja i branitelja, ja sam proučavao psihologiju, psihoanalizu i psihijatriju dok nisam u tim disciplinama dosegao filološku sigurnost onih nadriliječnika, ili čak još više, zbog čega ih katkad uznemirim, prisiljavam ih da pišu bilješke u mojoj nazočnosti i da trče kućama da pročitaju ono što su možda nekoć već pročitali. U svom dnevniku vodim računa o svojim iskustvima i napretku i na njima sam zasnovao ovu ambicioznu tužbu protiv manipulacije mojim mozgovima, ne, nije pogreška, mojim mozgovima. Postao sam tako stručan po pitanju ludila kao što je jadni Caryl Chessman bio stručan u loše osmišljenim prizivima da se spasi električne stolice, a kad sam usvojio znanje i žargon tih nazoviliječnika, stekao sam i njihovu nenaklonost za čitav život. Što su oni razdraženiji pred znanjem koje sam im uzeo, to ja više pokazujem ekshibicionistički žar u tom znanju.

Prvi opisivači shizofrenije nazivali su je prerano sazrelom demencijom (Kraepelin), a onda se Bleuer 1911., ni manje ni više nego 1911., usudio opisati shizofreniju ne kao bolest, nego kao skupinu duševnih bolesti, međusobno diferenciranih, ali sa zajedničkim nazivnikom: poremećaji u povezivanju ideja i u čuvstvenosti. Drugi su nazoviliječnici nakon njega uradili po svome, jer je blebetanje nekažnjivo i ni jednog psihijatra nisu tužili ni smjestili u bolnicu zbog bezočne uporabe termina. Tu i leži ta niska sporednih obilježja shizofrenije: hipotonija svijesti (Berze); intrapsihička ataksija (Stransky); ireverzibilni proces koji iz temelja mijenja osobnost (Jaspers); patološka prilagodba osobnosti mediju (Meyr). Ako moram nekomu dokazati da pratim literaturu, prilazem dokaz svoga sistematičnog pregleda američkih radova iz psihijatrije, od starog Stacka Sullivana do Batesonovih teorija o dvostrukoj vezi, systemske teorije i obiteljske terapije škole u Palo Altu i Laingove zamršene priče o „podijeljenome ja”, a Lainga ću često spominjati. Iako, ironično gledano, zanimala me lakanovska teorija psihoze, intelektualizam kojim Europljani pristupaju poremećajima u ponašanju (tko nije umro od smijeha pred antiedipovskim razlaganjem Deleuzea i Guattarija ili pred razmišljanjima o Foucaultovu ludilu, počevši od njegove kritike svijesti?), i mislim da su današnji Europljani mnogo bliži književnosti nego bilo kojoj znanosti. Psihoanalitičari govore o poremećaju libida – narcističkoj introjekciji-regresiji i projekciji koja završava supstitucijom libida destruktivnim nagonom ili nagonom za smrću. Popis simptoma beskonačan je jer je promatranje mogućih shizofrenika čisto traćenje znanja: poremećaji u razmišljanju, podvojenost, gubitak logičkih veza, delirične ideje, iskustva iskrivljene interpretacije – glupi eufemizam koji služi maskiranju ideja veličine ili manije proganjanja, logoreja, halucinacije, vidne i slušne iluzije, prenemaganje u pokretima, gubitak tjelesne savitljivosti, iznenadne promjene tonusa mišića, ekstaza, apatija, duševna zaostalost, autizam... autizam... Toj su lijepoj riječi suzili značenje i podredili je opisu ponašanja bića koja patološki ne mogu komunicirati na uobičajeni način i nisu je imali u vidu kako bi razumjeli nas koji dosežemo superiornu razinu osobnih, međusobno nezamjenjivih zakona, jer ta riječ vrijedi isključivo kod osobne upotrebe, i nigdje, nigdje drugdje. Ali, završimo što prije ovaj izlet u spoznajni teritorij tih nadriliječnika, saberimo sve što znaju o shizofreniji, i prijedimo preko toga da Freudu, a na njega dobro pazim, imam ga pod intelektualnom kontrolom, nije bilo jasno i mislio je da prihvaćanje mogućnosti da postoje podvojene ličnosti relativizira njegove igrice uranjanja u podsvijest ili, ako želite, spuštanja do izvora podsvijesti, i ovdje ostavljam na promišljanje svima zainteresiranima njegovu interpretaciju slučaja Schreber. Čini se da postoje tri shizofrenije, kao i egipatske piramide ili rodovi imenica: paranoidna, poremećaji percepcije i razmišljanja koji vode u demenciju; bebefrena, poremećaji čuvstvenosti i volje koji također vode u demenciju; i katatona, najzahvalnija od svih jer je smiješna, a katatonični shizofrenik čudno se ponaša i plaši ili nasmijava okolinu, iz čega proizlazi da je vrlo zahvalan i isplativ luđak. Nadriliječnici, manje ili više klasični, teoretiziraju o percepciji osakaćenoj vlastitim teorijama i žargonom, a jednako su tako grozni i sociolozi, koji daju prednost činjenici da se shizofrenik ne rada nego se

stvara, da ne govorimo o Laingu i kompaniji, koji smatraju da shizofrenija nije bolest nego „mit” koji sublimira probleme iskustva i ponašanja uzrokovane teškoćama u komunikaciji s drugima, a pogotovo s najbližim „drugima” koje nazivamo „rođacima i bližnjima”.

Laing me došao vidjeti početkom sedamdesetih, pretpostavljam da se uslika kao apostolski antipsihijatar – iako je uvijek odbijao smatrati se „antipsihijatrom” i prigovarao je Cooperu na epitetu – pokraj žrtve psihijatrije koju je trebalo spasiti. Prema meni se odnosio više kao milosrdni redovnik nego kao liječnik, i ne samo da nisam dopustio da nas slikaju, nego sam mu priredio katatonični show od kojeg mu je bilo vrlo neugodno... hvale se antipsihijatrijom, ali kad poludiš, zovu čuvaru. Počeo je riječima: „Vas su zatočili u liječničku metaforu – ludilo. Ludilo je metafora i kroz tu metaforu osoba se smatra pacijentom, pasivnim receptorom utjecaja liječnika vrača koji na kraju određuje pacijenta u njegovu stanju i depersonalizira „i, iako istodobno psihijatar plaća cijenu vlastite depersonalizacije. Napokon, psihijatar i pacijent dva su luđaka izvađena iz konteksta.” Pustio sam ga ih govori. Poslije, kad sam glumio izgubljenoga kataloničara, Laing je pozvonio da dođu čuvari i ostao je bez metafora.

Ne mogu reći da sam se razočarao u Laingu, jer me nikad nije ni očarao, ali bar sam imao nedoumice, čak sam se mogao iznenaditi dok ga nisam osobno upoznao i, čak i poslije, dok nisam pročitao njegove užasne Sonete i aforizme, loše započete dječjačkim proslavom kojim otkriva svoje sklonosti koje su ga sprječavale da bude pravi antipsihijatar. Kako može biti antipsihijatar odrasla osoba koja pita svoju majku sviđa li joj se knjiga koju je upravo objavio, o razgovorima s njezina dva sina i, kad odgovori da joj se sviđala, ali „...da nije mogla shvatiti rječnik koji je koristio”, umjesto da joj pripiše antipsihijatrijsku šok-terapiju, ostavi je na životu i na njezinu mjestu?

– Ah, baš mi je žao

– Popij malo čaja, Ronalde – Ah, dobro, hvala, samo kap

– Upravo na to mislim. Zašto moraš koristiti taj rječnik? Sasvim je nepotrebno

Ako me pokušavate uvjeriti da nije bilo u Laingovoj moći da promijeni svoju majku, dovoljno je pogledati jednu od njegovih pjesama da shvatite kako njegova emotivna percepcija i njezino izražavanje nikad nisu bili iznad sposobnosti osjećajnog pubertetlije, ne pretjerano nadarenog za poeziju.

Da te ona ne voli, ne bi bila
ljubomorna. Volio bih da shvaćaš
malo više kako opravdana je mržnja njena
Zaključao si vrata, bacio ključ.
Ne pokušavaj mi reći da ne vidim
da ona ti ne pripada. Ona je tvoja izabranica.
Ti bi trebao znati da brak
nije ugovor, nego tajna
Ja više nisam onakav kakav sam bio
Žao mi je, ona mi se više ne sviđa
Otkud ti pravo da me moliš da glumim
da sva želja prema njoj nije mrtva?
Neobjašnjivi drhtaji moje duše
posve mi izbjegavaju kontroli

Mora vam nedostajati najelementarniji osjećaj za poeziju da ne budete u stanju napisati najobičniju melodičnu pjesmu. Dovoljno mi je bilo da pročitam ovaj sonet, i druge još gore, i meni su Laing i Antipsihijatrija otkrili sve svoje tajne. Kao što su mi otkrili da normalni psihijatri imaju šifre koje koriste preda mnom, a pogotovo duboku, esencijalnu nesposobnost koja

leži u tome da nazivaju shizofrenikom nekoga tko je sposoban shvatiti da to možda jest... ali i glumiti shizofreniju.

3.

Oni koji su gledali film sigurno su pali u semiotičku zamku i povezali dužnosnika Johna Bottomlyja, uzročnika moje propasti, s glumcem koji utjelovljuje lik, s Henryjem Fondom. U stvarnosti nisu imali nikakve veze, kao što ja, Albert DeSalvo, nemam ništa s glumcem Tonyjem Curtisom kojemu sam omogućio najbolju ulogu u životu, a tu mogućnost nije sasvim iskoristio, jer bi Tony Curtis bio bolji za ulogu akrobata bez mozga nego eminentnog autista: Alberta DeSalva. S tim da je Tony Curtis krenuo s dna, kao ja, ali ograničio se na likove koji mu nisu odgovarali i nije dosegao tu superiornu, enciklopedijsku, renesansnu razinu koja vam omogućava različita znanja i korištenje razuma kod svega što ulazi u područje našeg ponašanja. Dosta je toga da se razmećem time kako sam poseban autist, ali učinilo mi se nepristojnim da se tvorcima filma nisu posavjetovali sa mnom o izboru Curtisa za moj lik, drugim riječima, za moju osobu. Primijetite samo, ako je film još u optjecaju, da su Tonyju Curtisu dali umjetno obilježje brutalnosti, izmijenivši mu nos, jer čini se da je deformirani nos shizofreničniji od normalnoga nosa. Jednako su tako dramatizirali prizore u kojima me Bottomly pritišće da ja, nesvjestan svoga podvojenog ponašanja, prihvatim to ponašanje i da uđem u crnu rupu koja vodi u ludilo bez povratka. Svatko tko je promatrao moje susrete s Bottomlyjem mogao je ocijeniti da na početku odbijam priznati da sam bostonski davitelj, ali da sam im na kraju priredio shizofreničnu predstavu, ušao sam u crnu rupu i odande katkad izvlačim glavu i vičem im „Juhuuu! Ovdje sam!” Ali nije duša uvijek raspoložena za igru i kad sam vidio kakve mi niske udarce zadaju, s isključivim ciljem da se sam dezidentificiram, nisam imao izbora, morao sam se sjetiti, a ne puštaju me ni da se u miru sjetim, nego mi iza leđa govore da su moja sjećanja „halucinantna”, počevši od iskvarena procesa prisjećanja. Više vole prikrivena sjećanja. Ne sviđa im se kad ljudi imaju vlastito sjećanje, ako ga oni ne izvlače u prizorima s kaučem, elektrošokovima, pentotalom ili spravama za otkrivanje istine. Ta družina voli samo zakukuljena sjećanja i, ako je moguće, maligna, jer tako je opravdano njihovo postojanje kao mesara duha i mučitelja, oni misle da su pronicavi, kao što pokazuje njihovo držanje prema mojemu otvorenom divljenju Klimtovim slikama, čije su reprodukcije, pogotovo ona Danaje, postupno prekrivale zidove moje ćelije – tolerirali su ih kao transferno rasterećenje, a uzimali su ih i vraćali već prema tome kako su smatrali da štete mojoj duši. Nisu bili veliki stručnjaci za umjetnost, iako je Klimt bio zlatan rudnik za svakog psihijatra, kao slikar par excellence krize buržujskog ja u Beču potkraj Carstva, koja je omogućila Freudu i svim etičkim, estetičkim i filozofskim revolucijama da nadoknade nemoć tamošnje inteligencije, a koju su sačinjavali mladi šminkerčići, nesposobni za socijalnu i političku revoluciju koju u dubini duše nisu ni željeli, jer su bili individualizirani orgazmički geometričari, drugim riječima, svi su bili veliki masturbatori, kao i najbolji davitelji.

Danaja je bila jedna od šesnaest Klimtovih slika izloženih u Beču 1908., kao dio takozvanog „Klimtom-hrama”, i bila je slikareva najprovokativnija slika koja je predstavljala ekstazu orgazma usred masturbacije, označenu zlatnim prahom koji izlazi iz djevojčina polovila. Ornamentalizam Art Decoa uvijek je imao obilježja samozadovoljavanja, kako u slikarstvu, tako i u filozofiji, kako u Klimtovim slikama, tako i u mišljanjima Ortegey Gasseta. Moje inzistiranje prema Klimtu natjeralo je jednog od psihijataru, vrhovnoga gurua, Williama Dieterlea – koji me besramno iskoristio za gradnju svoje karijere, a poslije – da slušalicama poslušam djelo bečkoga slikara Liko bi proučio moj slučaj i kako bi došao do zanimljiva zaključka da je Klimt provokativna maska svoje konzervativne i filistejske duše, jednako kao što moj ekshi-

bicionizam ubojice nije ništa drugo doli prikrivanje nepromjenjiva sidrišta moje duboke duše u čvrstom stilu konvencionalnih vrijednosti. „Imate dušu glave obitelji s erotično-tragičnim sanjarijama, kao Klimt.” (Gava obitelji? Ja koji sam ubio svoje troje djece da ih oslobodim dezidentifikacijske prljavštine očinstva? Klimt, glava obitelji? Imao je troje djece, kao i ja, ali sve troje nezakonite. Pokazali su mi reprodukciju Muike II i govorili su mi, ovim, ovim djelom započinje Klimtov prekid s konvencionalnim ja, njegov prvi put. Kako ga vi interpretirate? Ludilo i preciznost. Kako bismo mogli pojmiti ludilo bez veze s preciznošću, određene voljom prividno sklonom dekorativnosti? Dieterle je objavio gomilu referata o mojoj patologiji i svojoj terapiji i, iako me poslije ostavio u rukama svojih pomoćnika i učenika dupelizaca, znam da sam ga uznemirio dok ga nisam dokrajčio, unatoč njegovoj intelektualnoj i ekonomskoj moći. Kupio si je Jaguar s pokretnim krovom. Sjećam se kako se smatrao genijalcera jer me u početku progonio pitanjem: „Što ste osjetili kad ste prvi put prepoznali davitelja u sebi?”

4.

Kao što sam vam jednom prilikom otkrio, zajedno s opčinjenošću desnom Alminom dojkom osjećao sam neodoljivu privlačnost prema nogama svoje susjede s gornjega kata – bilo je to jedino prekrasno što je imala; moji su se ispitivači posvetili čitavom nizu proučavanja, katkad čak smiješnih, i poticali me da zamislim kakvo sam to užasno, nestvarno čudovište smislio: žensko tijelo samo s jednom dojkom, desnom, i s dvjema nogama, najdivnijim koje sam mogao poželjeti. Nisu mogli ni posumnjati da sam u svojim snovima tom čudovištu s nogama susjede s gornjega kata i s desnom Alminom dojkom dodavao stidnicu one laičke misionarke koju sam pratio tijekom Euharistijskoga kongresa u Bostonu, žene uzburkanih bedara i prepona koja je sjedila raširenih nogu i bio je pravi put u pakao vidjeti njezinu vlažnu stidnicu zarobljenu gaćicama u dnu bedara od ljubičastog mramora ispod baldahina od grubih, ali širokih sukanja kakve nose laičke misionarke. Debeljuškaste.

Ali ako se od svoje nesretne susjede s gornjeg kata sjećam gotovo samo nogu viđenih odozdo, Alme se sjećam čitave. Bila je cjelina na kojoj se isticao onaj čudesni atribut, za razliku od nogu susjede iz mojeg stubišta, nju sam promatrao odozgo prema dolje, s položaja koji mi je omogućavao moj veličanstveni balkon od kamena i kičena željeza, sagrađen iste one godine kad je Marx izdao Komunistički manifest kao jasan sinbolični predznak da će ondje prebivati davitelj, subverzivni agent buržuskog poretka u pravom smislu te riječi, rušitelj najsvetijih etičkih konvencija, drugim riječima, tabua. Alma bijaše nježna i plavokosa, prava princeza, bar među susjedama, kože tako prozirne da su joj žile izgledale poput intimnih hirovitih puteljaka, i cijela je odisala malodušjem, pogotovo je to bilo očito na njezinim rukama koje kao da su prizivale rjazbu iz Labuđeg jezera kako bi plesale na nju. Ali naziralo se u njoj nešto od dubokoumne žene još od trenutka rođenja, do te mjere da je njezin otac imao loš predosjećaj, nedovoljno loš, naravno, čim ju je ugledao, голу s odrezanom pupčanom vrpcom i sveukupno zaprepasten: „Kakve oblinice ima! Pogledajte tu oblinicu struka, između leđa i guze, tvori slovo s.” Stara babica nije bila raspoložena za erotske opažaje i okretala je tjelešce kao da je topao kromčur, svjesna lažnog privida čvrstine povišja i naslućujući jagodicama prstiju unutarnju mekoću novorođenčeta. Godinama nakon toga, tijekom svih faza odrastanja, sve do posljednje, Alma je sačuvala svoj dvosmisleni izgled, zasnovan na konvencionalnom opisu ženskog tijela, ali bijaše tako krhka da je uvijek izgledala kao tek naznaka beživotne žene, jedno od onih ljudskih bića koja nemaju ambicije ispuniti čitav volumen koji ih zapadne dok ne dobiju neku tajnu, unutarnju, biološku naredbu ili agresivne lijekove bezobzirnih endokrinologa. Jedinica među petero braće, nije oskudijevala pogledima i ohrabriranjem iz prikrajka,

koji su pokušavali nazrijeti rađanje znakova ženstvenosti, a u njezinu su se slučaju javili prije kao menstrualna krv nego kao nježne obline grudi, ma koliko ju majka šopala kravljim vime-
nom pripremljenim na tisuću načina, uvjerena u onaj atavistički princip: Imaš ono što jedeš.

Nikad nećemo saznati je li veliki žar koji je uložila Almina mama da ju nagovori da jede
kravlje vime bio povezan s tim čudom. Recepti su se prenosili sa susjede na susjedu, od
uobičajenoga osnovnog mišljenja da to vime mora potjecati od mlade krave bez teleta i da se
mora smekšati u vrućoj vodi prije no što se stavi da proključa, a kad se smekša, tretman može
ići od umatanja do sofisticirana recepta „Složenac od kravljeg vimena u mlijeku”, redundant-
nog u svim učincima, a sastojao se od prokuhavanja vimena u goveđoj juhi, rezanja na pra-
vilne komade u obliku geometrijskih likova, od pirjanja na goveđem loju, stavljanja komada u
kalup sa šećerom, cimetom, prokuhanim mlijekom i sa zaprškom od pšeničnog brašna
prženog u tavi. To je postao nedjeljni objed u našoj četvrti i uvijek kad sam ga jeo, mislio sam
da pridonosim kakvom biološkom misteriju nalik pretvorbi gusjenice u leptira.

Davateljeva bilješka: „Čovjek je ono što jede”, tvrdio je Aristotel, i stoljećima nakon toga
to ce isto potvrditi Feuerbach, mislilac koji je pripadao takozvanoj hegelijanskoj ljevici, na
razmeđu hegelijanskog idealizma i Marxova i Engelsova materijalizma, vrlo bitan jer je nje-
gova kritika religija bila historijski ključna. Ne da su religije bile prijevara orkestrirana od
strane onih koji su živjeli od nje, nego su religije bile konvencionalno stvaranje čovjeka u
društvu, i za Feuerbacha Sveta Obitelj na nebu nije bila ništa drugo doli sublimacija obitelji
na zemlji, a ne želim to proširivati na odnos u obitelji kao ključnoj društvenoj stanici i kao
zajednici za produkciju i reprodukciju i kao dogovoru o Redu tijekom čitave povijesti. Feuer-
bach se približio Hegelu kad je reducirao ono apsolutno u hegelijamizmu na „... pokojni duh
Teologije” i dodao da moramo prekinuti s Ja kršćanskoga Boga i s dualizmima kao s religijom
baziranom na natprirodno-osjetilnom svijetu ih na Crkvi-Državi. Nije uspio.

Bijaše to u ljeto, na vrućini plesnog podija za vrijeme nekoga narodnog slavlja s ribama i
na plaži, kad se Alma uputila na plesni podij kako bi plesala:

Srce od lubenice, od lubenice
lubenice, lubenice, srce
od lubenice, od lubenice, lubenice
lubenice, srce od lubenice
od lubenice, lubenice, lubenice
mjesece otkad sam je upoznao
samo razmišljam
o njoj, o njoj, o njoj
srce od lubenice, od lubenice
od lubenice, od lubenice, srce od lubenice
od lubenice, lubenice, lubenice, srce

...svih je pet muškaraca iz njezine najuže obitelji odjednom otkrilo talasanje ruku obuzda-
nih košuljom od viskoze kroz koju se nazirao bijeli grudnjak druge pričesti duše. Mnogi su
čestitali majci i kad se djevojka još vruća vratila za stol, nije shvaćala iznenadnu ljubaznost
muškaraca ni falset u glasovima kojim su pokušavali razgovarati s njom kao da se ništa nije
promijenilo, ali nisu uspijevali. Pomalo je počela shvaćati značenje pogleda koji bi joj okrznu-
li grudi poput ptica koje su se bojale da ne potonu u tom živom pijesku, a kad je došla kući,
gledala se gola pred ogledalom na svom ormaru i gladila je grudi kao da im izražava
dobrodošlicu. Već je tad znala da rastu nejednakom željom. Lijeva joj je dojka bila napet
brežuljak sa sramežljivo otvorenim kraterom, nedovršena, a desna joj je, naprotiv, rasla u
smjeru najljepših zvijezda, s drskom i osvajačkom bradavicom. Od te večeri prešlo joj je to u
naviku i svakodnevno si je gladila desnu dojkicu, kao da joj pomaže u traženju sebe same, u

traženju svoje osobnosti, kao što je rekao jedan mladi filozof, sad već u godinama, a koju je stekla, bez ikakve sumnje, u prvoj trećini tisuću devetsto pedeset i osme, kao što je govorio njezin dnevnik umotan u ostatak karirana platna od kojeg joj je moja majka krojačka sašila plisiranu suknju. Da sam ja tako htio, Almino tijelo ne bi imalo tajne, bila mi je na milost i nemilost uvijek kad je dolazila u moju kuću na probe, ali u magičnoj ljubavi prema toj djevojci rijetko sam, i u iznimnim situacijama, koristio svoju prednost i gledao je polugolu kroz pukotinu koju su ljeti ostavljala vrata od sobice u radnji moje mame. Mogu reći da je, ovako gledana ili gledana s mog balkona, iz Alme izbijala zlaćana aura. Ja sam ju radije gledao iz opasnosti koju je nosila potajnost. Jednako kao i oči muškaraca iz njezine obitelji, i moje su oči vrebale s balkona, katkad zaklonjene škurom od zelenih letvica, iznova oličenih i erodiranih nakon pedeset godina kiša, koliko je moja obitelj nastanjivala onu kuću, tako pogodnu da se pojavim pred Alminim grudima kad je izlazila vješati rublje i kad mi je pokazivala svoje nejednake grudi, a njezina se požuda obuzdavala da ne uleti u avanturu. Ona je bila svjesna svog položaja žene-hrama u lovu na poglede poklonika koji su, kao i ja, odjednom izgubili svoj položaj muškaraca ili momaka neosjetljivih na njezinu ženstvenost.

Nesklon sam tomu da izlažem svoje osjećaje ili da iznesem zaključke o svojim iskustvima ili željama, moj pubertet jedva da priznaje postojanje same sjene intimnog prijatelja, tog lika osuđenog da podsjeća na „prijatelja iz djetinjstva”, prema mitologiji kalifornijskog filma koju je naslijedio iz tradicije homerske epike. Bogovima trebaju niži bogovi koji im osiguravaju potrebne odgovore i koji umiru za njih ako je potrebno. To se događa i u epopeji i svim njezinim izvedenicama, uključujući stvaran i izmišljen roman koji se prvo proživi, a tek se onda opjeva, falsificira, ureze u memoriju. Nikad Juanita Šestoprstića nisam smatrao „svojim prijateljem”, iako sam prema njemu osjećao nešto slično ljubavi, koju shvaćam kao subjektivan prijevod određene količine nagonske energije i kao oblik blage, kontrolirane, prijeko potrebne histerije. Zato sam Šestoprstiću dopuštao da mi bude „prijatelj iz djetinjstva” u razdoblju koje je provodio na ulici, između mnogih boravaka u popravnom domu. Juanitov je grijeh bio taj što je svojoj baki ukrao novčiće od deset centima i od dva reala – nije imala više – i što je rekao majci da je kurva, što je i bila, kad se ta žena puna žila i Kochovih bacila vraćala kući vlažna od svitanja i muškaraca. Šestoprstić je krao novac da može igrati rulet na otvorenom, rulet kućne izrade koji su izradila djeca s dušom croupiera, i da si može kupiti orahe u Obitelji Cantijocb. Suho voće, u bogato opremljenom dućanu u četvrti gdje su se prodavale delicije za nepce, osim rogača koje su tih godina odvratna ljudska bića oduzimala konjima pasmine percheron da se prehrane i da tako produlje prevlast nad konjima. Da nuces pueris... Daj orahe dječacima... poručivao je Katul. I ja veoma volim orahe, odmalena, otkad me Šestoprstić navukao na njih, jer bio je darežljiv lopov i dijelio je s prijateljima plodove svojih krađa.

Kad je Juanito Šestoprstić prvi put nestao iz mog vidokruga, bio je to upečatljiv prvi put, gotovo bolan, crno-bijel, jer ni on ni ja visinom nismo nadmašivali ogradu balkona. Odveli su ga u sirotište odakle je izašao nakon devet mjeseci s mjehurićima u ustima i u žutom ogrtaču. Mjehurići su mu izbili, rekao mi je to nakon pet godina, kad me smatrao spremnim da mi to otkrije, od pretjerana pušenja svećeniku čuvaru u zamjenu za poštedu od kazne i od čokolade koja je imala okus kao čokoladni pijesak ili čokolada od pijeska.

Nakon toga Šestoprstić je odlazio i vraćao se iz popravnog doma kao netko tko provodi duga razdoblja na onom svijetu i vraća se u ovaj samo u posjete ili da se presvuče. Ali on je mislio, kad je ponovno imao mene, da se vratila nada da će ostati među nama, i više je on slušao mene no što je sam govorio, mene, baš mene koji malo govorim, a sve slušam. Njegov očit položaj palog anđela nije kod mene izazivao nimalo sažaljenja, nego strah da bi me mogao zaraziti i da bih mogao s njim u kanalizaciju koja ga je vodila u dom pun svećenika pedera, a njegovo sam društvo prihvaćao samo zato što mi je služio kao primjer koji ne trebam slijediti.

Ali nešto sam mu morao dati za uzvrat i sve dok ga nisam ubio, dvadeset godina poslije toga, iznosio sam mu svoje planove, fantazije, snove i napokon zločine, a to je bilo sve što sam mu zapravo mogao ispričati jer nikad i nisam imao planove, fantazije ni snove. Prednost toga što te maltretiraju od najranijeg djetinjstva jest u tome što se u tebi ne razvija osjećaj samosažaljenja, jer ti upravo to nedostaje u zlatnom dobu, i zato se Šestoprstić nikad nije samosažaljevaio, bar ne u mojoj nazočnosti, iako su mu se jednom prilikom zamaglile oči dan prije povratka u dom, a tu si je maglu rastjerao divljim pokretom ruke, kao da mu se u tome ogledalo samopoštovanje. Tijekom jednog od njegovih odmora izvan doma, već se brijao i, kao i uvijek, smrdio je na insekticid, iznio sam mu svoju opčinjenost desnom Alminom dojkom. Nisam ga mogao pozvati na svoj balkon da ju gleda jer bi se moja majka u svojem diskutabilnom položaju sirote ali moralne aristokratkinje koja je mogla hodati uzdignute glave, protivila tom lošem društvu, ali Šestoprstić je slijedio djevojku, proučavao ju s najmanje moguće udaljenosti, i jednog mi je dana izrekao svoju presudu: „Da ne moram ići u dom, nategnulo bih je.” Neki ljudi nose u sebi sklonost samoubojstvu i prikrivaju je agresivnošću prema drugima. Šestoprstićeva je presuda u cijelosti, snimljena, prešla u moju osjetljivu, skrivenu epidermu i ostala je ondje dok nisam mogao s njime izravnati račune zbog te ravnodušnosti prema ultimativnom razlogu moga istančanoga odnosa s Almom.

Kao iskusan mladi promatrač s balkona jedne od lužnih četvrti Bostona, ostavljam Šestoprstića i vraćam se Klimtu, kojeg je njegov suvremeni kritičar okarakterizirao kao voyeur a, neprestano rastrganog između rosa i Etosa, što je proglašeno lucidnim u doba kad je izrečeno, kad je klijala frojdovska filologija, i kontradikcija između Erosa i Etosa mogla je biti početak otkrivanja sukoba u duši građanskoga ja u krizi. Ako se uspoređuju prva Klimtova djela, na primjer Ljubav, koja je podsjećala na postromantičarsku razglednicu s kraja stoljeća, sa slikama slikara Beethovenova, a pogotovo s trima ženskim ikonama koje predstavljaju nečistoću, razbludnost i neumjerenost, ili s onom uznemirujućom Golom istinom (budućom Alinom Mahler), slobodoumnom ženom s prijetećim, bistrim, lascivnim, ironičnim očima koje promatraju poput rendgenskih zraka realnost odjevenu u muški rod, otkriva se inverzija u konvencionalnom procesu koji vodi od puberteta do zrelosti. Zreli Klimt vidio je u emancipiranoj ženi kastrirajuću ženu, prerusenu u sirenu ili vodenu zmiju – u one žene-ribe koje skrivaju svoju osobnost među ljuskama, u očekivanju kastracijskog prosvjetljenja, a nemir koji je budilo to otkrivanje buduće ženstvenosti ili, bolje rečeno, ženstvene budućnosti, prenosio je gledateljima do stupnja mržnje ili straha, poput onoga kakav su osjećali esesovski pljenitelji pred alegorijama Filozofije i Pravde kad su poprskali benzinom dvorac u Immenndorfu, u Donjoj Austriji, 1945., što je bila jedina, kukavička osveta pred porazom tobožnje dominacije muškosti Trećeg Reicha. Logično. Čak su dobro postupili! Užasavala ih je uvredljiva geometrija portreta dekadencije i pretpostavili su geometriju opravdane obrane suosjećanju prema pojedinačnome djelu.

Uporno me pitaju je li me već u prvim sanjarenjima o Alini boljela glava i ja im kažem da jest, da me boljela glava kurca koliko sam drkao i od toga koliko mi je bila dobrodošla fimoza. Ne, nije me boljela glava, nisam znao što je glavobolja dok nisam bio pozvan na sud zbog ubojstva u frigidaireu³, koje sam ja nazvao Neželjeno samoubojstvo jedne akrobatkinje, jer Margarita von Rossli bila je u ranoj mladosti akrobatkinja. Upravo je taj slučaj jedan od onih kojima je ta sramotna frojdovska družina pokušala dokazati moje kontradikcije. Davljenje Von Rosslice zapravo i nije bilo pravo davljenje, iako je tijelo bilo obješeno o tuš.

Nikad se nisam ni trudio otkriti sebi i drugima zašto sam ju objesio nakon što sam je prisilio da se smrzne u frižideru koji je bio njezin ponos, bio je uvezen specijalno za nju, jedini tog tipa u čitavom Bostonu, a na kraju je bio njezina pogrebna odaja, nakon deset godina fetišizma. Kočoperila se da je frigidaire, kako ga je ona zvala jer je mislila da daje veći smisao

³ franc, hladnjak (nap. prev.)

značenju menage a trois⁴ koji je imala s tim predmetom i sa svojim mužem, bio njezin doprinos braku, kratkom ali punom ljubavi, s muškarcem koji je ljubio tlo po kojem je ona hodala, drugim riječima, s muškarcem koji je vidio svoje poljupce zgažene, jer je bivša akrobatkinja imala ljubavnike na sve strane i svima je govorila kako njezin muž ljubi tlo po kojem ona hoda. Inzistirala je na tako odvratnom imidžu koji je ponižavao muža, kako i ne bi, koji je pripadao najgorim vrstama muževa, onim domaćim životinjama koje postanu predvidive poput Švicaraca, Japanaca i ronilaca u ronilačkim odijelima. „Četiri godine neizmjerne sreće”, hvalila se Von Rosslica kad je pokopala toga nesretnog muža, jer ju nije imao, a umro je od srčanog udara u zrakoplovu, i nesumnjivo mu se pogoršalo zato što je među putnicima putovao bivši liječnik, zastupnik u Zastupničkom domu, koji je uporno želio proživjeti film svoga života kad je stjuardesa, slijedeći one glupe i otrcane upute tijekom leta, i koja nije bila zadovoljna parodijom na striptease na što podsjeća pokazivanje izlaza u slučaju slobodnoga pada ili kako da si stavite spasilačke prsluke ako se zabijete u gustu prašumu ili u alpski vrh, uzela mikrofon i pitala ima li liječnika u avionu. Ovo je moja prilika, pomislio je prozvani liječnik i bacio se na Von Rossličina muža, spreman da i sam izgubi zrak, samo da ga spasi najduljim disanjem usta na usta u povijesti filma, čak duljim od onoga čiji su protagonisti bili Cary Grant i Bergmanica u filmu Ozloglašena.

Von Rossličin muž, njemačkog porijekla, iako se smjestio u Bostonu, bio je jedan od najboljih specijalista za input-output ploče, kako je to popratio kratak nekrolog u bostonskom tisku, nije imao trunke života u sebi kad je bivši liječnik-zastupnik odvojio svoje usne od njegovih, a truplo je dobilo onaj izraz lica Poljaka koji poprime mrtvi Nijemci ako su katolici. Naprotiv, na fotografiji koja je i dalje stajala na hladnjaku, jedna od šesnaest koje su ljubile tlo po kojem je hodala Vonkosslica u svom obilasku doma, Nijemac je izgledao Lio da ga boli glava, i zato sam svaki put kad smo se .Jedali u blizini hladnjaka, molio Margaritu da mi da ispirin ako mi se pojača glavobolja ili paracetamol ako bude podnošljiva. To je moje jedino životno iskustvo s glavoboljom i s tabletama. Ali ti su psihoanalitičari, ma koliko rogozorili protiv psihijatarata koji propisuju čekove, potkupljeni od strane farmaceutske industrije uzimaju proviziju za lijekove, za divane i za sve električne stolce koje rabe – i žele naći uzrok poremećaja ili ti mogu propisati lijekove, iako su teoretski, kako licemjerno, protiv lijekova.

Ne želim previše inzistirati ni na onome što sam preživio u nazočnosti tih besramnika, tih psihoanalitičarskih i psiholoških birokrata koji pokušavaju zaraditi plaću puneći dosje pokušajima da me klasificiraju i interpretiraju. Neki sam dan jasno rekao argentinskom lakanovcu⁵ neka se posveti trgovini lažnim neobjavljenim Lacanovim rukopisima na crnom lakanovskom tržištu. On je htio usmjeriti naš razgovor na ustroj super-ega, kako bi prešao na praiskonsku identifikaciju i završio s nagonom za smrću. Znao sam da će do toga doći, navaljivao je i navaljivao, a ja nisam izašao iz odnosa „Ja i Ono”. On mi je govorio: „Gospodine Cerrato... – sustavno odbijaju zvati me DeSalvo da me dezidentificiraju, uporno tvrde da ja nisam ja i da sam izabrao zlokoban lik kako bih glumio shizofrenika – ...ako je subjekt ono što jedan označitelj predstavlja za drugoga označitelja, onda je, dakle, da bi se ušlo u svijet jezika, uvijek potrebno nešto što prethodi subjektu. To će biti nešto što uvijek nedostaje i u to vrijeme subjekta možemo upisati Talus', to nije ništa tjelesno, taj Talus'. Označitelj onoga što nedostaje subjektu zato što jest, zato što jest od jezika, od riječi. Stoga 'Falus' ne može biti ni muškog ni ženskog roda i ako vi, gospodo davitelji, dođete do teorijskih zaključaka o postojanju ženskog ili muškog, 'Falus' bi bio razlog uspostavljanja te veze. 'Falus' se ne može biti, niti ga se može imati. Sva približavanja bivanju ili imanju 'Falusa' psihičke su bolesti, i kad se subjekt dezidentificira prilikom smještanja u polje Drugoga, gdje su označitelji obične predodžbe koje ga ne potvrđuju, neprestano sam sebi prijeti nagonima za smrću koji nisu iz-

⁴ franc, seks u troje (nap. prev.)

⁵ pristalica Jacquesa Lacana, franc, psihoanalitičara (nap. prev.)

van njega. Lacan je uzorno opisao cirkularnost nagona za smrću: polazi od subjekta, njegova izvora, približava se objektu, ne dotiče ga i opet se vraća subjektu... to je neprestana sadomazohistička igra, gledati i biti gledan... napasti i biti napadnut... a vi davitelji prekidate tu cirkularnost. Kao da se usput zabavljate i posvećujete tomu da ubijete Drugoga.”

Ja nipošto. Ja i dalje glumim da mi snovi i sanjarenja donose nemir, da se osjećam i ne osjećam kao da sam to ja. „Znaš... opet se vraćamo na osobnost!”, nestrpljivo će argentinski lakanovac, ali ja ne uzmičem, ne dopuštam da me uvuče u burno područje primordijalne identifikacije i nagona za smrću, jer se tip ondje osjeća sigurnim, a ja, naprotiv, tonem i propadam kad me svedu na stanje ubojice samoga sebe, privučenog nastranošću da ubija druge i vraća se što je kasnije moguće da prekine krug osobnosti. Zato sam povijestan i izluđujem tu družinu primjenjujući historicističku logiku uzroka i posljedica na svoje ponašanje, a osim toga povezujem je sa socijalnim držanjem. „Usrani sociologist”, čuo sam kako me karakteriziraju kad mi ne priređuju predstavu i kad govore o meni kao o kažnjeničkom dosjeu 1988/712. Čuo sam kako su me nekoliko puta nazvali, prezrivo, mizantropovim učenikom, drugim riječima, učenikom mržnje prema ljudima, a ja njih zovem „mizolozima”, u sokratovskom smislu te riječi, onako kako se javlja u Platonovu Fedti, drugim riječima, „onaj tko mrzi razum”. Svoje grčko-latinsko obrazovanje mogu zahvaliti profesorici iz grčkoga koja je bila na zamjeni dok je profesor latinskog na Vodoinstalaterskoj školi u Bosui bio bolestan i pripadala je, sama si je uzela to pravo, galeriji profesorica koje su mi pokušavale piti krv zbog svoje navodne biološke, socijalne i kulturne uperiornosti.

6.

Jedan od psihijatarata koje sam morao ubiti, argentinski lakanovac, napisao je ukoričeni referat o mom slučaju, naslova pretjeranog za sadržaj koji je mogla pretpostaviti ta budala: Lažni bostonski davitelj: enciklopedijsko fantaziranje? Budući da sam se raspitivao za tako ekscentričan naslov, nije mi dao prihvatljivo objašnjenje, već neko tako ambiciozno koje je otkrivalo njegovu neizmjernu želju da se uklopi u beskorisnu rijeku psihoanalitičarske i psihijatrijske filologije. „Vi ste, g. Cerrato, atipičan slučaj koji se može pretvoriti u karakterističan tip za koji ja predlažem da se nazove 'enciklopedijskim'. Pitat ćete se zašto baš 'enciklopedijski' – ja se nisam ništa pitao, a još sam manje pitao njega. – Pa zato što se 'enciklopedijskim' ili 'renesansnim čovjekom' smatra antitip jednodimenzionalnog čovjeka, drugim riječima, polimorfni mudrac. Vi ste polimorfni mudrac. Vi znate... toliko toga! Cerrato. Toliko toga!” Bojali su se i još se boje moga znanja. S punim pravom, pogotovo oni koji su se osjećali sigurnima u svojim filološkim epruvetama i koji se uplaše poput zvijeri pred vatrom kad shvate da poznajem jezik njihove sekte. Zamaskirani jad tih psihijatarata navodi ih da rade bijesne grimase kad sustavno sramotim endogamski smisao odnosa koji su ustanovili između svoga neznanja i tako važnog jezika. Tako da odbijam rabiti pojam „falus” – simbolička predodžba penisa u intrasubjektivnoj i intersubjektivnoj dijalektici, i rabim penis ili kurac i kita, ako sam loše raspoložen, A njih je to, kao i za svećenike bilo koje religije, samo konkretan bestidni organ u svoj njegovoj osobnosti. Ali dovoljno je promatrati kretanje penisa ili kurca da shvatite njegov položaj sina mezimca, s vremenom neraspoloženog, katkad velikodušnog i s ocoubilačkim tendencijama, njegovu neovisnost o muškarcu i o nekim ženama koje su se razvile protiv prirode. Lacan i njegovi pristalice najviše su pridonijeli tome da „falus” kao simbolička apstrakcija prevlada nad označiteljem žudnje”.

Grudi bi, dakle, bile receptivne, za razliku od falusa, odašiljača znakova moje osobnosti i moje požude. Asimetrične Almine grudi bile su na balkonu cijeloga mog puberteta, u doba kad se sve što je ulazilo u moj život činilo kao napad na moje duševno stanje potpunosti koje

me nagonilo da se pomolim na balkonu kako bih joj gledao grudi, kao što sam provirivao kroz procjep stubišta da vidim noge svoje susjede s gornjeg kata. Voyeur, voyeur... kolekcionar dijelova željene anatomije, kao da je ostatak tijela bio mrtva priroda. Nagon za smrću! Što ta družina zna o nagonu za smrću ako nisu ni ubili ni umrli! Ja sam u ovom životu ubijao mnogo i dobro. Neprikladno me zovu Bostonski davitelj, iako sam počinio samo tri zločina davljenjem, a preostala trideset i četiri zahtijevala su nešto raznolikiji instrumentarij, pritom ne prezirem klasičnu smrtonosnu alkemiju arsenika, cijankalija ili onu predivnu mistifikaciju kurarea. Ne sjećam se je li to išlo na moj račun i rizik, slijedio sam upute nekog priručnika koji sam kupio u antikvarijatu, tako sam naučio rabiti puhaljku i kurare, nužne za ubojstvo na daljinu s natopljenim iglicama. Puhaljka je simbol zrake sunca u mitologiji Maya”.

Postao sam tako spretan u puhanju da sam još od djetinjstva morao obuzdavati nagon da ne ubijem nekoliko svojih susjeda – nikad Almu – kad su ljeti izlazili na balkon da udahnu svjež noćni zrak. Pobjeđivao sam nagon za zločinom prisjećajući se mudra majčina savjeta: „Ako ikad budeš morao učiniti nešto loše, neka to bude daleko od kuće.” Nikad nisam ubio nikoga tko je stanovao na udaljenosti manjoj od sedam kilometara od mog mjesta stanovanja, a izabrao sam broj sedam kao minimalnu nužnu udaljenost zato što je sedam kabalistički broj: sedam je dana u tjednu, sedam planeta, sedam je stupnjeva savršenstva, ražinih latica, grana kozmičkog stabla i žrtava šamanizma. Sedam ružinih latica ujedno podsjeća na sedam nebesa i sedam stupnjeva andeoske hijerarhije, nešto najsavršenije u Postanku. Hipokrat je govorio: „Broj sedam, zbog svojih skrivenih vrlina, sadrži sve u bitku, omogućava život i kretanje, utječe čak i na nebeska bića.” Ako je tako rekao Hipokrat, valjda je imao razloga, a ja sam oduvijek poštovao klasičnu kulturu toliko koliko sam bio pun nepoštovanja prema dvoličnim kulturama tog doba, a pogotovo prema sociologiji, jednoj od znanosti koja se najviše zasniva na daru za očito, a sigurnost joj daje samo statistika.

7.

Moji učitelji u osnovnoj školi govorili su da sam bio starmali dječak, a dvije profesorice koje će toliko utjecati na moj život, ona šminkerica, profesorica iz francuskog i pomoćna profesorica iz klasičnih jezika, koju sam već spomenuo, zvale su me starmalim mladićem. Ali ton tih dviju žena nije bio ni približno sličan neobazrivosti kojom me okarakterizirao, nazvavši me starmalim dječakom, g. Dotras kojeg sam objesio na ogradu jedne Art Deco vile na obali, koja je lako mogla biti i obala Nove Engleske, iako me sjećanje izdaje prilikom prizivanja lokaliteta, a kaznionički psihijatri koji su se izmijenili u mom liječenju neuspješno su pokušavali skicirati raspored poprišta mojih pothvata. Jednog od tih psihijatara ubio sam u kadi tako što sam u vodu aromatiziranu solima od ljubičice, marke Bioterm, bacio Kenwoodovo sušilo za kosu uključeno u struju, a bilo je takve snage kakva obično resi najbolje aparate marke Kenwood. Što je veća snaga kućanskog aparata, to je učinkovitije pogubljenje, i zato sam prvo pomislio da ubacim u pjenastu kupku u kadu, u čistu smjesu Badedas, Kenwood Chef, Model A901, koji se nalazio među kuhinjskim aparatima tog kaznioničkog psihijatra, ali bio je pretežak za prenošenje i bilo je veoma neutemeljeno njegovo bivanje u kadi ako se uzme u obzir da Kenwood Chef pravi tjesteninu, melje, odvaja sokove, melje meso, pravi kobasice, reže na lite, cijedi sok, otapa, miješa kreme, otvara konzerve, Bijedi s predanošću sita, guli krumpire, melje pšenicu, guli bob.

Slažem se da su ubojstva električnom strujom u vodi primamljivije, zbog lakoće u izvršenju kriminalnog djela, ili katkad nemate izbora i morate im pribjeći, pogotovo kad ste zatvoreni na mjestima poput ovog, bez odgovarajućih pomagala za prakticiranje zanata. Smrt u vodi u nadrealističkim predodžbama – koliko samo duguje pasivnoj Ofelijinoj smrti prera-

faelita Everetta Ahllaisa ili Klimtovim ženama-ribama! – a tako ju je suvišeno upotrijebio T. S. Eliot: „...sad glasovi nas ljudski bude i mi davimo se...”, ili Rafael de Leon: „... vidio ih je mrtvu u rijeci i kako je voda odnosi /Jo, srce je djelovalo poput ruže! /Jo, srce, tako bijele ruže!...”, predstavlja najsubverzivniju kontradikciju simbolizma žive vode i razloga življenja, zaključenog u besramnosti Duha Svetoga, najvišoj mudroj vodi koja čisti duše. Ali u prekrasnom Starom zavjetu voda je u osnovi smrt ili prijetnja smrti, kao što je voda Crvenoga mora, rastvorena da Mojsije pobjegne sa svojim narodom, i u tom značenju smrti voda dobiva svoju pravu veličinu: "Spasi me, o Bože, jer voda je ušla u moju dušu...", viču panikom utopljenika u Knjizi psalama, a Eliot opijeva smrt u vodi Flebasa Feničanina: „... podmorska mu struja i ogoli kosti, šaptom. Dok se dizao, nadao, i on prolazao doba starosti i mladosti I ulazeći u vrtlog svoje starosti i mladosti.”

Ako je zločin jedna od lijepih umjetnosti, za to su u osnovi zaslužni problemi situacije i instrumenta, jer nema manje umjetničkog zločina od onog koji odmah ukazuje na svoje razloge i koji je počinjen uz pomoć tako priprostog oruđa kao što je sjekira ili tako besramno okrutnog kao što su škare. Sjekira je obično ubojito oruđe kulturno inferiornih i okrutnih naroda jer su pozitivno kulturalizirali primitivnu reakciju, oblikovanu opasnim moralnim uvjerenjima kao što su: ja nemam dlake na jeziku ili: što na umu, to na drumu. Među nekim primitivnim kulturama simbol srdžbe zamijenjen je gromom ili olujom. Možda su Kinezi, crvenokošci, najdrevniji Grci, uspijevali vidjeti nešto uzvišeno u tako divljačkom oruđu budući da se Atena rada iz Zeusove glave raskoljene udarcem sjekire, ali među Bostoncima ubiti udarcem sjekire odražava veoma nisko porijeklo. Što se tiče škara, Grci su ih vrlo cijenili, kao atribut Moire – rimske Parke – po imenu Atropos, neumoljive, posebno vješte u presijecanju niti života, i otud izraz da život ovisi o bogovima, visi o tankoj niti... ali u doba mitološkog bezvjerstva poput današnjeg, u kojem su kolesterol, Ivan Pavao II., Madonna, nikotin, Hillary Clinton ili AIDS zamijenili demone i bogove, škare su ono što jesu, oružje sadista ili nastranih japanskih studenata na stipendiji u Parizu, koji uporno žele ubiti svoje djevojke, uglavnom Nizozemke, prema onomu što pokazuju sve statistike koje sam proučio.

U nekim prilikama međudjelovanje situacije i instrumenta doseže razinu prave umjetnosti, poput onih inscenacija koje predstavljaju korak naprijed u svih konceptualaca. I, bez lažne skromnosti, ubojstvo Von Rosslice pripada kategoriji superiornih zločina. Moram reći da sam se tijekom nekoliko mjeseci posvećivao jednom za mene posve novom i uzbudljivom području, istaknutim kritičarkama umjetnosti u Bostonu, konkretno dvjema, koje su, poput Španjolaca i Portugalaca u doba pape Alexandra I., podijelile svijet. Jedna je od njih bila kum mafiji neformalizma, a druga mafiji formalizma, osim zapovjednim blagdanom, kad su se odmarale, ali obje su bile štovateljice Francisa Bacona. Nije bilo uvažene slike ni u jednom od tih pravaca koja nije ovisila o ugledu koji su joj dodijelile te dvije harpije. Ubrzo, jer povijest nije čekala, potamnio sam ih u tren oka: jednu udarcem u glavu Magnumom lokalnog pjenušca, proizvodom male obiteljske tvrtke za obradu šampanjca, a drugu sam gurnuo u relativnu prazninu koja se nalazila između balkona njezina stana, smještenog na šestom katu, i kolnika. Ostale su tako, nejasnih granica poput silueta Francisa Bacona punih ljudskog mesa. Uvijek sam bio svjestan da garanciju uspjeha svojih djela dugujem nedostatku koherentnosti unutar mog inače linearnog vriminalnog ponašanja, ali ne liturgijskog, jer liturgija ic, nakon otisaka prstiju, najveći neprijatelj znanstvenog i umjetničkog ubojice. Drugim riječima: nisam im htio olakšavati izračunavanje ritma mog djelovanja, jer se onda prave pametni poput Bottomlyja, ustanovljavajući povezanost između promjene mjesečevih mijena i ostvarivanja njihovih zločinačkih nagona.

Linearnost da, ali izlomljena pomoću neprekinutih skokova na različita polja, i kao takav sam se postavio pred kritičarkama umjetnosti, kao specijalist sociološke škole na usavršavanju u Bostonu, i one su mi se predale jer su me htjele izbaviti od predrasude da je destaljinizacija koju je započeo Hruščov, dovršena nedavno padom Berlinskog zida, implici-

rala pad sociologizma. Posljednji Mohikanac sociologizma – uzvikivale su nježno, ali sarkastično – u vremenima kad prošlost više ne osvjetljava ništa, a budućnost je nesavršenija no ikad! U pokušaju da ih impresioniram bilo mi je od velike koristi to što sam znao napamet Social Radicalism and the Arts Donalda Drewa Egberta, Bibliju u stihu ljevičarske filozofije umjetnosti još od vremena jakobinaca iz Francuske revolucije 1789., sve do jakobinaca iz one pseudorevolucionarne operete koja je predstavljala francuski Maj 1968., koju je interpretirala gomila šminkera, tatinih sinova sa sindromom razmetnih sinova spremnih na povratak kući prije no što pijetao zakukuriče treći put.

8.

Za Margaritu von Rossli ja sam bio vodoinstalater s dovoljno znanja o struji da popravim iritantno predenje koje je ona čula iz svoga mucavog hladnjaka kojeg je zvala Azdrubal, u spomen na kartaškog pjesnika, punskog, kako je govorila ona, a ja kažem mucavca. Kako je Von Rosslica bila fetišistica, jako mi je pomogla prekrasna kutija s viktorijanskim alatom koju sam kupio od nesretne vlasnice antikvarijata, i koju je Von Rosslica hvalila do promuklosti, a istodobno mi je pažljivo gledala svaki pedalj tijela, kao da traži točnu vezu između moje osobnosti i moga dobrog ukusa. Ne moram ni reći da moji mučitelji niječu postojanje te kutije s alatom i pokazuju mi „pravu kutiju”, prema njima, koju su našli u kući uz pomoć parapsihologa vidovnjaka, jednu prijezira vrijednu kutiju s modernim alatom, na raspolaganju svakom članu American Expressa. I ne prolazi im kroz primozak da sam mogao imati dva kompleta alata usprkos tomu što se zabavljaju nagađanjima o istaknutom fetišizmu koji pokazujem u priči o Von Rosslici i njezinu mucavom hladnjaku, koji je više nalikovao na uškopljena snježnog čovjeka, iako ga je ona zvala „moj metalni medvjedić”. U ovom bih slučaju pozitivni fetišizam Von Rosslice – obožavanje hladnjaka-duha-pozitivno ja obrnuo i pretvorio ga u demonski fetiš, u duh se može instrumentalizirati za zločin.

Azdrubal je bio bijeli ormar, kockast, bučan. Dovoljno bi bilo otvoriti vrata i Azdrubal bi se počeo tresti, a Von Rosslica, ushićena, gledala bi me upitno i komentirala kako je takav od nestanka njezina muža: „Jadnik je vrlo potišten. Nas smo se troje dobro slagali. Moj me muž obožavao. Ljubio je tlo po kojem sam hodala. Ali posle mene, najviše na ovom svijetu volio je ovaj hladnjak.

Potjecao je iz veoma siromašne obitelji i nije video hladnjak tijekom čitavoga teškog djetinjstva u Schwarzvaldu.”

Kvar je bilo lako popraviti. Protuha se umorio istio je da mu se začepi filtri i, da ga sjebem, umjesto da mu zamijenim originalni filter, promijenio sam ga nimatičnim, kirurškim putem... prihvatio ga je s toliko trzaja da me Von Rosslica užasnuto gledala, kao da je odjednom shvatila ili se uplašila da ja nisam baš najpozvaniji da popravim njezina polarnoga metalnog medvjedića. Čim se smirio, njegova ga je gazdarica izvela u šetnju na platformi s kotačićima i očistila mu stražnje serpentinaste cijevi dječjim šamponom, bez bi ostanka milujućim ispolirano i golemo tijelo dok je izazivala nježnost i opčinjenost: „Tako, lijepo čist... Je li ti se svidjelo što te tvoja gazdarica izvela u šetnju, ha, pokvarenjače? Kakvu samo prasku od vlasnice imaš! Vidi kakav ti je mlazić Biomanana – imala je besmisleni kompleks da je debela i jela je smeće za mršavljenje – ostao na lišću!” I očistila mu je mlaziće Biomanana malenim poput njegove vlasnice i tako akrobatskim da je uspjela napraviti pravi kut u kontaktu s bijelom ispoliranom površinom frigidaira.

Bila je to izrazito pogodna situacija. Hvalio sam ljepotu njezina kavalira, čak sam se potrudio da ga predano milujem dok ona nije zatomila jecaj i izjurila iz sobe. Našao sam ju na široku raspušteničkom ležaju, pokazivala je nešto od svojega malog ružičastog tijela, između

proreza ogrtača i svilene spavaćice, kako jeca i u uvjerenju da mi mora objasniti svoju klonulost. Njezin muž i ona čistili su zajedno hladnjak i razumno komentirali njegov proces starenja, jer hladnjaci stare i imaju život dobro njegovana i ne pretjerano proždrljiva foksterijera. Samo im trebaju voda i čišćenje, prave ti društvo samim tim što su uz tebe, obećavaju unutrašnjost punu užitaka i katkad se razbjesne brujanjem i mehaničkim zamuckivanjem koji čine njihov jezik, jezik koji korisnik obično shvati, a ona je to morala shvatiti više nego ikad kao kontrapunkt samoći koju je ostavila za sobom smrt muža koji je ljubio tlo po kojem je ona hodala. Gledao sam nju, a onda sam okrenuo glavu prema kuhinji gdje smo ostavili hladnjak. Moj je mozak tada uspostavio skladan odnos između situacije i instrumenta zločina. O tome se radi, a ne o budalaštini o fetišističkoj inverziji, kao i u spontanu i jednako tako savršenu odnosu u slučaju profesora Dotrasa obješenoga o nacifranu ogradu referentnog spomenika, gledano pomalo neuko, arhitekture europskog Decoa.

Hio je to jedan od mojih najbolje pripremljenih poslovi, do te mjere da sam se prerušio u penzionera i putovao s Dotrasom u autobusu punom pravih penzionera koji su pjevali one nesnosne pjesme koje se pjevaju u autobusu, a koje su neki bezdušni Maljorčani pretvorili u pjesme za charter letove. Gospodin Dotras maltretirao me riječju i djelom kad sam ga morao podnositi ii četvrtom i petom razredu osnovne škole, koja se tada zvala pučka škola. Zaspao bi na satu i kad bi se probudio, kažnjavao bi nas za ono što je pretpostavio da smo učinili tijekom njegova duboka sna. Imao je nešto protiv mene jer mu se nije sviđao moj „blijedi” osmijeh, govorio je glasom sličnom pederskome, dovodeći u pitanje jednu od ljupkosti koju mi je pripisivala moja majka: „Tim ćeš si osmijehom otvoriti mnoga vrata.” šamari gospodina Dotrasa bili su od kamena i moja bi se malena glava raspuknula iznutra, iako je izvana i dalje izgledala kao kugla maslaca s plavim pramenom i „blijedim” osmijehom koji su one ručetine htjele izbrisati, makar po cijenu toga da se uprljaju mojim prezrivim pogledom. Kad sam završio osnovnu školu i, zahvaljujući vodoinstalaterstvu, napredovao na viši stupanj, njegovao sam prijateljstvo s gospodinom Dotrasom, koji je pripadao onoj skupini okrutnih učitelja koji se vole hvaliti kako ih u lijepu sjećanju čuvaju bivši učenici, sad poodrasli, čak oženjeni i s djecom, usrani mazohisti koji gnjave svoje žene i podmladak žarom koji je u njima budio sadistički nastavnik.

Uistinu, jednom sam mu prilikom predstavio svoju ženu i troje djece i darovao mu panettone s grožđicama iz Corinta koji sam kupio na rasprodaji u nekom jadnom supermarketu, punom mišjeg izmeta i s prodavačicama s proširenim venama i petama kao u vodenkonja. Gospodin Dotras kušao je panettone u našoj nazočnosti, pripisujući si nestrpljivost starca-djeteta-proždrljivca koji je u drugih, koji su iskazivali ljubav, htio izazvati sažaljenje prema krhkom starčiću. Dok je žvakao žutu vatu panettonea, ja sam mu se odraslo smješkao, a moja su djeca odražavala moj osmijeh iz djetinjstva, tri blijeda smiješka, žuta od maslaca, a moja ih je žena pripisivala njihovoj sreći: „Naša djeca... Tako su sretna!”, obično je uzvikivala ta odvratna žena, imalo to veze s nečim ili ne, ne znajući da potpisuje svoju smrtnu presudu, jer ne postoji ništa što toliko iritira davitelja, ako je pravi davitelj, kao uvlačenje u bilo kakvo sudjelovanje u sreći. Sreću shvaćam samo kao nešto geometrijsko, drugim riječima, izazvano razumom, čak uz pomoć kemije, ili ukradenu, tajno proživljenu, jedinu sreću koja ne podnosi teatralnu predstavu, hinjenje, i zato uzdižem sreću veyoura kao najsavršeniju sreću.

I kao voyeur vraćam se na balkon od kojeg se nikad i nisam trebao odvajati, smješten na pola puta između posteljice i beskrajnoga vanjskog svijeta, a ondje se nalaze asimetrične Almine grudi, grudi one zlatne djevojke. Kako bi je dezidentificirali i kako bi usput dezidentificirali mene, psihijatri mi stalno iznova postavljaju zanimljivo pitanje: Jeste li sigurni da se zvala Alma? Nije li se zvala Maria Asuncion? Kako je moguće da se netko pomoli na balkonu kako bi gledao desnu dojku žene koja se mogla zvati samo Maria Asuncion, makar ona ne bila kriva za to?

10.

Nijedan promatrač ne bi na prvi pogled mogao opaziti nejednakost lijeve i desne, niti, sve da i opazi, da nejednakost nije bila dokaz monstroznosti. Obje su dojke držale ukupnu ravnotežu koja nije sprječavala da se shvati superiornost desne, kvantitetom i kvalitetom, koju su djevojčina majka i endokrinolog pripisivali tomu da lijeva, rastući iznad srca, pati od nestašice energije koja je potrebna tako posesivnom i važnom dijelu utrobe. Tad sam prvi put shvatio jasnu kastracijsku namjeru svojih roditelja, pogotovo svoga oca, koji je bio čisti frojdovski primjer usprkos tomu što je najvažnija knjiga koju je pročitao bila Billikenova enciklopedija, argentinsko izdanje. Moj je otac bio maltuzijanski pesimist koji me začeo u trenutku erotske, historijske i znanstvene slabosti, anemična iznimka koja je potvrđivala pravilo njegova pesimizma izazvanog gubitkom jednog od najgorih ratova za odcjepljenje i šokom koji je dosegao razmjere unutarnjeg izgnanstva nakon zakonitog ubojstva Sacca i Vanzettija.

Mnogo se pisalo o Edipovu kompleksu, ali gotovo ništa o Abrahamovu, ako zaboravimo digresije Otta Ranka u Mitu o heroju, iz kojih se može zaključiti da je Abrahamov kompleks varijanta edipovskog mita. Abraham je uvijek spreman da drage volje žrtvuje Izaka, naizgled prema Božjoj zapovijedi, ali to je simboličko izražavanje neostvarive želje da postane vječan putem smrti svoga sina. Freud, patrijarh i Židov, na koncu konaca maskira Abrahamov kompleks Edipovim, pretvarajući ga u obrat podređen kastracijskom kompleksu. Ja imam nešto reći po tom pitanju. Budući da je endokrinologija bila unaprijeđena Alminom zaslugom, što je bila uobičajena tema za razgovor u cijeloj četvrti, gdje su zbog nedostatka ključarica obične žene bile prisiljene tračati poput ključarica, moji su me roditelji prinijeli za žrtvu na krevetu onoga istog endokrinologa, koji je nakon što mi je vidio kurac i testise, sumnjičavo zatresao glavom i rekao nešto nerazumljivo, ali dovoljno razumljivo da moj otac prokomentira mojoj mami: „Ako ne može imati djecu, neka ih nema, nema ni potrebe za njima jer ionako postanu nezahvalnici i ocoubojice.” Sve se svodilo na problem fimoze, kao što su mogli dokazati ti vračevi koji su se bacili na dijelove moga tijela s mikroskopom, ako možda ondje leži razlog moga ludila, ali tada ni moji roditelji ni ja nismo bili za znanstveno-tehnička pojednostavljanja i bojali smo se najgorega. Tako da sam odveo svoju majku na balkon naše kuće, smrka- valo se, prisilio sam je da se nagne prema van dok se glupo smijala, a smijala se jer su moje šale uvijek bile maštovite: „S tim plavim, blijedim, tako šarmantnim smiješkom, od mene dobiješ sve što poželiš!” Uz plav, blijed, šarmantan osmijeh iznio sam joj ultimatum dok je polovina njezina tijela visjela preko ograde: ili će učiniti sve da mogu imati djecu ili neće ostarjeti.

Alma nije znala za opasnost koju predstavljaju vlastiti i tuđi roditelji i endokrinolozi općenito. Naprotiv, osjećala se polaskanom zbog općepoznatoga ponosa svoje obitelji, pogotovo svoje braće, koji su joj gledali i dirali sise kad god su to mogli, iako unutar granica i neincestuoznog ponašanja. Taj općepoznati ponos natjerao je čitav niz udvarača da se sjate, privučeni glasinama o tim grudima, tako preciznim u svojoj različitosti kao i u sadržaju, a pogotovo glasinama o desnoj dojci, jedinstvenoj u svom rodu i položaju, prema riječima najvećih stručnjaka. Sve drugo predstavljalo je ugodnu i neskladno skladnu cjelinu, modernu ljepotu a ono vrijeme u kojem su sex symbols proglašavane samo iz redova debeljuškastih. Njezinu auru zlatne djevojke nije uspijevalo prekriti to što je bila svjetlokosa i blijeda, vitke grade i tankih ruku, sporih pokreta i plavih očiju, gotovo sivih u sumrak. Alma je osigurala sebi i drugima moralnu pobjedu i nosila je majice na V izrez, lagano nategnut prema savršenoj dojci, da može biti ono što jest, a da je nitko ne optuži za ekshibicionizam. Nikad nikomu nije pokazala svoju dojku osim ako ju život nije na to prisilio: majci, prijateljici iz djetinjstva u koju je imala mnogo povjerenja, svomu mužu i endokrinologu koji je, zadivljen razvojem svoje pacijentice, molio njezinu majku da je nastavi liječiti kao liječnik opće prakse.

Tako su, svaka tri mjeseca, Alma i njezina majka odlazile u ordinaciju, a liječnik ih je čekao u svom uredu s diskretnim osvjetljenjem i iz polusjene, iza velikog stola od orahovine, punog papira i kutijica s uzorcima lijekova; drhtav liječnikov glas tražio je da otkrije dojku. Ne obje. Ne. Samo jednu. Desnu. Moja bi Alma otkopčala sedefast gumb na predzadnjoj rupici i onda se polako spuštala, izmamljujući svakom rupicom drhtaj, sve dok njezino poprsje nije ostalo otkriveno po sredini iščekujući da njezina ruka golubica rastvori košulju udesno i da iznikne mramorna dojka tople ružičaste boje, puna kapljica krvi slatkih poput šećera na ušećerenom bademu, a završavala je bradavicom izvijenom vlastitim kompleksom savršenosti. Liječnikov bi se glas stišao dok ne bi postao poput žubora gotovo presahlog izvora, ali Alma i njezina majka znale su ritual napamet i znale su protumačiti tiho znanstvenikovo mrmljanje: „Primite si dojku desnom rukom... Navlažite si ju... Dignite bradavicu prema gore... Zavrnite ju... Pušite si u nju... polako... mlazom zraka kroz poluzatvorene usne... poput kljuna... Tako?...” Tako.”

Alma nikad nije bila u stanju ironizirati svoju situaciju ni u potpunosti osjetilno uživati u njoj, iako sam primijetio na njoj neukrotive narcisoidne ispade u jednoj pubertetskoj opsadnoj operaciji iz koje je izašla a da joj se nije ni raščupala kosa. Možda bi se moj život promijenio i okrenuo prema normalnome da je Alma obratila pažnju na mene, što je nepredvidiva okolnost budući da je nikad nisam tražio da to učini; naprotiv, kad su se naši pogledi susretali preko balkona, ja sam svoj skrivao, a kad smo se sretali na ulici, opet moj pogled ne bi izdržao njezin, između ostalog i zato što mi ga nikad nije podarila, najviše bi podarila kakav nježan osmijeh, usput, iz profila. Nestala je ona drugarica iz igara za sumraka na trgu s fontanom ispred kipa neke svetice, mučene tako što su joj odrezali grudi. Radilo se o vrlo cijenjenoj svetici među mekušcima mučenicima, obično katolicima, jer u drugim religijama, s iznimkom lažne malajske piraterije, imaju manje sadomazohističke odnose prema mučeniku. Dobar kršćanski mučenik mora proći niz nevolja i jezivih mučenja; naprotiv, odličan muhamedanski mučenik samo mora umrijeti u svetom ratu i ispunio je obvezu. Svetica od kipa dopremljena je na trg u bačvi punoj slomljena stakla i bačenoj, sa sveticom unutra, niz veoma strmu ulicu, namjerno odabranu za ovakvu vrstu sakaćenja, a poslije je to bilo prikladno mjesto za smještanje židovske četvrti. Nezadovoljni takvim divljačkim ubojstvom, nakon toga su joj odrezali grudi i kršćanska ju ikonografija prikazuje kako nosi pladanj s vlastitim grudima, a da se na odjevenom tijelu i ne primjećuje da ih je izgubila. Koliko sam puta povezao legendu o svetici odrezanih grudi s Alminom raskoš! Ona nije znala da je slijedim na udaljenosti, kad je izlazila iz škole, kad je išla u kupovinu, kad je šetala s mladom braćom, samo zato što mi je bilo zadovoljstvo slijediti je u miru i ne bih bio nimalo sumnjiv ako me otkrije, što nikako nisam htio.

11.

Prestao sam se prisjećati one mrtve djevojčice i počeo sam je sanjati kao ženu koja me uvela u svijet seksa, usprkos polukrugovima znoja koji su joj rasli na bluzi ispod pazuha, na pokvarenoj koži iza mrtvačke kože u kombinaciji bijele ili plave ili ružičaste ili boje mesa, posvećivao sam joj svoja najpredanija drkanja, bilo jednom ili objema rukama, drkanja umjetnika u orgazmu koja nisu imala ništa zajedničko s onima kakve prakticiraju delinkventi s kojima živim u ovoj kaznionici, pederi silom prilika i okolnosti, koji su sposobni leći na jednu ruku tako da im utrne i da tako mogu zamišljati kako je to instrument za masturbiranje koji pripada nekomu drugom, vjerojatno Drugom. Iako se dosta promijenila teologija drkanja, sam negativan pristup kojim mi je prenesena uvjetovao je bez sumnje seksualni odgoj pun krivnje, jednako kao i prva iskustva s najjeftinijim prostitutkama koje sam uspijevao unajmiti nagomilavajući stare časopise i novine i prodajući tako trostruko mrtvu robu prnjarima iz svo-

ga potencijalnog izbornog okruga. Tako se sjećam one bezvezne kurve iz one fatalne noći na Svetog Ivana od... Ili sam možda te noći na Svetog Ivana vodio ljubav s onom koja mi je postala žena, s majkom svoje djece?

Kakav zatvoren koncept, tako odlučujući! Nužno ga je ponovno otvoriti i dopustiti mogućnost da su u onim godinama prije AIDS-a i poljskog Pape, institucionalne riječi poput „zakonita žena” ili „zakoniti muž” imale malo veze s eksperimentalnom i vrlo slobodnom seksualnom stvarnošću koja je pogađala posebno nas vodoinstalatore, električare, obrazovane davatelje, iako su u prednosti bili oni koji su maturirali na boljim školama ili čak fakultetima, pogotovo ako se u njihovim životopisima, zajedno s dobrim ocjenama na fakultetu, članu Ivy League⁶, nalazio poslijediplomski iz marksizma i lenjinizma završen u Tirani (Albanija). Nikad se više neće ponoviti tako šaroliki preljubi, i istodobno tako profinjeni, kao tada, koje su interpretirali najvažniji protukulturni bostonski stručnjaci. Bila je to prva skupina stručnjaka koje je krasio romantičan dašak revolucije koju su ukrali političarima i pjesnicima kako bi je prepustili sociolozima i industrijskim vještacima u ime nove znanstveno-tehničke revolucije. Ne sjećam se dobro kako sam upoznao svoju zakonitu ženu, možda na kakvome morbidnom kulturnom skupu pomoću kojih smo se mi Bostonci branili od fašističkih makartističkih grubosti, ali dobro se sjećam da je ta žena imala dobar odgoj, iako je imala tendenciju da me gleda svisoka jer sam se sam podigao i moji korijeni nisu imali ništa zajedničko s pionirima koji su došli na Mayfloweru. Po svemu ostalome bila je neupadljiva udana žena i, sve do širenja pilule i nesmetana pristupa Bostonki vozačkim dozvolama, bila je primjer duha raspadanja subjektivnih i objektivnih prilika vjernosti. Nagovorio sam svoju zakonitu ženu da stane u obranu pred valom besramnosti koja nas je preplavljivala i obavijestio sam ju kako znanstvenici i stručnjaci, čak i oni najrevolucionarniji, čine sve kako bi dokazali potrebu za znanstveno-tehničkom revolucijom, a njihovi preljubi bili su samo prijeko potrebne pukotine koje su ukazivale na propadanje izričito produktivnog i reproduktivnog morala koji je zagovaralo predmoderno dijalektičko međudjelovanje kapitalizma i komunizma. Pokušao sam joj to objasniti u više navrata, čak sam joj dao prilično potpunu bibliografiju, i iako je moja razmišljanja smatrala pretjerano apstraktnima, mislim da me, u općim crtama, vrlo općim, poslušala, i ako je učinila preljub, učinila ga je u kvantitativno prihvatljivim omjerima, ali kvalitativno otužnim. Iako, jednom prilikom, nakon svađe o najprikladnijem putu do kina, ona je vozila, priznala mi je da bi ju, ako ikad bude u iskušenju da poćini preljub, na to mogli natjerati samo nagon njezina tijela i mogućnost da nade ljubavnike koji nisu sinovi jedinci tako užasnih roditelja poput mojih i ako preurede najbolja bostonska prenoćišta. „Uzmi ili ostavi.” Uzeo sam to kao početnu pretpostavku jer smo već kasnili u kino i zbog sigurnosti koju mi je pružao moj kompleks izvrsnosti u davljenju onoga koji se sam podigao. U biti, te prepotentne propalice, ti revolucionarni i seksualni atletičari električarstva i vodoinstalaterstva, imali su mnoge posjede u La Habani i u Vijetnamu, a oslanjali su se na hrabrost, jer pripadali su obično boljestojećim slojevima, kako bi pokrenuli etiku i statistiku nevjere, a nisu znali ni što je izolirband ni francuski ključ, što sam ja morao znati. U biti bili su vodoinstalateri i električari Tehničke škole, šminkeri, sociološki slučajevi koji su dali postmodernoj sociologiji dokaz o nepostojanju radničke klase, o potrebi za fizičkim radom, o podjeli rada. Budući da je sociologija lakomislena pseudoznanost, logično je da se još lakše lijepi na one najlakomislenije među tim znanstvenicima-stručnjacima, ali još je gora ova današnja gomila postmodernih sociologa koji služe samo da obećavaju nesavršenu budućnost i da opijevaju manje ljudske dosege, kao pretis lonac, stroj za pranje suda i prezervativ, koje su prihvatili kao alibi za svoju nemoćnu punu zrelost, dok su u mladosti bili razvratni i razbludni stručnjaci društvenih znanosti, spremni da daju krila najpohotnijim električarima i vodoinstalaterima Bostona. Ne želim biti još otvoreniiji, da ne upozorim na svoja buduća davljenja, ali mora biti jasno da moja mržnja prema tim

⁶ skupina prestižnih sveučilišta u SI državama SAD-a (Yale, Harvard, Princeton) (nap. prev.)

komedijašima, ma odakle došli i ma kamo išli, potječe od dokaza da su to jedini navodni znanstvenici koji ne znaju da gotovo ništa ne znaju. Ta se mržnja hrani znanjem, a ne bijesom, iako mi je na početku kraja mog puberteta smetalo vrijeme i količina riječi koje su ti drznici mogli posvećivati preljubu, ta aristokracija s crvenim znamenjem, uvijek tako revolucionarni, uvijek između dviju odgođenih revolucija od kojih su se spasili jer je tako Povijest htjela, a iz kojih će izaći, kao pravi dobri šminkerčići, s dojmom da Povijest nije zaslužila žrtvu njihova odricanja od vlastite klase. Djeca iz antikomunističkih obitelji postala su hiperkomunisti kao oblik antikomunizma na ultraijevici. To je sadašnja vlast i nisu se oni dočepali nje, nego se vlast dočepala njih, kao jednog Clintona, pseudorevolucionarna pridošlice skromna porijekla koji je prigovarao što sam ja popravljao štetu u duševnoj kulturi bostonske buržoazije i, slušajte sad, koji će, samo Ja sačuva vlast, biti spreman prijetiti Somalcima da nim uskratiti kruh ili bombardirati Iračane svaki put kad mu padne indeks popularnosti, a niže su stepenice suodgovornih prepune šminkera, bivših revolucionara, premnih da ubiju bilo koga koristeći metode nasilja koje im je dala država ili međunarodni poredak.

S godinama sam prevladao posesivne i estetičke ptedrasude i gotovo mi je smetalo što mi je zakonita n na ušla u fazu aktivne vjernosti, u svojoj neugodnoj, i loš više ponižavajućoj, izjavi o načelima da nema sigurnosti poput one koju pruža vlastiti muž ako objedinjuje karakteristike domaće životinje i istaknute i ističuće vješalice. Od svih električara koji su maturirali, osumnjičenih da su popravljali nepostojeće kvarove, najtragikomičniji su oni koji su koristili bolesnu stranu svoje pripadnosti bilo kojem sektoru ili razini oružane borbe protiv sistema kako bi poticali vaginalni sok u svojim partnerica, a među svom tom faunom najsmješniji je bio jedan Brazilac u egzilu, koji je tvrdio da se za dlaku spasio od eskadrona smrti i samo je pjevao sociološke sambe na uho ženama onih „drugih”.

Democracia
Palavra que nos traz felicidade
Pois lutaremos
para honrar a nossa liberdade
Brasil ;oh meu Brasil!
Unidas nagoes aliadas
Para o fronte eu vou coragao
Abaixo o Eixo
Eles amolecem o queixo
A vitoria esta em nossa mao⁷

Ali bila je to noć na Svetog Ivana... bila je to prava brazilska vrućina i ja sam bio crnji, gotovo mulat, ili je to bila polusjena i odbljesak plamena i odsjaj raketa iznad mediteranskog potkrovlja u kojem smo vodili ljubav kao likovi iz nekog dobrog De Chiricova sna? Jesam li je proveo s tobom, Alma? Nisam. Noć Svetoga Ivana, ne može biti nijedna druga, proveo sam s onom kurvom koja me zvala „srce”, koja je pogrešno izvodila bolero mojih osjetila, i dok je moje tijelo izvodilo fokstrot koitusa, ona je izvikivala bedastoće iz priručnika za jeftine i pomalo debele kurve. Ali zašto se dovodim u kontradikciju? Otkud ta potreba da govorim kontradikcije? Ako imam dvije kutije s alatom, zašto ne mogu imati dvije noći Svetog Ivana?

Samo u Alminu slučaju moja je žudnja bila jača od prepreka nesavršenosti kao što su krugovi od znoja ispod njezina pazuha. Druge su žene budile u meni impotenciju zbog sličnih gluposti i više nego jedna imala je loš svršetak, poput one profesorice epistemologije koja je

⁷ „Demokracija / Riječ koja nam nosi sreću / Borit ćemo se / da slobodu proslavimo / Brazil, oh, moj Brazil! / Ujedinjeni saveznički narodi / Na bojišnicu idem, srce / Ispod Osovine / Brade su im mekše / Pobjeda je u našoj ruci”; revolucionarna pjesma (nap. ur.)

imala golemu bradavicu na leđima, a budući da sam ju otkrio dok sam joj milovao leđa, moj se penis pretvorio u bradavicu punu mržnje i predane ljutnje. Što se tiče kurvice koja me uvela u svijet seksa, bila je prava kolekcija bradavica, drugim riječima, prepreka za sudjelovanje mojih osjetila. Bilo je ironije u njezinu pogledu, neke seljačke ironije, hranjene supkulturom, supkulturom jeftine kurve: četiri tanga i svi filmovi Gregoryja Pecka, jer nitko ne diže obrvu poput Gregoryja Pecka, kad se slaže i kad se ne slaže, a pogotovo kad je zbunjen. I ona je dizala obrvu tražeći onaj pekovski luk, još jedan luk na njezinu голу tijelu gdje su grudi i pubis imali vrh... Naprotiv, guza i lice i ramena težili su nesavršenoj zaobljenosti, ponešto istrošena tijela od tolikih sendviča od incuna, od tolikih krigla piva, od tolikih kava s anisotn del Mono” i od onoga stavi mi malo tripica, Jose Luise, ali neka bude i malo kobasice i pršuta i krvavica i onoga što tripice imaju u sebi... onih tripica koje prije ili kasnije uprljaju dušu i tjeraju metabolizam da pjeva „uro, ne udaraj sate jer ću ostarjeti...” „Poludjeti.” „Ostarjeti.” „Poludjeti...” Kurvi je bilo svejedno i bila je uporna s tim starenjem, kako bih shvatio da je bila spremna preinačiti riječi i samom Luchu Gatici jer želi da znam kako joj trošim vrijeme, a vjerojatno i svoje. Ponovno sam je pogledao ispitujući je pedalj po pedalj i u cijelosti. Bila je to gola žena na štedljivom svjetlu, u sobi s pretpotopnim namještajem premazanim masnim bouquetom protiv najužegnutih crva u gradu... i s čistim plahtama, to da, iako mi još smrde u sjećanju na kompleksnu arheologiju znoja i kolonjskih voda koje ne pripadaju meni. Za to je vrijeme grad hinio zabavu s vatrometom, taj grad od mramora i ćerpiča...

Ima putnika koji se u svoja predgrađa vrate
kako bi ubili uspomene i vratili život
ali nemoguća
sva četiri horizonta poznatih lica
uvlače u zamku buke i podvodnih glasova
na loše snimljenoj vrpci koja vodi
u bolesnu sveukupnost tišine
šuti
zlatna djevojko u neprekidnom zalasku sunca tvoje narančaste grudi sumrakom blago do-
taknute pokazuju u neznane prozore
gdje voajeri umiru prikovani za kormilo vlastite žudnje ukotvljeni u udoban naslonjač, ka-
ko tako kasno bez sumnje, život je za njih mrtav između ta četiri horizonta od opeke.
Zašto, u sjećanju, pokušavam smjestiti zločin u neki prostor, kao da sam dekorater iz neko-
ga prošlo svršenoga grada, opčinjen Art Decoom kao predmetnom poetikom ubojstva?

12.

Stari mi je Dotras bio tako zahvalan na mom hodočašću kao bivšem učeniku da mi je otvo-
rio vrata svojih tajnih strasti, preskupih, dodao je u nastavku, za skromnu naknadu profesora u
penziji. Dotras je bio zaljubljenik u Art Deco, platonski zaljubljen, jer si je tijekom života bi-
jednog profesora gotovo bijednih učenika uspio kupiti samo jedan stolac Louisa Suea, tako je
on mislio, i ukrasti bezbojnu Marinotovu staklenu čašu, koju je zaplijenio tijekom jedne od
svojih anarhističkih racija po napuštenim vilama bostonskoga građanstva koje je bježalo od
neodređenog secesijskog ili aneksijskog rata, svejedno je. Pokazivao mi je ta dva blaga kao
najvrednije predmete bogate biblioteke o Art Decou, što je bila drska suprotnost kulturi fas-
cikla, općoj osnovnoj enciklopediji, zemljama i morima te knjigama o Svetoj Povijesti koju
nam je predavao. Prešutio je svoju prošlost džefersonskog romantičnog borca zbog razloga
odgođenih, vjerujem zauvijek, kako ne bi imao problema, priznao mi je poslije, i kako ih ne bi
stvorio nama, iako sam ja zaključio da nas nije smatrao dostojnima svoga etičkog nasljeđa.

Shvatio sam da je, kad bi me pljusnuo svojom rukom od kamena, izbacivao iz tijela mržnju zbog svoga političkog i estetičkog egzila iz dekoovskog raja, u koji je mogao pristupiti samo među stranicama knjiga, poput onih zatvorenika koji prirodu doživljavaju samo preko suhih ružinih latica skrivenih među stranicama knjiga. Dotras je proučavao sve moguće kombinacije putovanja pristupačnih pripadnicima treće dobi, kad je biologija postala priznata kao takva nakon smrti bostonskog Diktatora, što je bio očit dokaz da demokracija može priznati ono što je očito, kao što je starost, i podvrgnuti, naprotiv, svaki dokaz i potrebu procjenjivanju moguće koristi prilikom izbora. Kombinacije putovanja koja bi ga približila Mekama hodočašća Art Decoa i koja su mu bila dostupna, iako si ih je teško priuštio zbog svoje poznato krhke ekonomije, kao što su rajevi Art Decoa, New York, Chicago, Rio de Janeiro ili drugi glavni američki gradovi, koji su bili manje ili više bogati u doba Decoa. Ali odustao je zauvijek od toga da ode u vilu Asty u Beču, u vilu Favre-Jacot u Locarnu, djelo mladoga Le Corbusiera, u kazalište na Elizejskim poljanama ili u kuću Feingals u Kolnu, a osvećivao se obezvrjeđujući Beč Otta Wagnera i Klimta nazivajući ga... „preočitim”. Podvrgavao me trabunjanju o tome može li se govoriti o Brancusiju ili Archipenku kao o kiparima Art Decoa, rasprava koja bi bila besmislena u slučaju Bourdellea u Francuskoj, ili o nekim vidovima Gargalla u Španjolskoj. „Aktovi Art Decoa nemaju spol, jer čak i najagresivnija anatomija mašti je samo ukras.” Ne sjećam se je li to mišljenje bilo njegovo ili ga je profesor ukras nekom od mislilaca Art Decoa poput Ortege y Gasseta, tvorca filozofije kićenja i ukrasa. Mislio sam da će me udariti svojom rukom od kamena onoga dana kad mu se suprotstavim, bolje rečeno, kad mu iznesem svoju interpretaciju odnosa između Klimta i Decoa. Ako Klimtovi aktovi nisu imali spol, što su onda imali? Je li Klimt bio pravi Deco? Njime teče ono najnadahnutije u figurativnom slikarstvu na putu od preraphaelita do ekspresionizma u korelaciji s opartom. U njega je uključen i opart kao nemilosrdan geometrijski korelat, uočljiv u uznemirujućoj slici Poljubac, s uvijek istom bestidnom putenošću koja bjesni u Danaji, u toj lijevoj Danajinoj dojci, u planetu od vrućeg mramora, Zeus pretvoren u zlatnu kišu obljubljuje Danaju, ali zadubljenu u misli, žensku seksualnost kakva je uzbuđivala i morila Klimta, samodovoljna, posebno provokativna u toj slici posvećenoj „... mojim kritičarima...”. Klimtova Danaja, slika ženske narcisoidnosti kakvom je može pojmiti samo muška mašta. Takva kobilja lica, kakva imaju Klimtovi ženski likovi, plod su njegovih vlastitih želja. „Sve je u želji.” Preko Poljupca Klimt pokušava iznijeti univerzalan, kozmogonijski par, povezan s prirodom, ali u svim Klimtovim vezama između žene i muškarca postoji nekakva lažna jednakost u komunikaciji. Muškarci pokušavaju sakriti svoju osobnost u ženskim tijelima, a pogled sirena ono je što privlači gledatelja kao ponuda, makar to bila prividno zaljubljena sirena. Žene, kad izađu iz puberteta, uvijek mogu gledati svisoka životinju koja misli da ih posjeduje. Sve što sam govorio Dotrasu u tom smislu bilo je poput propovijedi u najgoroj pustinji, u Kalahariju, a što se tiče navodnog dekorativizma zlatnih listića, je li tako jednostran i iskreno kolekcionarski bio Dotrasov pogled koji u zlatu nije vidio simboličnu vezu s magijom i drugim religioznim kultovima? Prije no što je postalo metal za razmjenu, zlato je bilo mit i bilo je samo dragocjen metal, jer je sam mit bio ono najdragocjenije, ne oksidira i ne prlja se... „to je jedini metal koji se pretvara u pamuk, ali tako da ipak ostane željezo...”, govorila je afrička poslovica... postolje znanja, pijedestal mudrosti, konjanik bogatstva... Nije li Klimt naslikao zlatnog konjanika koji je još više uznemirivao od Diirerova konjanika, čiji je metal smrt privlačila? Jung preuzima lijepu parabolu alkemičara Majera, u De circulo physico cuadrato, u kojoj je zlato posljedica rada Sunca koje ga tka okrećući se uvijek iznova oko Zemlje. Poslije su Kopernik i Galileo obezvrijedili parabolu, a Dotras je obezvrjeđivao, kad god je mogao, lažni dekorativizam bizantskih korelata u Klimta. „Tepisi! Tepisi od patchworkal Sve bi Klimtove slike bile dobre za izradu tepiha i prekrivača za krevete!”, držao je prezrivo Dotras pokazujući mi groznu reprodukciju Iščekivanja. „Stolnjak od patchworka za stalažice! Vidio sam ih na stotine u dućanima s ukrasima!” Nije shvaćao ulogu koju je op geometrija igrala u

Klimtovim kompozicijama, poništavajući bilo kakvu mogućnost suosjećanja prema Danaji u njezinoj posteljici, koju je činila ona sama. Danaja, žena-posteljica, moćnim bedrom zatvara prilaz vratima koja vode u Danteov grad pun boli. Pakao. Pička.

Sljedeći promatrač Almina gola tijela bio je njezin muž. Udvarač kojem je njezina obitelj vjerovala, iz tvrtke Obitelj Cantijoch. Suho voće, vlasnik velikog bogatstva u našoj četvrti, stečenog na poslijeratnom plijenu koji su nabavljali prodajom bilo čega mumificiranog i jestivog, po mogućnosti rogača, poslastice za naci-frane konje pasmine percheron i za proletarijat koji je opsjedao dućane Suhog voća ma gdje bili smješteni. Sin Cantijocha bio je moj školski drug u razredu profesora Dotrasa, iako nikad nismo prijateljevali, zbog njegova kompleksa više vrijednosti jer je mogao jesti orahe, koliko je htio... i kad je htio. Da nuces pueris, poručivao je Katul... da nuces pueris, iners concubine: satis diu lusisti nucibus: lubet iam se-ruire Talasio. Concubine, nuces da... Daj orahe djeci... predugo si ih držao, najdraži lijenčino... daj orahe djeci... Cantijoch je bio šepav i kretao se među stupastim vrećama ritmom šepavca i otmjeno, s rukom produljenom zbog lopatice, sad pune suncokretovih sjemenka, sad kikirikija, divlje kave, slatkih lješnjaka, običnih lješnjaka, suhih slanutaka I kukuruzova zrna poput zlatnih zuba iščupanih iz trupala židovskih seljaka koje su istrijebili najgori nacisti iz gradova. Posebno su odvratni slatki lješnjaci, onako suhi, dehidrirane bradavice koje zahvaljujući vodi jedva mogu doseći dostojanstvo malenih tumora i vlažnih klitoris bradatih starica ili ličinaka najodvratnijih kukaca. Nije bilo teško oženiti šepavca jer je obitelj, iako brojna, bila dobrostojeća, posjedovali su zemljišta na četiri glavne strane grada i njihova rod-noga sela, po čemu se moglo reći da, po lokalnim koordinatama, na njihovim posjedima sunce nije zalazilo. S druge strane, šepavac se doimao zdravim, uvijek je bio tamne, nikad zlaćane puti, i dobro uhranjen, poput sve djece trgovaca živežnim namirnicama, a bio je poznat po ljubavi prema ženama, jednako prema mušterijama kao i prema kurvama iz obližnjega prokle-toga grada. Bio je to, dakle, muškarac prekaljen u tisuću bordela, a ipak je prve bračne noći bio malo omamljen, kao da mu je ponestalo daha kad je osjetio na prsnoj kosti vibriranje udal-jene slobode grudi *deshabille*". Poslije se cijelo jutro igrao lijevom dojkom, ali nije se usudio dotaknuti desnu dojku još tri tjedna i činilo mu se da jaše neku neovisnu životinju koja posje-duje skrivenu divljinu koja je izbijala van u obliku mišića, a koju je potpuno nemoguće ukro-titi. Dojka je bježala kao da je od neke neuhvatljive tvari, a nakon svakog je neuspjeha ostaja-la uspravna i izazivački raspoložena, u iščekivanju sljedećeg pokušaja uzjahivanja. Tijekom idućih dvadeset i pet godina braka nije uspio izbrojiti koliko se puta usudio dotaknuti je, budući da je bilo nekoliko pokušaja, ali ne dovoljno da stekne rutinu i svaki put kad bi se usu-dio, činilo se kao prvi put, kako njemu, tako i dojci. U tih dvadeset i pet godina, Alma je rodi-la troje djece koja su odmalena znala, što neizravnom spoznajom, što intuitivno, da njihova majka nije poput drugih i da njezino tijelo skriva čudo koje ni oni nisu slobodno okusili. Radi-lo se o upozorenju već ostarjela endokrinologa da, ako bude potrebno dojiti na obje dojke, Alma posebno pazi da rabi uglavnom lijevu dojku, a da desnu ne rabi kako bi spriječila proiz-vodnju mlijeka. Što su znali najizravnije upleteni u njezin život da desna dojka simbolizira sunce a lijeva mjesec, drugim riječima, da je desna dojka muška a lijeva ženska? A dobro je poznato da sposobnost proizvodnje hranjivog mlijeka nosi poruke plodnosti, intimnosti, žrtve, dara i utočišta, u nekim se situacijama dopuštaju iznimke od urođene simboličke kontradikcije da, kao izvrnuta čaša, dojka sadrži i izlijeva, daje život i pruža utočište smrti – Abrahamove grudi – lažna poput utješna obećanja o ponovnom rođenju: „U mojem je svršetku moj početak.”

13.

Grudi prostitutke koja me uvela u svijet seksa dojile su, ali mladi je davitelj to zaključio a posteriori, kad je već promotrio nekoliko grudi. Te su mi grudi nudile patriotski falsifikat zamjenske majke, razvratne majke, incestuozne, prljave, koja me pita kako se zovem kao da to ne zna ili kao da ju to zanima, dok mi se istodobno približava sa svojom oblom geometrijom. Upozorio sam ju: „Psihijatri su otkrili da sam srednjoškolac sramežljiv do te mjere da ni samom sebi ne govorim ni da ni ne... Ali tebi ću reći svoje ime. Bostonski davitelj. Boston, za prijatelje.” Dođi ovamo, Bostone, i daj mi da ti uhvatim bostončića, rekla mi je, i njezina ruka, žuljevita od pranja i masturbacija falusa klijenata od kamena, nikad od bronce, tražila je u mojim gaćama srce onoga susreta dok su njezine usne mrmljale: „Udavi me, dušo.”

Ima ih koji su samoubojice, i iako ona ne uočava moj osmijeh, smiješim se iznutra, u borbi protiv moralnog zgražanja koje je pretvorilo moju piopast u njezinu. Nisam prepoznavao u njoj čiste, iako uvijek ukošene, Almine oči, ali ni mutne kakve je mula ona djevojka s kojom sam dijelio Ludu kutiju u lunaparku, valjkastu kutiju koja se okretala oko sebe s.ime i pokretala tijela u potrazi za nemogućom kombinacijom krišom učinjenih dodira. Iako je dlan moje ruke povremeno osjećao grudi te djevojke koje se tek rađaju, široke i tipično pubertetske, u mozgu sam razabrao onaj mutni pogled navodno silovane žene u obrani, koju štiti općeprihvaćena igra u Kući smijeha, znajući da se uzbuđujemo uzaludno ili za iskrene osamljene užitke koji tek slijede, poslije, svakomu u njegovu krevetu, pod sličnim stropovima starih stanova smještenih u preponama grada. Mutne oči, kisele, slatke od jeftina šećera, koje će narasti, ostarjeti i suočiti se s mužem ne baš osjećajnim prema tako uzbudljivom primjerku, jer nužno je znati dati pridjev, a djevojke iz pedesetih koje su se preselile u siromašan grad nikad se nisu udale za muškarce koji su mudro birali pridjeve. Poznata je uobičajena literarna oskudica u narodnih masa koja ih sprječava da rabe pridjeve, jer niti imaju mogućnosti za to, niti želje da pluraliziraju značenja onako kako davanje pridjeva i pluralizaciju značenja shvaćaju svećenici u literarno konvencionalnim društvima”.

Proveo sam mnoge istrage kako bih vratio onu gotovo djevojčicu koju sam tako besramno pipao u vrtnji predvorja Kuće smijeha. Bez uspjeha. Ali njezin

Daviteljeva napomena: Polisemijom je nazivaju učenici stručnjaci, kako primjećujem u literarnim časopisima koje mi odobrava upravitelj zatvora, a iz kojih izvlačim imena nekih pedantnih kritičara na čelu s Normom Cateli, koju kanim zadaviti čim mi odobre da izađem zbog dobra vladanja. Obično se mnogi utječu disemiji, ali polisemija je rezervirana za prave čarobnjake riječi, obično pjesničke riječi, koje su istodobno nepostojane i precizne, precizne u izrazu, a nepostojane ako dosegnu polivalentnost mnogoznačnosti. Ja sam pjesnik. Imam pjesmu o zamišljenom gradu, gradu koji su često interpretirali mnogi čarobnjaci duše koji me okružuju, i mogu je iznijeti kad poželim, kao dokaz svojih polisemijskih dostign, da će muž najvjerojatnije biti samo varijanta Cantijocha. Suho voće, po siromaški. Djevojke koje su obično išle u Kuću smijeha rijetko su uspijevale izaći iz granica one četvrti imigranata, a Boston ima unutarnje klasne zidine, odbojne ulice, odbojna pročelja, kako bi se niži slojevi pretvarali da su pobjegli iz svojih urođeničkih rezervata. Čak i niža aristokracija iz tih četvrti, koja samu sebe zavarava, ne odolijeva pokušaju odlaska, a to se dogodilo i Cantijochu, Alminu mužu, kad se usudio izaći iz četvrti kako bi sudjelovao na nekom skupu trgovaca održanom u prvim mjesecima demokracije, na kojem sam bio nazočan i ja kao vodoinstalater specijaliziran za vodokotliče, a brinuo sam se za jednu profinjenu instalaciju koja je bila u opasnosti jer se na ovakvim skupovima puno piša.

Radi se o tome da su jednom tjedno, obično subotom navečer, gospoda i gospodin Cantijoch, drugim riječima Alma i njezin šepavac, „izlazili”, trisemija koja podrazumijeva izlazak iz kuće, iz četvrti i nazočnost na spektaklima koje su oni držali otmjenima: hladna ili topla večera i glazbeni show i ples, što je bila jedina nevolja za šepavca. Taj je put Cantijoch izašao izvan svojih zidina kako bi predstavljao ogranak suhog voća, ali teško je upoznao važne veletrgovce, odmah sam to uvidio, i nije se usudio tražiti riječ jer se šepavci, za razliku od slijepica, nikad ne usuđuju javno govoriti. Kad je završio, nakon što su oni koji su zarađivali za život na suhom voću dogovorili neopozive principe u nahu od nelojalne konkurencije koju je postavio Međunarodni ekonomski poredak, slijedio sam Cantijocha. Odglumio sam slučajan susret i iznenadio sam se jer me nije prepoznao. Nema nikakva proturiječja, ma koliko se trudili moji tamničari, između činjenice da sam tvrdio kako sam uvijek odlazio na skupove poput gore opisanog ili iz profesionalnih razloga ili zbog daviteljskog nagona, i moje upornosti da dokažem kako sam ubio generalnog tajnika Komunističke partije Bostona, ne samo zato što sam bio izraziti antikomunist ili, u svakom slučaju, uvijek sam bio manje antikomunist od mnogih komunista, pogotovo sovjetskih, nego zato da oslobodim partiju diktature boga oca, intelektualca koji je prisvojio sposobnost mišljenja organskog kolektivnog intelektualca⁸.

Cantijocha sam prisilio da prihvati niz lažnih koincidencija i zajedničkih pothvata u prošlosti, ali nisam ni spomenuo Almu, a samo je jedno bilo točno: bili smo školski drugovi, na satovima gospodina Dotrasa, kojeg je njegova obitelj podmićivala da im ne šamara šepavca i da k tomu slavi nedokazanu izvrsnost oštroomna učenika. Mito se sastojalo u pladnjevima probrana suhog voća, pogotovo oraha, pokrivenog suškim papirima od celofana, ukrašenim kićenom etiketom Obitelj Cantijoch. Suho voće, pozlaćenom bogatim purpurinom koji je izgledao kao da je od kalifornijskog zlata. On me se nije sjećao kao školskog druga, ali ja njega jesam, njegove nepodnošljive prepotencije kad se hvalisao kako jede varivo svaki dan u onim godinama kad se jelo malo ili osrednje... – ili je to bio roast beef? – ...i da je primao svaki tjedan određeni iznos za svoje troškove. Gospodin Dotras isticao ga je kao primjer radiše i učenika, jer je u slobodno vrijeme posluživao u dućanu svojih roditelja, ali nije zbog toga zanemarivao popis bostonskih kraljeva ili pritoka svih bližih i udaljenih rijeka. Gospodin Dotras pomagao je besramno naviku samohvalisanja bogatih trgovaca kojima uvijek sve ispadne dobro, a posebno djeca, povlaštenih genetičara u kontekstu narodskih četvrti u kojima smo svi imali kmetove vezane za zemlju nekoliko generacija unatrag. Kad sam ja išao u kupovinu u Obitelj Cantijoch. Suho voće, trpio sam izlaganje šepavčeve majke dok je posluživala i puna su joj usta bila pothvata njezina sina, a služila se pokvarenim oružjem jer ona je prva pitala za situaciju pomlatka bilo kojeg klijenta. Uvijek su upadali u zamku, a gospoda Cantijoch za to je vrijeme proučavala lupeškim očima mogućnost da ukrade koji gram suhog voća, puštala je jezičinu kako bi slavila plurivalentnost njihove djece, uključujući i šepavca, kako sve tako dobro, dobro rade... čak i šepaju. Nitko nije šepao kao njihov sin. Moja ju je majka povremeno pokušavala presjeći da malo pohvali mene, pogotovo moj plavi i blijedi osmijeh, .ili bez uspjeha, nije se mogla nositi s gospodom Cantijoch koja je bila mnogo bolje uhranjena. Kakva majka, takav sin, tako da sam kovao u zvijezde njegovu proročku plurivalentnost, naglašavao sam njegov status nepodnošljivog djeteta i pao je u zamku: raznježio se prisjećajući se, kurvin sin. Gotovo su mu izbile suze dok je zamišljao i ponovno se prisjećao gospodina Dolisa kojeg se u stvarnosti gotovo nije ni sjećao. „Sjećaš li se kad ti je dao desetku za tvoj referat o Teoriji jezika u Wittgensteina” Nije se prepoznao u tom položaju, ali sam ga uvjerio da je s deset ili jedanaest godina kao vrlo jasno da se slaže s principom: „Ne pitaj što uči, pitaj čemu služi”, očito vitgenštajnovskim, od noga drugog

⁸ „Daviteljeva napomena: Ako želite proširiti koncept kolektivnog i organskog intelektualca, posegnite za različitim referencama u tekstovima Antonija Gramscija, ali posebno pozorno pročitajte stranice koje posvećuje novoj interpretaciji Machiavellijeva Vladara.

Wittgensteina, da budemo precizniji. Da budemo precizniji, prisnažio je Cantijoch, poput jeke.

14.

Pridobio sam Dotrasa kratko nakon što sam pridobio Cantijocha, kao pravi trgovački varalica dopustio je da ga okite medaljama koje mu nitko nije dodijelio, a profesor mi je otkrio da je znao stvari koje mi nikad nije rekao i rabio je riječi za koje je mislio da ih nikako ne zaslužujem. Profesorov me rječnik vrijeđao, zbog svih inverzija u usporedbi sa siromašnim jezikom koji mi je dao u formativnim godinama moje lingvističke spužve. Da djeca dobiju tisuće i tisuće riječi, upila bi ih u prazne stanice svoje memorijske spužve, a jadni odrasli naprotiv pojednostavljuju jezik koji im daju zbog nemoći ili rasizma s kojim se obično odnose prema djetinjstvu. Ja sam svojoj djeci recitirao pjesme izrazito bogate riječima zbog toga razlikovnog praga koji odvaja stadij patuljastog majmuna od praživotinje. To me nije spriječilo da svoju djecu bacim naglavce s veličanstvene strme obale, poput jedne od onih najljepših obala Nove Engleske, toliko lijepih da budu u Eliotovim pjesmama, kad sam primijetio da im prijete pubertet, a bili su u tako lošem duševnom stanju da se nisam uspio sjetiti ni točnog mjesta – East Coker? Cape Ann? Dry Salvages? – a pogotovo ne dana, prilikom zlonamjernih ispitivanja psihijataru, sudaca i policajaca koji su sumnjali u vjerodostojnost mojih zločina. Ali ako sam na nešto ponosan, onda je to što sam pobijedio najjači tabu koji kaže „ne ubij ni roditelje ni djecu”, a, zanimljivo je, ništa ne govori o vlastitoj ženi, iako nadri odvjetnici i novinari neispravno primjenjuju pojam paricid i na ubojstvo žene. Svoju sam djecu sunovratio niz strmu obalu, poput još jednoga Heraklova djela koje nosim u sebi i iskoristio sam tu glupu predanost sreći koju osjećaju djeca koja vjeruju svojim roditeljima, i spremni su čak da im otac Abraham usadi u glavu da su oni aviončići na rubu litice... brumm!

Brummmm!... brummm!... brumm! Aeeeeooooooooo-uuuuuuuuuuuu! s litice od koje bi i sljepci pobjegli. I kad sam vidio njihove izraze lica koji su se mijenjali od ushićenja do sumnje da neću biti na kraju njihova pada da ih spasim, nisam osjećao grizodušje nego zahvalnost, jer sam zahvaljujući svojoj djeci nadišao ono nezdravo suosjećanje koje roditelji stvaraju i automatski i kulturološki, kao što pčele stvaraju med, kako ne bi sebi samima priznali da jedinu mogućnost prividnog uskrsnuća nudi djetetova smrt, nasuprot sebičnim postavkama religiozne produktivističke kulture u kojoj ti pokušavaju podvaliti razmnožavanje kao da se radi samo o produljenju vrste i ako podbaciš u toj mesijanskoj zadaći, podvrgavaju te suosjećanju prema „slabima”, iako je očito da u tom odnosu, uključujući i utvrđen odnos između roditelja i djece, ima jasno usiljenih odnosa.

Savršenstvo onog trostrukog nagona – moja je žena zapela da ih imamo troje, iako sam ja uvijek sumnjao da je, gledano statistički, jedno od troje bilo dijete nekog znanstvenotehničkog atletičara ili, još okrutnim, revolucionara – zasnivalo se na čistoći odnosa između situacije, odluke i djela. Ne. Nije bilo nagonski. Nisam ga ja ubio, makar je to već mnogo, zbog nagona ili iz nekoga utvrđenog razloga, nitko u to ne bi posumnjao, ali kad se ono što oni zovu zločinom počini katarzičnom voljom koja pročišćava od bestidne dragosti, koja nas uporno negira, to ne shvaćaju i samim tim to ignoriraju. Pogotovo ovi moderni stručnjaci za represiju – policajci, psihijatri, suci, mladi filozofi, sociolozi, preprodavači marketinga – tako udaljeni od enciklopedizma, egzistencijalizma i historicizma, od mojih triju filozofskih referentnih točaka. Samo shvaćaju neposredno motivirana djela, kako prema prošlosti, tako i prema bliskoj budućnosti, i smatraju da sva ljudska bića imaju svoju tabletu i svoju cijenu na tržištu. Vrijeđaju me i ponižavaju sektaši znanja koji me zahvaljujući njemu pokušavaju posjedovati i koji me počinju izdvajati. Kao što me stari profesor vrijeđao kad mi je izlagao svoja

prostranstva profinjenoga znanja, a ja sam se prisjećao popisa kraljeva koji mi je utuvio u glavu svojom rukom od kamena ili priče o Rut i Noemi ili Arhimedova zakona. Nije nam ni znao pokazati Arhimedov zakon u odnosu na povijesno značenje za helenističku mehaniku, izgublenu kariku do renesanse u kojoj je čovjek bio spreman za sveukupna znanja. Naravno, Arhimeda je ubio rimski vojnik koji nije znao ništa o Arhimedu, niti je imao blagoga pojma o njegovu poznatom zakonu, osnovi hidrostatičke. Arhimedovo je djelo bilo tajanstvena Atlantida, potopljena do šesnaestog stoljeća, a njegovo je djelo ponovno izdano iste godine kad se pojavio Kopernikov *Revolutionibus* i *Veza lijeva Fabrica*. Rimski je vojnik učinio sveto djelo ubivši ga jer je Arhimed stavio svoje znanje na raspolaganje Hieronu II., sirakuškom tiraninu, a Rimljani su bili veličanstveni davitelji, kao što će to poslije biti španjolski, britanski, francuski, sjevernoamerički... imperijalisti, gotovo savršeni davitelji. Možda su najnespretniji u svojoj okrutnosti bili Španjolci, jer su britanski, francuski i sjevernoamerički imperijalistički davitelji davili pod čitavim nizom izlika oslobođanja i emancipacije. Više se i ne trudim uzeti u obzir davitelje nacističkog i staljinističkog imperijalizma jer su imali sindrom filmskih negativaca, uključujući i negativce iz svih vrsta niskobudžetnih filmova. Rimljani su bili najkompletniji davitelji. Predstavljali su divljaštvo koje oplemenjuje i koje se izražava genocidom.

Znanja, naime, koja sam morao preispitati i iznova označiti u bitnim crtama, znanja koja mi nisu bila ni od kakve pomoći i koja ni njemu nisu pomogla da putuje bez pomoći autobusa s penzionerima, a tom sam se okolnošću okoristio jer ja sam umjetnik i prihvaćam stav da je zločin jedna od lijepih umjetnosti i istodobno suma svih njih, trijumf laokontizma ili zbroj svih umjetnosti: slika, zvuk, vrisak, pokret i ponajviše život, paradoksalno, zločin je život. Čak ni Lessing, teoretičar laokontizma, nije se usudio ići dalje od prijedloga o prožimanju konvencionalnih umjetnosti, nakon što je promatrao helenističku skulpturu: Laokoontova kupina. Zanimaju ga svi ugledni jezici njegova doba, ali ne postavlja si problem metajezika zločina. Dok sam ja bacao svoju djecu da lete... lete... lete... i izmišljao sam o veličanstvenoj kompoziciji koju smo postigli, nadilazila je najsavršenije jezične trikove. Ono što bi postmodernistički i postkonceptualni stvaralac nazvao, naravno, jezikom vodoinstalatera, Instalacija. Zapravo, umjetnički zločin ima nešto od one vagnerovske ambicije da dosegne sintezu umjetnosti o kojoj je sanjao Lessing, ali mora se dobro paziti s lingtičkim pretjerivanjima, jer barokni je jezik na kraju ista o tako osrednji i istodobno tako zatvoren u sebe da vodi nikamo. Fantom iz opere ubijao je prema seilantičkoj pretjeranosti elemenata koji su mu bili na raspolaganju: veliko kazalište i velika kanalizacija, nego i pakao, stvarnost i podzemlje. Osim toga, imao na licu razlog svoga neobičnog ponašanja: koji toliko vole stručnjaci za dušu jer mogu pretpostaviti uzrok njegovih konkretnih bolesti. Tako može svatko. Ja sam uvijek išao otkrivena lica, dobroga ili lošega, i nikad nisam posezao za kapuljačama, najlonskim čarapama, za šminkanjem ili za drugim brljavljenjima prosječnog davitelja. Jack Trbosjek bio je ubojica koji je, zahvaljujući tajnom identitetu, umijeću rezanja i anatomskim kasapljenjima, pretvorio jednu sirovinu londonskih prostitutki u svete životinje žrtvovane na oltaru gotovo genijalnosti. Gotovo, jer je previše moralizirao. Nije li možda bio bolestan taj viktorijanski moralizam kad se okomio baš na prostitutke i kad nije upotrijebio taj isti skalpel da zakolje odvratnu kraljicu Viktoriju ili njezine sinove i unuke mediokritete koji su upropastili dinastičku budućnost Ujedinjenog Kraljevstva?

15.

Vratimo se onoj situaciji u kojoj me bivša akrobatkinja, zaljubljena više u svoj mucavi hladnjak – zvaše li se ono Azdrubal? – nego u uspomenu na onoga muža „koji je ljubio tlo po

kojem je hodala”, namamila u svoj krevet, skinula se i rastužila. Htio sam ju utješiti i uspio sam. Prošao sam rukom po njezinim bokovima, i onda po koži koju je pomalo otkrivala njezina tanka i »djeca. Najprije se otkrilo bedro kao u dobro očerupane purice i kad se okrenula da mi zahvali na gest i solidarnosti što sam pohlepno ščepao njezinu pičku kao da se radilo o pauku, iz dekoltea joj je izašla mala dojka od sintetičkog pudinga. Imala je savršeno tijelo za vođenje ljubavi stojeće, natakuta na moga livimca, stisnuta uz moje uspravno tijelo savitljivošću mojih akrobatskih mišića, pogotovo onim nožicama koje su bile poput pokretnih kliješta oko mojih bokora. Ševili smo se u tom položaju i mogu reći da nikad nisam doživio tako udobno teoretski tako neudobno stajanje. To nije bila žena. To je bio vlažan, nježan laž i poput gmaza prislonila se svojim kolutićima dok nisam pao na krevet gdje me preplavila njezina lažnost i život, bijeda od života bivše akrobatkinje koja se povukla zbog loše liječenog osteitisa pubisa, i bila prisiljena raditi kao stenodaktilografkinja za muža, koji je bio stručnjak za input-output pločice, škrci i nasilnika, koji ju je vodio na ljetovanje pred vrata hladnjaka, koji ju je prisiljavao da jede prethodno smrznutu hranu sumnjive tvorničke obrade, i među ostalim nastranostima bila je i ta što ju je silio da sprema rublje u najhladniji dio frigidairea, obično namijenjen za ribe, i ta što joj je prelazio kockicama leda po bradavicama i pički, uvlačeći joj ih u vaginu. Ali najodvratnije mi je bilo to što mi je ona to s nostalgijom opisivala kao potez maštovita muškarca koji je izvanredno iskoristio hladnjak o kojem je uvijek sanjao kao siromašno dijete u Schwartzwaldu. „Bio je to muškarac kakvih više nema”, usudila mi se reći, a to je bilo poput znaka da odem u potragu za svojom kutijom s alatom, po žicu koja mi se, s obzirom na okolnosti i na moj zanat, činila najboljim oruđem za ubojstvo. Ali ona se bacila na povjeravanje i gola me slijedila do kuhinje, objesila mi se oko vrata, polizala mi je usne i, obećavši mi predivan spektakl koji se usudila nazvati Holiday on ice, otvorila vrata hladnjaka kao da pomiče zavjesu, ispraznila je police i pred nama je stajala bijela niša, osvijetljena onim zagrobnim svjetlom koje izlazi iz najboljih hladnjaka, najboljih bostonskih hladnjaka. Oči su joj bile kao u luđakinje, slinila je i svojim je ručicama vukla moje, uzbuđena onime što je smišljao njezin mozak, i pokušavala mi je to prenijeti bez riječi. Pao mi je na pamet prizeman komentar, ali svakako logičan za dobrog vodoinstalatera, da se uz otvoren hladnjak nepotrebno troši energija, da se pregrijava i da se izlaže kvaru. Ali ona je bila iznad svakog utilitarizma, i na moje čuđenje povlačila se unatrag, polako, polako, kako bi ušla u hladnjak i ostala ondje sjediti u položaju iz Kamasutre u kojem je njezino spolovilo bilo raširena stidnica, izbuljeno oko ponuđeno mojem ovnu i ujedno geometrijsko središte zanimljivog ljud skog šesterokuta s licem smještenim između dvaju pazuha i s prstima spojenim vrhovima u asketski zenit koji je bio u kontrastu sa zagrobnim svjetlom, kao da se radi o hladnom posvećenju barokne hostije od mesa. Ono je lice odražavalo ushićen osmijeh, postupno obamirući od hladnoće. „Zatvori, zatvori vrata i onda, kad se dobro ohladim, izvuci me i poševi.” Tako. Tako kako sam naveo. Uvijek mi je bilo mrsko da žene govore prostote neprimjerene njihovu spolu, čak i u običnim situacijama, kad, prema stručnjacima za teoriju komunikacije, dobro funkcionira kanal za prenošenje poruka, a onda se odjednom u njega ušulja neprikladna poruka i ponaša se kao buka, obratite pažnju na riječ: „buka”.

Nešto se slično dogodilo tijekom davljenja one portugalske semiologinje koju sam upoznao na susretu galeških i portugalskih pjesnika na koji sam otišao pod krinkom katalonskog kulturnog atašea u izgnanstvu. U Sali semiologinje sve je bilo buka i čak je i fado pjevušila ičući u moje uši.

Vrijeme je da izrazim što podrazumijevamo pod bukom Shanon, Wiener, McLuhan i ja:

...buka se uvijek prevodi u neki oblik, u neki spektar i kojem su pojedini sastavni dijelovi učestaliji od drugih. Povezana je sa stupnjem relativnog nereda unitrzuma (entropija) u odnosu na stupanj reda što ga spostavlja znak (negativna entropija), kao što su u Vojim radovima dokazali Szilard i Brioulin. Na primjer, AKO je ta buka povezana sa spontanim gibanjem atoma ili elektrona koji tvore materijalnu podlogu komunikacijskog kanala, onda je normalno

da se buka povećava s povišenjem temperature: što je viša temperatura krugova, bit će više buke. To je jedan od razloga zašto se najosjetljiviji strujni krugovi što ih tehnologija poznaje (buduća memorija računala, ultrasenzibilni televizijski odašiljači) umjetno stavljaju na ekstremno niske temperature, što je bliže moguće onoj granici što je fizičari zamišljaju pod imenom APSOLUTNE NULE.

Iako je stil nevjerojatno mnogoznačan, koliko se samo referencija može naći u tom stanju duha u kojem se zločin pretvara u geometrijsku buku, hladnu, u buku u stanju apsolutne nule! Buka me može izludjeti. To priznajem u ovim trenucima kad kontroliram svoju volju, ali kad oni dođu i pokušaju me „nagovoriti da priznam” da me buka izluđuje, zbunjujem ih objašnjavajući da buka omogućava komunikaciju, jer sve postoji samo ako ima suprotnost koja ga niječe. Postoji obična buka i buka koja je poput crne rupe u komunikaciji, u znanju. Ja sam ubio bivšu akrobatkinju zbog očite buke njezina hladnjaka i njezine pohotne brbljavosti, a svog sam multipraktičnog profesora iz djetinjstva ubio da očistim iz svojega pamćenja buku neznanja, lažiranja znanja. Soj dobrih davitelja, bostonskih davitelja, može se shvatiti tek kad se, unatoč osrednjim objektivnim i subjektivnim uvjetima i lošoj kvaliteti, ili čak nedostatku odgovarajućega alata, zločin pretvori u dokazivu skladnu cjelinu. To je čin geometrije, a ne suosjećanja prema sebi ili drugima. To je ono što neki kritičari i moderni pisci zovu „ovjera u posttekstualnosti”: dojam istine prenesene umjetničkim djelom nastaje tek kad se ona shvati, nikako prije, a taj je krajnji suodgovorni dojam ono što daje gledatelju, čak i dičnoj žrtvi, dimenziju suautora djela, vlasnika njegove skrivene istine.

16.

Alma je imala tri sina, a to je bio razlog opreznosti u izvještavanju o slučaju. Samo jedna kći, samo jedna, promijenila bi stanje odnosa i ovisnosti o tajni. Oko te žene, pretvorene u predmet obiteljskog drkanja, stvorila se vidljiva aura kao da se, kad joj se pride, ulazi u rjeđi zrak koji otežava disanje. Posljedica tog, reklo bi se magičnog, efekta bilo je to da je uvijek hodala ili stajala na određenoj udaljenosti od drugih, kao da je zabranjena princeza. To umišljeno držanje štitilo ju je kako od zamki preljuba, tako i od iskrena divljenja drugih žena ugroženih njezinom tajanstvenom začaranošću, jer muškarci su bili iskompleksirani pred onim što su pretpostavljali ili znali, kao da su se bojali da nisu dorasli tom otkriću, a žene su bile uzrujane jer su znale, unatoč tomu što su nadvisivale tu ženu u cjelini ili u količini prvoklasnih anatomskih dijelova, da bi nadmetanje bilo uzaludno ako bi ona ispuštala mitsku energiju iz svoje desne dojke. U Alminu dnevniku postoji pismena potvrda o tom osjećaju privilegirane izoliranosti, nimalo žalosna, nego kao da je svjesna tog dara koji ju je silio na robovanje, kao što kraljevi pretvaraju u prirodnu logiku stvari ono što ne mogu učiniti kako bi i dalje bili kraljevi i spone u dinastiji, unutar toga dinastičkog instinkta koji je uvijek karakterizirao najbolje kraljeve i one koje nikad ne može sustići republikanska podlost. U samoći svojga boudoira, ona se suočavala s odrazom svoje dojke u ogledalu i razgovarala s njom na duhovnoj razini, pomoću ne baš eksplicitnog jezika, drugim riječima, bio je to jezik bez sintakse, oblikovan nagonom i odbijanjem, u kojem je dojka imala zvonak glas i na kraju je ipak nametala svoje intimne i misteriozne razloge. Možda je istinita platonovska pretpostavka da je tijelo muškarca, a tu se može priključiti i tijelo žene, zrcalo ružnoće ili ljepote, no poslije je pojednostavljena u: lice je ogledalo duše. Slika nekog bića, govorio je Plotin, može primiti utjecaj svoga uzora, poput zrcala. Dok se Alma gledala u zrcalu, njezina je desna dojka bila odraz njezine duše, u duhu avangardnog razmetanja zapravo ukorijenjenog u izrazu prednaturalističke umjetnosti koja naglašava duhovno viđenje autora. Almina je dojka bila sinteza i ekspresionizma i kubizma, bio je to pikasovski kubicizam, jednako ekspresionistički

kao i kubistički... bila je to privilegirana, napredna i nazadna geometrija jedne jedine osobnosti. Njezino je tijelo u cijelosti bilo pretjerano, od one pretjeranosti koja vodi na onu stranu zrcala Decoa, koja odražava samo nebitnosti duha.

Isto tako ne prepoznajem u onoj kurvi svoju prvu atiu, čak ni svoju prvu želju, ne. Ne, moja prva stvarna žena, opipljiva, bestidno gola, plave kose, nježne, ukroćene, bila je profesorica francuskog koja je mijenjala profesora u školi u mojoj četvrti, pедера i žrtvu gripe. Priznajem joj katkad da je bila mlada djevojka iz dobre obitelji koja se zabavljala na satovima ili francuskog kako bi mogla platiti svoje troškove, sa, i pedesete godine, apsolutno preuranjenim osjećajem u ovisnosti i emancipiranosti. Ili je možda bila djevojka koja je spala na niže grane, iz obitelji koja je ostala bez ičega kao posljedica poraza u našem nedavnom građanskom ratu. Ili je to bila snobovska djevojka, preteča *gauche divine*⁹, koja se spustila u moj kvart kao što se svojevoljno spušta u pakao u potrazi za naličjem zabave. Imala je premaleno lice za moj tadašnji ukus i noge poslijeratne dame, noge oblikovane životom bez tereta i u taksiju. Prvi sam put imao predodžbu o tome što je raskošna kosa, nadvijena nad zgodnim tijelom poput milovanja koje je mogao nadmašiti samo dodir drhtave ruke predane životinje, što je prije dokazivalo njezinu bestjelesnost nego što je otkrivalo beskorisno lice. Uvijek se sportski odijevala, shvatio sam to kad sam uklopio u svoja nekorisna znanja što za buržoaziju znači „sportsko odijevanje”; za nju je nesumnjivo silazak u našu bostonsku četvrt bio poput safarija ili avanturističke vikend-ekspedicije, provedenih jednakom lakomislenošću kakvom je unosila u naše živote svoje postavke žene iz sjevernog dijela grada. Napustila nas je bez objašnjenja, iako je ravnatelj škole, mudro, jedini put u životu i u povijesti, našao pravo objašnjenje: „Bila je prebogata gospođica. Niti vas je shvaćala, niti je mogla izaći na kraj s vama.”

Pet godina nakon toga, jednog sumraka kad sam ilegalno prešao granicu u potrazi za svetim gralom svoga prvog suhog martinija, probio sam se u Bijeli anđeo, koji je svoje ime dobio po zaraznom piću koje je smislio jedan pisac patuljak: Truman Capote. Bio je to dekoovski lokal, avangardan za moje oči naviknute na arheologiju poraženih četvrti opasanih nevidljivim zidovima. Deco je bio krajnja avangarda koju je vlast bila spremna podnositi, zbog sumnje da se racionalizam kao i organicizam napajaju na izvorima marksizma, judaizma i homoseksualnosti. Koktel bijeli anđeo sastojao se od votke i džina i izazivao je pustoš u prokletim kreativnim piscima koji zapravo nikad i neće ostarjeti. Za početak sam ispunio svoj naum da zatražim jedan od dvaju koktela koje sam zadržao u svojoj kinematografskoj memoriji, manhattan ili martini, i naručio sam martini, imao je okus po dezinfekcijskom sredstvu, ali kroz svjetlo odbijeno od satenaste tekućine vidio sam svoju bivšu profesoricu francuskog u žestokoj, ali pristojno prigušenoj raspravi s nekim grdosijom, njezinim ljubavnikom, pomislih, i dobro sam pomislio. Bila je to burna rasprava po sadržaju, ali pristojna po ophođenju, i moram odati počast, usput, načinu na koji je tadašnja buržoazija, ona stara šminkerska buržoazija na rubu propasti iz koje je izašla osnažena, ali i osramoćena, sačuvala način ophođenja preuzet od učenih poslijerenesansnih aristokrata, ali tako da ne izgubi svrhovitost, osjećaj za korisno u dobrim buržuja. I da su se ljudi iz moje okoline svađali iz istih razloga, i koji su potaknuli svađu između moje bivše prote sorice i njezina ljubavnika, vika i odlučne zakletve učinile bi atmosferu u Bijelom anđelu nepodnošljivom. Središnja tema prepirke bila je ta što joj je on nabio fogove iskoristivši njezinu sestru, mladu. Glas profesorice samo je utihnuo kad je dodala: „Ovim ćeš tempom završiti pričajući pohotne šale na vratima osnovnih škola.” Tog sam dana naučio piti koktele i zadati se bez podizanja glasa.

Odgлумio sam slučajni susret na vratima ženskog K);ileta i izrecitirao uvjerljivu lozinku:

⁹ liberalni pokret u Barceloni sedamdesetih godina dvadeseto stoljeća kojem su pripadali bobe stojeći intelektualci i umjetnici zagovornici kulturne i seksualne revolucije, u doba kad je abortu bio zabranjen, a europski su se filmovi i književnost konzumira isključivo u Francuskoj (nap. prev.)

Je t'aime de vos longs yeux la lumiere verdâtre Douce beauté, mais tout aujourd'hui m'est amer,

*Et rien, ni votre amour, ni le boudoir, ni Vatre, Ne me vaut le soleil rayonnant sur la mer.*¹⁰

Pokušao sam ju podsjetiti tko sam, odakle dolazim, kamo idem, ali nije me uspjela prepoznati, unatoč tomu što joj je bila zanimljiva situacija da joj pristupi kakav osjetljiv mladić, ma kako kriminalno izgovarao francuski. Opet smo se vidjeli tjedan dana nakon toga, ugovorili smo sastanak, u sličnom lokalu, gdje sam kušao gimlet, koji je imao okus po sirupu protiv bronhitisa. Ona je bila besramno deklasirana, zagrijana za mogućnost da bude moj Pigmalion, da u meni vidi ponovno pronađena sina svojih prosvjetljenja u francuskom jeziku za koje je mislila da su izgubljeni u asfaltiranoj zabiti južnog Bostona. Da se nisam u nju zaljubio, možda bih joj oprostio unatoč zloporabi citata iz francuske poezije koje je ubacivala u najprizemnije razgovore, ali jednako tako kako se bojim da izgubim nešto što ne volim, pokušavam ukloniti ono što mi drugi nameću kao konvencionalnu ljubav. Osim toga, bila je šminkerica iz vladajuće klase i tad sam počeo vjerovati u klasnu borbu – iako to nisam nikomu rekao jer ružno se gledalo ako ste u ondašnjem Bostonu vjerovali u te stvari – samouki otkrivač *apres la lettre*¹¹ onoga što je Wilhelm Reich formulirao u Dijalektičkom materijalizmu i psihoanalizi, krenuvši od marksističke pretpostavke da „...se materijalni uvjeti pretvaraju u ideje u čovjekovu mozgu”, a taj je princip vodio i samoga Marxa da iskoristi ekonomsku i kulturnu ovisnost svojih sluškinja i da ih tapša po guzici. Od pojasa naniže Marx je uvijek bio dosljedan i uzoran viktorijanski filistar, koji srećom nikad nije imao potrebu da se psihoanalizira, čime je obilježio zdravo razilaženje sa šarkoovskim¹² vraćanjem koje je vodilo prema frojdovskom vraćanju. Marksizam prezire psihoanalizu kao sredstvo koje krpa individualizirano buržujско ja u krizi, kao posljedicu gubitka prevlasti jedne klase, a također mu racionalističku odbojnost izaziva nadmetanje za prevlast nad shvaćanjem uzroka individualnog i kolektivnog ponašanja. Očito je da sam svoju marksističku fazu proživio tajno i potpuno, sve dok se nije dogodilo ubojstvo generalnog tajnika Komunističke partije Bostona, koje je vrlo loše prihvatio kolektivni organski intelektualac. Ali taj magnicid bio je više rajhovski nego izričito marksistički. Moj mi je lakanovski psihijatar, Argenjinac, rekao da se bez sumnje radi o psihoboljševičkom ubojstvu.

17.

Kurva nije imala ni usta biljke mesožderke kakva je imala moja školska prijateljica Muriel, usta koja sam silovao jednoga travanjskog jutra uz pomoć svoga kurca zrake sunca, svog kurca puhaljke, svog kurca laserske zrake, spremnog da se uvali među usne te školske prijateljice sa satova vježbi iz klasičnoga grčkog, usne koje su bile za sisanje i da sišu, u mutnom lingvističkom i seksualnom zanosu koji još uvijek odbijam zaboraviti, sad kad više nego ikad vladam svojim nagonima, jezicima, jezikom i jezičnošću. Kurva je bila nešto drugo. „Zadavi me, Bostone”, molila me, a nije imala ni mutne oči, ni raskošnu kosu, ni usne kao u trpa kakve je imala Muriel, moja lijepa kolegica, poput biljke, koja je tripot za redom pala iz predmeta koji je poučavala profesorica kratkih nogu i lica poput starog voska, nije imala je-

¹⁰ „Volim kriješ zelenkast tvojijeh zjenica, / Ljepoto, no danas prepun sam gorčine, / Ni tvoja mi ljubav ni topla ložnica / Ne gode ko sunce i lice pučine.” Charles Baudelaire, *Jesenska pjesma*, preveo Ante Jurević, u *Cvjetovi zla*, Zagreb, 1978. (nap. ur.)

¹¹ franc, prema napisanome (nap. ur.)

¹² Jean-Martin Charcot (1825. – 1893.), francuski neurolog i psihijatar

dinstvene asimetrične Almine grudi, ni one male grudi moje daljnje rođakinje, nesvojstvene seljankama, koje su se nazirale zahvaljujući trima izrezima, na grudima i ispod pazuha što je već masovno praćena moda, a koju je na sva usta osuđivalo tadašnje ćudoređe, nametnula u ljeto pedeset i pete.

Što se tiče nestanka te rođakinje, jedine rođakinje koja mi je došla na dohvat ruke, uporno mu dodaju oznaku „iz nepoznatih razloga”, unatoč tomu što sam im pokazao točno mjesto gdje sam pokopao truplo, ali poznata je površnost tih represivnih birokrata, i promijenila se vlast ili ne, bila demokracija ili diktatura, nesposobni su potruditi se da sruše zgradu od deset katova i provjere je li uistinu pod njezinim temeljima pokopano ljudsko biće. Gotovo se nikad ne bavim skrivanjem trupla, ali to s mojom rođakinjom dogodilo se kad sam bio vrlo mlad, nisam kontrolirao svoje sfinktere krivnje, i nakon što sam joj zadavio, ovaj put da, taj vratić kao u ptičice, zakopao sam je na prvom gradilištu na koje sam naišao, a da nisam ni pomislio da će za gospodarskoga rasta sedamdesetih godina ondje sagraditi jednu od najviših kuća u tom bijednom predgrađu. I moram reći, u svoju korist, da sam usprkos ovoj pojedinosti, dokažu moje nekontrolirane mladosti, zločin počinio na strogo određenoj udaljenosti, ne manjoj od sedam kilometara od kuće, u predgrađu Bostona u koje sam odveo svoju rođakinju uz obećanje da ćemo provesti nekoliko sati u prirodi, u neograničenim horizontima za kojima je toliko čeznula ta seljanka s krajnjeg juga. Što se tiče profesorice vježbi klasičnoga grčkog, i povremeno profesorice latinskoga, počinila je pogrešku zaljubivši se u mene, unatoč pretjerivanjima u mojim prijevodima Ilijade i srušivši me unatoč toj zaljubljenosti, što je nizak čin profesionalne etike koji će ju tako skupo stajati, a stajao ju je svega što je imala: života usamljenice na položaju četvrte nasljednice temperamentna ali zdrava profesora, surova svećenika grube desnice, desnice s visoravni središnjeg Bostona.

Jedne večeri, dok mi je milovala kosu u salonu za šivanje golema stana iz devetnaestog stoljeća u najstarijem središtu Bostona, daleko od žalobnih dozivanja njezine nepokretne majke, profesorica vježbi klasičnoga grčkog uporno me uvjeravala da me srušila za moje dobro. „Griješio si čak i u metaforičkim atributima junaka u Ilijadi. Brzonogi nije Patroklo, nego Ahilej”, i s majčinskom je nježnošću punila sarspariljom¹³ i bourbonom moju čašu s utisnutim cvijećem, bez leda... „Led škodi grlu. I sama imam polipe i liječnici su mi rekli da s vremenom neću moći držati nastavu. Ne znam što da radim. A majka mi je... takva.” Majka je izgledala poput invalida u filmu strave i užasa, jedan od onih invalida koji skiknu usprkos upozorenjima vjernoga obiteljskog psa. Profesorica je imala šiju ovna ispod jeftino podšišane i ne baš čiste kose, šiju koja je contra natura povezivala vratne kralješke s bazom lubanje, što me stajalo razbijene boce sarsparilje, a onda i bourbona kad sam joj pokušao slomiti vrat, a to nisam uspio ni kad sam posegnuo za brončanom reprodukcijom staroga mornara, vjerojatno Škota... ali ukrašenog latinskim motom: *Navigare necesse est, vivere non necesse...* Nije nužno živjeti, ali ploviti jest.

Još mi je nudila patetičan i optužujući prizor s voštanim licem posutim prištićima, na kojem je imala istodobno obilježja smrti i zbunjenosti. Trebala je sačuvati dobru količinu te zbunjenosti da bismo shvatili informacije koje su slijedile nakon što je truplo našla njezina majka, ne tako nepokretna kako su svi mislili, ili je možda povratila prijeko potrebnu pokretnost kad je otkrila užasno, mrtvo tijelo svoje jedinice. Zločin je okarakteriziran kao „zločin iz strasti”, pod sumnjom na homoseksualnost, jer je profesorica vježbi klasičnoga grčkog čak i mrtva imala lice lezbijke. Usudio sam se naglasiti taj aspekt Muriel, tako glupo naivne da nije ni znala za mogućnost ženske homoseksualnosti i unatoč godinama učenja latinskog i grčkog mislila je da su samo muškarci homoseksualni i da „homoseksualnost” znači nešto kao seks među muškarcima, a ne među „pripadnicima istoga spola”. Muriel je bolje znala latinski i grčki od mene, ali ona je bila živi dokaz kako se podsvijest nameće svjesnome ispunjavajući

¹³ piće napravljeno od korijena tropske biljke iz reda Smilax, koji raste u Južnoj Americi (nap. prev.)

ga crnim rupama mediokritetstva. Muriel spada u moje neuspjehe. Kad sam shvatio da je nužno ukloniti ju, nisam je više mogao naći. Udala se za veoma poznatog katalonskog tenora u Australiji i, godinama nakon toga, pobjegla je s češkom bacačicom koplja; obje su žene nestale s onu stranu zamišljenih, uskih vrata Bospora prema tada još tužnim gradovima komunističkoga raja. Prije no što je sovjetski komunizam prisvojio taj S Onu Stranu, klasični su mitovi već označavali Bospor kao vrata koja vode do konačne tajne. Jazon, u sagi o Argonautima, znao je odoljeti iskušenju stijena koje se sudaraju, koje nisu ništa drugo tlo uska vrata Bospora, ulaz u pontos dxeinos¹⁴ starih Grka. I u romanu Menelaja Aeropagita Aleksandrijska ruža, glavni junak pokušava doći do Bospora kako bi izgubio identitet ubojice koji ga progoni, i elegični pjesnik u istom djelu o metafizičkim i stvarnim ružattia kaže:

*S onu su stranu Bospora prostranstva Zavjesa vremena između zaborava i želje
Ipak, nikad nećeš proći kroz zrcalo vlastitoga sjećanja.*

18.

Nasuprot modernim seksualnim shvaćanjima kulturno bogatih klasa, moja je rođakinja napustila svoje selo, smješteno negdje neodređeno oko Mississippija, i pokucala na naša vrata kako bi natjerala neodlučnog udvarača da slini, a bila je spremna uloviti ga jer je bio najbolja partija u krugu od šest kilometara. Profesionalka u pitanju braka, svake je noći zaglavljivala vrata svoje sobe stolcem, jer je uhvatila kako su se u moj pogled urezale njezine malene i nerazvijene grudi, od kojih su mi jednako pulsirale i zjenice i penis. I kad mi je zabranila da uđem u nju, ali dopustila da vrtim njezinim bež bradavicama, koje još nisu ni postale smeđe, nisam imao izbora i morao sam položiti dlanove svojih ruku, svojih kratkih i snažnih ruku, na njezinu meku guzu, kvadratnu i okruglu, već prema tome kako ih je oblikovala moja volja kao skulptora guza. Ni po čemu nije bila slična velikoj Telminoj guzi, ženi jedinoga gutača sablji i bacača noževa u četvrti, majčinoj mušteriji koja je nosila duge, uske suknje, čarape s natom, uvijek prenašminkana, ali u svojim je stražnjicama čuvala domovinu, čitavu geografiju putovanja bez povratka, posebno vidljivu kad bi je savladalo ludilo mamba u uličnim proslavama moje četvrti. Njezin prvi muž, mlad kao i ona, bio je takav anarhist da je dopustio da ga ubiju u nekom secesijskom ratu. Poslije se posvetila tome da čeka kraj rata i cirkus. Pričala je priče o cirkusu, a posebno onu koja ju je pretvorila u metu njezina ljubavnika, koji je jednako gutao sablje kao što je bacao noževe na sve što se nije kretalo. Njezin je ljubavnik označavao njezine obrise noževima koje je bacao s pet metara udaljenosti, sve dok joj jednog dana jedan od njegovih bodeža nije napravio rez na lijevoj usnoj resici, što je promijenilo život toj obloj ženi jer joj je bacač noževa pohitao u pomoć i dao joj je Mercuricrom¹⁵ i stan. Ja sam zamišljao one ispupčene guzove na ploči, nju samu, pred slijepim noževima koji traže još jedan obris, i koji ne znaju što je ono tijelo imalo odostraga, i naumio sam bacati noževe na nju s leda, s golom guzom poput napola oguljena voća, guzom namijenjenom milovanju u granicama taktičnosti prije no što ruke počnu mijesiti ono metafizičko tijelo, odsutno duhom. Ali bacanje noževa nije bila moja vještina, zbog čega je treći nož pogriješio putanju i rascijepio ženino leđno meso ispod lopatice slijedeći najkraći put prema srcu.

¹⁴ grč. negostoljubivo more; stariji atribut za Crno more u starih grka, prije naseljavanja crnomorskih obala u 7. st. pr. n.e. (nap. ur.)

¹⁵ sredstvo za dezinficiranje rana (nap. ur.)

Priznajem da radim digresije, ali ne tražim da mi oprostite zbog njih. Digresija je, kažu moji osobni psihijatri, simptom „razvoja tjeskobe”, kao što to opisuje Freud u *Vorlesungen zur Einfubrung in die Psychoanalyse* (1915. – 1917.). Nastavlja se na fazu u kojoj tjeskoba, ako nije svladana, može samu sebe zavarati pomoću odsutnosti duha, a do tog sam zaključka došao sam, i to nikad nije bilo smatrano doprinosom frojdovskoj filologiji, jer su svi ti frojdisti tek sektaški pušači, članovi udruženja za međusobnu pomoć, jedine industrije duha devetnaestog stoljeća koja će do dvadeset i prvog stoljeća doći savršeno organizirana zbog svoga karaktera crkve, podijeljene ali crkve, udaljene od originalne frojdovske zadaće da ide u potragu za znanstvenom psihologijom nasuprot moralističkoj psihologiji, iako lažno empirijskoj, još prije Freuda. Uz izliku nepovjerenja u znanstvenu utemeljenost, Freudovi nasljednici pretvorili su se u stručnjake za marketing duha u doba velikih rasprodaja i priznanja nultog rasta Duha ili u filologe koji su s vremenom postali hermetični i endogamični.

Ako sam i priznao da je ubojstvo moje rođakinje udavače bilo brljavljenje, dodajem da je to bilo sretno brljavljenje koje me podučilo tomu da pobijedim tabue tipa ne ubij svoju vlastitu krv, prijestup nužan da bi se mogli počiniti osnovni zločini: ubojstvo roditelja, djece, vlastite žene, prema sve nižem stupnju kršenja etike. Ne trebaju mi riječi da inzistiram na stečenoj stručnosti koja mi je omogućavala da improviziram tijekom vremena, tijekom dugog treninga koji me približio najuzvišenijim visinama kriminalnog happeninga – umjetničke instalacije – kao u slučaju Von Rosslice ili učitelja iz osnovne škole, velikog ljubitelja Art Decoa. Krenimo s ledenim trenutkom koji je Margaritu Von Rossli odveo u bolji život. Da je samo rekla „poševi me”, možda bih ju zadavio po kratkom postupku, nježnošću obložene žice, one koja se ne urezuje u meso, čak ni u kožu, i ne ostavlja onako žalosne vratove kakve toliko vole forenzičari, vratove koji izgledaju više kao da su prerezani nego udavljeni ako je davitelj bio nespretn. Takvi su vratovi priskrbili loš glas daviteljima općenito, a posebno bostonskim daviteljima. Ali ona je svojom pretjeranom drskošću proizvodila takvu buku koja me uznemirila i nervirala do te mjere da sam zatvorio vrata jednim udarcem i za nekoliko minuta ona ih je pokušala otvoriti iznutra; toj se operaciji u početku suprotstavio i sam aparat kojem sam pomogao postavivši svoja leđa pod kućnu nišu. Kad sam ga otvorio, Margarita se pojavila u ljupkom položaju šćućurene istočnjačke plesačice, s jednom rukom uperenom prema zapadu i s drugom savijenom nad nosom, kao da je htjela naglasiti liniju svojih užasnutih očiju. Naprotiv, pička joj se uvukla, poput drugog pupka. Izvadio sam je i kad sam opet zatvorio vrata, hladnjak se stresao i uputio mi dugu mucavu propovijed od zujanja, koja se jednako mogla interpretirati kao zahtjev da mu objasnim kakva je njegova budućnost hladnjaka siročeta ili kao kratak ali rječit zahvalni govor. Tada sam pomislio da će, ako ostavim tijelo takvo kakvo jest, policija i novinari spekulirati o umjetničkom ili literarnom zločinu, jednom od onih zločina kojima su toliko privrženi japanski stipendisti u Parizu, lica uvijek orošena znojem. Osim toga, prva je zamisao ona dobra, obično je govorila moja prva i jedina žena, i zato sam zadavio truplo u najgorem raspoloženju, jer ništa nije tako nezahvalno poput davljenja smrznutoga tijela. Zatim sam ju objesio i tako izazvao čitav niz posthumnih nesuglasica među stručnjacima, jer, već tako talentiran, ostavio sam unutrašnjost hladnjaka da bude onakva kakva je bila prije no što je postao instrumentalni sudionik zločina, i kad sam već naumio izaći iz kuhinje, opet je mucavo siroče ispustilo žalopojke i prigovore, pa sam otišao do Azdrubala i dao mu tup udarac nogom u dupe¹⁶.

¹⁶ Daviteljeva napomena: U hladnjaku je bilo pola tuceta mrkve povezane gumicom, šest poriluka, dvije zelene salate, kutijica margarina, biljna kašica, dvije limenke lecitina, dvanaest dijetnih Coca-Cola, šest bezalkoholnih piva, kutija čepića protiv zatvora, šest hamburgera od soje i pola rajčice.

19.

Unatoč razlikama, mogu se procijeniti kreativne podudarnosti u slučaju profesora Dotrasa. Imao sam pred sobom bijednoga penzioniranog učitelja, putnika u autobusima u kojima se pjevalo Alabamo, domovino draga ili Alouette, plemenita Alouette...!, čak i onu odvratnu bestidnost koja doseže svu svoju unutrašnju degradaciju kad ju pjevaju sedamdesetogodišnjaci:

Ja je želim je... ja je želim je...
Ja je želim jedru i lijepu kao ružu
Da moj ku... da moj ku...
Da moj kukavan dlan
Dira njezine si... dira njezine si...
Dira njezine sićušne tipke klavira

Na toj sam nepostojanoj glini morao graditi svoj zločin, iako mi je pomogla Dotrasova namjera da ode u Newport i vidi neku navodnu Art Deco vilu, manje važno djelo derivacije austrijskog stila, jer Dotras je više volio derivacije nego bit stvari i prezirao je Beč iako je bio jedna od neizostavnih Meka Art Nouveaua. Njegovo je putovanje bilo samoiskupljenje, jer neki mu je obziran stručnjak rekao da stolac Sue nije bio pravi Sue nego obična imitacija, iako prilično korektna, nekog katalonskog obrtnika veoma poznatog u Kataloniji (Španjolska): „Ne znam kako ja sam to nisam shvatio. Katalonski Art Deco pun je kruha s rajčicama. Čitava je katalonska umjetnost puna kruha s rajčicom.” A Sert?, bilo je to više pitanje nego prigovor, iako je po mome mišljenju Sert bolji dekorater unutar Decoa od pravoga pravcatog Decoa. „Sert bi pretvorio u katedralu u Vicu (Barcelona, Španjolska) sve što takne, čak i Rockefellerov Centar, gdje je zamijenio velikoga meksičkog muralista kad je tvrtka saznala da je Meksikanac bio komunist”, drastično je tvrdio Dotras, koji nije povukao optužbu o kruhu i rajčicama ni kad sam mu iznio primjere iz nacionalnih kultura, ne baš dominantnih, poput katalonske, primjerenih zemlji smještenoj između Bostona i Praga, i punoj svestranih katalonskih slikara.

Miro, na primjer. Za Dotrasa, Miro je bio primjer za kruh s rajčicama i jajima na oko. Dali, običan slikar plakata koji se nije ni potrudio oponašati izvanredne međuratne obrtnike, slikare plakata, ostavljajući svoje plakate pune mrlja od kruha s rajčicom. A Tapiés? Kruh s rajčicom i ožiljci od pneumotoraksa. Čak i s gledišta povjesničara umjetnosti, Dotras je zaslužio da umre, unatoč tomu što me iznenađivala očita briljantnost njegovih odlučnih fraza, nesvojstvenih za oboljelog od Parkinsonove bolesti duše i učitelja nakon rata za secesiju, nije važno kakvu. Prijavio sam se za putovanje penzionera u Newport, rabeći ime i biografske podatke svoga oca, ubijenog u zadivljujuće geometrijskim okolnostima, čim sam bio u stanju da, savladavši Edipov kompleks, ubijem oca i majku jednim udarcem, pritom ne želeći to. Istina je da moj otac, jednako kao i Dotras, nikad nije cijenio moj blijedi osmijeh, niti je podupirao iz ljubaznosti ili bračne pragmatičnosti hvalospjeve moje majke, i kad bi tražila od njega da mi gleda lice puno blijedog osmijeha, moj bi otac obično komentirao s određenim gađenjem na usnama: „Nalikuje na tvoju majku.” Drugim riječima, moja je baka s majčine strane dražesna bačvica, najsuvremenije otjelovljenje willendorfske Venere, zbog čega me i sama usporedba s njom mogla samo uvrijediti. Znao sam koliko se agresivnosti moglo kriti u toj dijagnozi i zatvorio bih oči, poput mačaka kad se uvrijede, sa željom za osvetom koju nam naša kultura ne dopušta kad nas uvrijedi apsolutno legitiman napadač poput roditelja, sociologa, novih filozofa, podčasnika bilo koje vojske i mučitelja bilo koje tajne policije: bijele, crvene, crne, plave ili smeđe.

Moram priznati da se ubojstvo mojih roditelja odvijalo u depresivnim okolnostima, što nije bio razlog, nego jednostavna zvučna kulisa za tu situaciju. Tjednima sam razmišljao o instrumentu, a borba s tabuom bila je tjeskobna, do te mjere da sam se bojao svoga prvog neuspjeha u sjajnoj karijeri davatelja ako bih posegnuo za priborom koji bi ukazivao na izravno nasilje. Usuđujem se reći, usprkos svim teorijama o kršenju tabua i neurozama koje ono može donijeti, da se ništa od toga nije dogodilo u mom slučaju, i prihvaćajući, na neki ludički način, freudovsku logiku, možda sam se oslobodio kompleksa krivnje zbog veze između situacije i instrumenta prilikom smaknuća svojih roditelja. Pretvorio sam ubojstvo u samoubojstvo, koristeći moralni džiju-džicu, drugim riječima zaštitnička se roditeljska snaga pretvorila u sam instrument smrti. Starci nisu zaslužili teledirigirani otrov, kao što se može ubiti pismom, i zato sam se morao poslužiti velikom, melodramatičnom mise en scene¹⁷. Istina je da sam ostao bez posla, bila je to stanka između dvaju bijednih poslova koji su bili ispod moje razine i sumnjao sam, iako je nikad nisam zatekao in flagranti, da je moja žena u punoj ofenzivi, da se ševi sa svim znanstveno-tehničkim revolucionarima koje je nalazila, ludičkim ili primitivnim, i da spletkari oko mog smještaja u bolnicu jer su se liječnici slagali s njom da mi je oštećen mehanizam za komunikaciju.

Moji su roditelji u tišini patili zbog poraza svoga sina, u okvirima najboljih odnosa roditelj – dijete, koje je moj otac dobio u kazalištu kojem je bio veoma privržen prije gubitka secesijskog rata, dok je moja majka bila suvremenija jer je bila velika ljubiteljica filma. Potrudio sam se prikazati im situaciju potpunog rasula, ne samo kroz sentimentalnu i emocionalnu nepovezanost, nego i nabacivši izgled bjegunca od sebe samoga: uvijek brada od nekoliko dana, izlizana odjeća, umrljana, izgužvana, dignuti reveri kad je hladno, kao da nemam novac da si kupim kaput. Ispričao sam im, bunčajući, tužnu statističku zanimljivost da su osamdeset i osam posto ljubavnika moje žene bili šminkeri revolucionari koje je mučila prerana ejakulacija, što ona nije vidjela kao grijeh, nego kao dokaz duševne krhkosti i bespomoćnosti. Rekao sam im, iako su pokrivali uši da ne čuju ono što im se činilo kao obična svinjarija, da mi je vlastita žena cmizdreći prepričavala rijetke trenutke seksualnog i psihološkog zadovoljstva koje su joj donosili ljubavnici, ali i mnoga objašnjenja tekstova Althussera, Poulantzasa, Samire Amine, Paula Barana, Richta i Sweezyja koja su joj iznosili u krevetu između prerane ejakulacije i falusa na pola koplja, iako su joj najveći ljubitelji renesanse recitirali duge barokne pjesme koje su im čak usporavale disanje, a da ne zaboravim sudionike učenih sastanaka na koje su dolazili kako bi opravdali svoju seksualnu bijedu kao nešto uzvišeno.¹⁸

To s promiskuitetnom snahom bilo je za očekivati i nisu se ni potrudili zamisliti koliko sam pretjerivao, jer nisu imali dovoljno neurona da to shvate. Ali zapušten izgled djeteta obično veoma demoralizira najbolje roditelje, ne samo u Bostonu. Ja sam svojim samo morao usaditi malo histerije da požure vlastitu smrt. Zaplakao sam u nekoliko navrata u njihovoj nazočnosti, ne često, ali dovoljno i s odgovarajućom žestinom da ih ganem. Napokon sam im rekao da život za mene više nema smisla, da sam odgojen za pobjede, a da idem samo iz poraza u poraz. „Ako život nema smisla za tebe, nema ni za nas. Ti si dao smisao našem životu”, uzviknuo je moj otac, iz kojeg je povremeno izbijala duša recitatora tužnih pjesama. Ni majka nije zaostajala za njime. „Imaš pravo. Uvijek smo bili brak u troje. Kad si bio malen, govorio si: Mi smo brak u troje.” Nisam se toga sjećao, ali možda sam još od djetinjstva pripremao ovaj rasplet. „Ubit ću se”, priopćio sam. „I mi ćemo”, rekla je moja majka. „Već neko vrijeme to govorim”, potvrdio je očito zadovoljan moj otac, koji se obožavao praviti važan kako se svega sjetio prije ostalih. Moja je majka skinula pregaču, prošla češljem kroz rijetku kosu i posjela nas za kuhinjski stol, zatvorila vrata, otvorila plin i nalaktila se pokraj nas. Nježno me

¹⁷ franc. režija (nap. prev.)

¹⁸ Daviteljeva napomena: Ovu seksualnu bijedu revolucionarnih avangardnih mislilaca iz '68., a pogotovo njihovih voda, proučavao je Norman F. Lawson u Seksu u Marcusea.

gledala. „Kakav lijep osmijeh, uvijek si imao blijed osmijeh zbog kojeg su se svi zaljublivali u tebe.” („Alberto, onaj s blijedim osmijehom”, govorila je o meni profesorica iz grčkog na zamjeni, na homer ski način.) Moj je otac proučavao otvor kroz koji je izlazio plin, pokušavao ga je namirisati, gledao je majku i mene, suzdržavao se da se ne digne i ne izjuri van, ali na koncu je pobijedila ošamućenost i patrijarhalna kultura: morao je posljednji put preuzeti ulogu oca obitelji. Stari, u trenutku nezadrživa literariziranja iskustva, pitao me što se nalazi s onu stranu, a ja sam mu izrecitirao tekst s aurea laminilla¹⁹, uz koji pokapaju pripadnike orfičkog kulta, u kojem je stajao optimističan opis One Strane:

Naći ćeš u prebivalištima Hada, desno, jedan izvor,
i uz njega, uspravan, bijeli ćempres.
Tomu se izvoru ni najmanje ne približavaj.
Naći ćeš još jedan, koji iz uvale Sjećanja
crpi svoju hladnu vodu. Ispred njega stoje čuvari.
Reci im: „Ja sam potomak Zemlje i zvjezdanoga Neba,
i moje je porijeklo nebesko. Vi to već znate.
Usahnuo sam od žeđi i umirem. Stoga, dajte mi odmah
hladne vode koja teče iz izvora Sjećanja.”
I dat će ti oni piti s toga božanskog izvora
i ubrzo ćeš vladati s drugim junacima.

„Kako lijepo! Kako lijepo!” govorila je moja majka, neupućena u najbolju učenu poeziju krivnjom podjele rada i izmanipulirana kapitalizmom. „Kako lijepo! Kako lijepo!” uporno je govorila već tankim glasićem. Bojao sam se poslovične fizičke otpornosti starice, ali dobro sam izračunao. Izgubit će svijest na vrijeme da se dovučem do vrata, uzmem zraka, i da ih opet zatvorim kako bih ubojstvo priveo kraju. Posljednje su majčine riječi bile: „Što će biti sa svime što držim u hladnjaku?”, a otac me upitao: „Koliko je sati?”, prije no što je izgubio svijest i malo nakon što je i sam to pokušao saznati napipavajući ručni sat koji nije uspio izvući iz prsluka. Razlozi? Psihijatri griješe kad zaključuju da želja da ubijem roditelje potječe od one traumatične uzbune iz puberteta: oni su me pokušali kastrirati! Nikako. Kad sam ih ubio, bio sam već zreo i jedino sam im mogao prigovoriti što me nisu na vrijeme kastrirali i tako mi uštedjeli gnjavažu i nevolje koje donosi ne samo razmnožavanje, nego čak i heteroseksualni nagon za reprodukcijom. Ubio sam ih zbog geometrije, ne iz samilosti, jer htio sam dokazati sebi samomu da to mogu učiniti bez imalo grizodušja ili interesa ili patoloških razloga, kao i da se nije radilo o strahu da me nadžive... o užasu da me nadžive... Svaki put kad bih zamišljao taj užas, savladao bih ga zamišljajući da ih ubijam. To isto događalo se i s mojom djecom. Užasavala me sveukupna atmosferska okrutnost svijeta u kojem ne bih mogao ništa učiniti za njih.

20.

Ali, tako mrtav, otac mi je poslužio za lov na Dotrasa i stavio sam krinku starog portira Bostonske banke koji se cijelim putem do Newporta hvalio da je naučio bostonski neku japansku vrtlaricu, zaposlenu da pretvori u bostonski bonsai sve glavne vrste stabala iz Katalonije”. Ako su orasi dio sjećanja na moje najskrivenije želje, stabla su mi uvijek izgledala kao bića s nekog privlačnog, ali i neprijateljskog, područja. Gotovo mi nikad nisu bila na dohvat

¹⁹ lat. zlatna pločica (nap. ur.)

ruke, ni u gradu mog djetinjstva i rane mladosti, ni u ovom gradu s kruništima na koji su me osudili da se dezidentificiram, u kojem su me osudili da ni izdaleka ne mogu vidjeti svjetlo kad padne na otvoreno polje, iščezle puteljke skrivene pod granama, onakve kakvima ih opisuje Eliot u East Cokeru. Čak ni izmišljeni grad u kojem se susrećem s Almom nije imao stabla, kao što ih nije imao ni mogući grad

Daviteljeva napomena: Ailant, albercoquer, ametller, atzeroler, avellaner, castanyer, cirrer, codonyer, eucahptus, figuera, ginjoler, lledoner, llimoner, Uorer, magraner, morera blanca, negundo, nesprer, nesprer del Japo, noguera, olivera, palmera de datils, perera, pi insigne, platan, pollancre del Canada, pomera, presseguer, prunera, rob nia, taronger, xiprer. za Kafku, drugim riječima, za njegove likove. Tko bi bio Kafka bez svojih likova? Ni stabla, ni drugu djecu osim nas, i možda zato volim stabla a mrzim djecu kao da su vidljiva buka i kao da bilježe našu starost. Griješi svatko tko želi pomiriti preživljavanje svoga identiteta s djecom, da ne kažemo s unucima, opasnim eshatološkim majmunima obilno premazanim govornima kojih sam se riješio. S Almom nije bilo tako. Bile su već osamdesete, ili možda devedesete, kad je Alma dobila prvu unuku i s određenim relativnim olakšanjem konstatairala da je djevojčica, posranka, ostala daleko od utjecaja legende, i počela je osjećati strah i sumnju da su se godine urotile protiv najjasnijeg razloga njezina postojanja. Njezina je unuka bila demonska prisutnost njezine vlastite starosti. Nije više mogla odoljeti neurotičnom iskušenju da se stalno iznova susreće sa svojim grudima pred ogledalom i da broji jednu po jednu arheologiju koja se uvlačila u normalnu dojku, dok je ona posebna zadržavala neku, na svaki način pretjeranu, drskost, što je ona tumačila kao očajničku hrabrost onoga tko zna da može umrijeti. Osjetila se tjeskoba u ženi i u njezinoj porobljenoj gospodarici, i počela se javljati solidarnost koja je mogla izgledati i kao nježnost: „Zašto si me pratila gotovo cijeli život ako nisi bila ni moja ni ičija? Kakvog je smisla imalo ostati na tebi, poput prekrasna, ohola parazita?” Više nije dobivala sigurne i skrivene odgovore, pobožne, kao nekad, nego treperenje bradavice, očito nesigne. U takvom je psihičkom stanju bila kad je primila poziv staroga endokrinologa, staroga umirovljenog liječnika koji je do zatvaranja svoje ordinacije zahtijevao da ga Alma povremeno posjećuje i ponavlja ritual promatranja izdaleka svoje omiljene pacijentice. Čovjek je umirao okružen snahama i starim medicinskim sestrama, ali tražio je da pridošlicu primi nasamo. Jedva je govorio, ali Alma je znala protumačiti njegove želje. Raskopčala je sedefasti gumb na predzadnjoj rupici i onda se polako spuštala, izmamljujući svakom rupicom drhtaj, sve dok njezino poprsje nije ostalo otkriveno po sredini iščekujući da njezina ruka poput golubice rastvori košulju udesno i da iznikne mramorna dojka tople ružičaste boje, klimtovski, puna kapljica krvi slatkih poput šećera na ušećerenom bademu, a završavala je bradavicom, izvijenom i izvrnutom vlastitim kompleksom savršenosti. Uzmite dojku desnom rukom... Navlažite ju... dignite bradavicu prema gore... pušite u nju... polako... tankim mlazom zraka kroz poluzatvorene usne... poput kljuna... Tako?... Tako. Ali ovaj se put žena prepustila nagonu, ne razmišljajući, i približila se ležaju gdje je umirući pokušavao držati glavu uspravno u visini događanja, i u usta iz kojih su izlazili samrtni hropci i isprekidane riječi uvukao je dojku i bacio se na sisanje poput sretna djeteta kojem su iznenada nestale sve nedaće. Nije bilo fotografa. Ali kad su gosti i pravi ili priženjeni rođaci ušli nakon nekoliko minuta u ono što je bila samrtna odaja, pretvorili su se u kipove za fotografiju. Crno-bijelu.

Uspomene me gotovo nikad ne užasavaju, ali ako to uspiju, onda su to crno-bijeleske uspomene koje se mogu smjestiti u privatni kinematograf, neprijemčiv za stare filmove poput mogega u kojem sam ja istodobno davitelj i davljenik, ni jedno ni drugo ne nužno iz Bostona. Boga je događaj iz sjećanja. Bit je sjećanja crno-bijela, dvobojna je materija ove pounutrene stvarnosti. Bez sjećanja ne postojimo, ili bar ja ne mogu postojati. U mojem se sjećanju ispunjavaju moje želje i kad imam neke želje, nastojim da se što prije pretvore u sjećanje da mi ih nitko ne može osujetiti, ni oduzeti, ni zamijeniti konvencionalnim željama. Sjećanje je stvar u

kartezijskom smislu: ono što postoji na takav način da mu ne treba ništa drugo da bi postojalo.

21.

Onog putovanja, nakon što sam se osvetio, sjećam se u agfa koloru, u njemačkom sustavu filmskog bojanja, blijedom, tuberkuloznom, poslijeratnom, iz zemlje u obnovi koja još ne može imati konačne boje i poseže za privremenim bojama. Preuzeo sam identitet patriotskog filologa i mudrog amateura²⁰, sposobnog da s prozora autobusa razlikuje sva sveta brda svoje zemlje, s kojih je lijep broj bogova i djevoja propovijedao naš karakter izabranog naroda, i do deset vrsta bostonskih guštera, što je natjeralo moje kolege s izleta da se udalje od mog sjedala pod različitim izlikama. Pokušao sam se staviti u njihov konvencionalni položaj i posvetio sam im sav repertoar pjesama iz autobusa koje nikad nisu mogli čuti ni u jednom autobusu, nigdje, poput mog omiljenog tanga:

Sva u slavi
plešeš
ulicama pustog kvarta
curo draga
draga curo
kao kraljevna izgledajuć'
polako dolaze
dugi zimski dani
i nešto mi kaže: zaplakat ćeš.

Volim ovaj tango jer pokazuje kako je sredstvo gotovo isto što i poruka, samo ako postavlja zamke. Bez riječi „kvart”, mudro smještene, i bez kraja „...i nešto mi kaže: zaplakat ćeš”, to ne bi bio tango, nego izopačena glupost. Ali dovoljno je sedam ili osam riječi da uvjerite slušatelja da je čuo predivan i melankoličan tango. Moji kolege nisu imali ni najmanje smisla za tango. Uspio sam da me toliko izbjegavaju da me nisu ni gledali, što je nužan uvjet za bilo kojeg ubojicu koji drži do sebe, biti tako uočljiv da ne samo da prođe nego da i ostane neuočljiv. Čim smo se iskricali u Dotrasovoj Meki, poveo sam slučajno razgovor s njime potaknut navodnim zajedničkim zanimanjem za Art Deco i tako sam to dobro učinio da me nije ni otkrio, budući da sam mu prepustio glavnu ulogu, čak i to da mudro u meni otkrije fanatika za Decoom, i tako mi je dopustio, više no što sam si ja dopustio, da ga slijedim do željene vile, hodajući iza njega, prepuštajući mu da on prvi krene. Sviđao mi se osjećaj bivanja u koži svoga oca i to što sam prihvatio njegov servilan način ophođenja kad je razgovarao s nekim koga je prepoznavao kao kulturno nadmoćnog, uvijek nagnut prema naprijed i s predanim osmijehom na četiri glavne strane nježna i, rekli bismo, ponizna lica. I ondje je stajala, bastardni proizvod koji se može smjestiti na granicu Art Decoa s parafašističkim futurizmom, u oniričkom snu divlje duše, toliko bastardan da je oko njega arhitekt ili netko tko ga je poslije popravljao bio spreman staviti ogradu kao u Buckinghamskoj palači, s uspravljenim zlatnim vrhovima kopalja prikovanim u blijedo plavetnilo neba Nove Engleske. Budući da je bio slabovidan, a kuća je bila preudaljena, Dotras je izrazio želju da se uspne da je bolje vidi i kad sam se ponudio da ga podignem, udijelio mi je jednako podsmješljiv pogled i komentar: „Ako ste vi Popaj, nisam vas vidio da jedete špinat na vrijeme.” Ali sumnja je zamijenila ruganje

²⁰ franc, ljubavnik (nap. ur.)

kad se prividno slaba snaga moga tijela penzionera i izletnika pretvorila u bijes i u sliku mišićava i odlučna davitelja. Nisam mu dao vremena da se iznenadi. Ni da se uzbuni. Prislonio sam ga uz ogradu, uhvatio ga za laktove i digao ga poput ptičice sa zveckavim i krhkim kostima, sve dok njegova glava nije nadvisila vrhove kopalja. Nešto je viknuo, bezglasno i bez ijedne učene reference na Art Deco, kad sam prilijepio njegovo tijelo uz okomiti roštilj, pokušavajući da brada bude iznad oštih vrhova, a onda sam ga pustio da padne, da se težinom vlastitog tijela, iako laganog, glava nabode na koplja pravde. Previjao se bez velike snage ili truda i ostao je ondje visjeti poput dekoovskog strašila, poput dekoovskog komarca zatočenoga svojom vlastitom ljubavlju. Poslije sam se vratio svojim kolegama s izleta i priključio se čuđenju koje je u njima budilo dugo Dotrasovo kašnjenje. Kad je kašnjenje postalo alarmantno i kad su stari prirodni vode preuzeli staru inicijativu da obavijeste staru policiju specijaliziranu za probleme treće životne dobi, ja sam imao spreman alibi. Policiji je trebalo nekoliko sati da otkrije kako moj otac nije bio ondje i onda su se napokon odlučili pitati me tko sam ja i pustio sam ih da slobodno djeluju. Umjesto da prihvatim to pitanje, prešao sam u napad i izrazio svoje zgražanje nad zamjenom identiteta moga oca, koji je osim toga mrtav, drugim riječima nisu poštovali ni mrtve, opće mjesto koje je zaslužilo pljesak mojih kolega s ekspedicije, gnjevnih zbog uvrede što me drže sumnjivim unatoč tomu što sam im nekoliko puta pokazao da ne samo da nisam svoj otac, nego da sam u to vrijeme bio na Sveučilištu Yale i izlagao referat pod naslovom: Nijemo društvo glasača i dirigirano poslanje stranaka, nenormalnim naslovom koji je pao na pamet organizatoru ciklusa. Nesposobna da riješi problem smještanja, policija me pustila da idem nakon što su telefonski provjerili da sam izlagao referat na navedenom sveučilištu.

Zapravo, držali su se mnogo razumnije od psihijataru koji sumnjaju u to što se dogodilo i udaraju stalno u logički zid jesam li ili nisam mogao biti istodobno na dva mjesta. Ne treba ni spominjati da je najsumnjičaviji prema mom Art Deco zločinu, William Dieterle, nađen obezglavljen tankim rezom britve i nije ni zaslužio ništa drugo kad je stalno odbijao prihvatiti kao dokaz to što sam znao svoj referat napamet. Taj je psihijatar mrzio sjećanje. Držao ga je falsificiranim egom i istodobno njegovim potpornjem, poput skladišta lažnih sjećanja kojemu se utječemo da ne bismo morali uroniti u uzburkane vode podsvijesti. „Sjećanje je alibi da ne priznamo pejzaž bolesti. Taj je pejzaž lažan, već prema interesu onoga tko se sjeća.” još dalje od platonske diferencijacije pamćenja i sjećanja, neoliberalni psihijatar – bio je jedan od onih koji su zarađivali gadnu lovu primajući u privatnim ordinacijama najpoznatije histerične bostonske žene – pljuvao je kad bi se sjetio da je Russell preuzeo pamćenje kao „točku gledišta iz sadašnjosti”, što je za njega predstavljalo alibi za blokadu sadašnjosti. „Sadašnjost zaslužuje da bude naš jedini alibi”, običavao je ponavljati. Sciascia je imao pravo. Ti moderni represivci rabe sadašnjost kao Inkvizicija. Dieterle je bio pristalica bihevizma i utjecao se Williamu Jamesu kako bi oduzeo važnost pamćenju kao domovini spoznaje. Pamćenje, prema njemu, ili je puko mehaničko iskustvo koje služi regulaciji mehaničkog ponašanja ili je zamišljeni objekt kojemu se pridružuje osjećaj vjerovanja, i ovako je završavao svoje razmišljanje: to ne preživljava kao objektivizirano vjerovanje, to je samo doživljaj. Prerezao sam mu vrat nožićem za bricolage²¹, a zatim sam mu zagladio kosu na odrezanoj glavi briljantinom, pravilno sam mu nacrtao obrve, stavio sam mu maskaru, našminkao sam mu usne i nacrtao madež kraj lijevog ruba usana. Bilo je to dekoovsko obezglavljanje, kao što je u određenom smislu dekoovski bio moj referat na sveučilištu Yale. Točno ovako počinje: „Obično se događa da je lice polifasetne osobe upravo ono koje pokazuje na konferencijama. Mnogo je bolje ne upoznati polifasetnu osobu i zamišljati lica te prizme i ne susresti se s jedinom istinom njezine prisutnosti koja onda, možda, često vodi do toga da mnogostrukost ili mnogodimenzionalnost prijašnjih poruka ostane svedena ako ne ni na što, a onda na ono malo...” A

²¹ franc, amaterski (kućni) rad, „sam svoj majstor” (nap. ur.)

završavao je: „Ja mislim da moramo rekonstruirati kritičan i napredan smisao za povijest utemeljen na novoj radikalnosti, na novoj racionalnosti univerzalnog karaktera, i prijeći preko ovoga današnjeg osjećaja za paralizu, atoniju, kako bi nam se činilo da je prošlost gotova. Da sve ovisi o konstatacijama računa vjerojatnosti, bolje ili lošije primijenjenim tehnologijama. Ako promatramo dinamiku svijeta i ono što je još preostalo da učinimo, ono što bismo trebali učiniti, što je zapravo isto, ono što je preostalo da učinimo i promijenimo, i količinu nereda koja se krije pod krinkom reda, možemo zaključiti da je povijest truplo koje uživa u dobrom zdravlju i da je, kako bismo prepoznali taj osjećaj iz perspektive demokracije, upravo izbjegavanje da većina bude tiha ili utišana i dalje jedan od najvažnijih ciljeva povijesti gledano iz kuta demokratske logike. Eto, rekao sam.” Salon je bio pun baskijskih isusovaca, tako prerusenih da su čak došli u društvu svojih žena, ali mrzili su me jer su bili isusovci neoliberalne frakcije nove desnice, pozitiv negativna tolikih ratobornih isusovaca, teologa oslobođenja, i razdraživala ih je moja dobroćudnost u izlaganju, strogo evangelička, do te mjere da su me počeli vrijeđati, nazivati logomanijakom!

22.

Cijeloga me života progonilo nepovjerenje drugih, iako sam uvijek opravdavao očekivanja. Kurva me pitala: „Ovdje ćeš me zadaviti?“, i odmaknula se da joj vidim pubični trokut prekriven smeđim dlačicama, koji je pokazivala debeljuškastim prstom ružnog završetka zbog loše nalakiranog i odlomljenog nokta, poput osušene, slomljene kapi krvi. Ne, to nije bilo spolovilo žene koje sam osjećao ispod nježnih bež gaćica koje je nosila laička misionarka, koja nam je došla objaviti Euharistijski kongres, u organizaciji gospoda iz župe, žena koja nije znala sjesti a da joj se suknja ne digne iznad bedra, gotovo prepona, poput baldahina. Bilo je dovoljno sagnuti se pod izlikom da vam je pala dvobojna olovka i vidjeti iza baldahina vlažne gaćice, izmučene igrom možda predebelih bedara, pretvorene u loše stavljen zavoj preko veoma nježne rane koju sam zamišljao kao malen komad mesa, samovoljan, naboran, kako cvili u iščekivanju penetracije, a njezinu točnu tehniku u to doba nisam poznavao.

Ali spolovilo euharistijske misionarke imalo je nešto od natopljenog slasnog voća, a kurvino je naprotiv bilo pauk ukrućen sjemenom i najjeftinijim sapunima u gradu. I kad je, u uvjerenju da je potraga za njezinim spolovilom bila konačan dokaz moje predaje, uzela moju ruku poput dobrog anđela spremnog da me vodi po raj, drugim riječima, tijekom brza i kratka puta do ležaja i natrag, otkrio sam da su njezine noge čista suprotnost nogama susjede s gornjeg kata, toliko su ih puta pratile moje oči na stubištu dok je hodala između dva užurbana posla: kupovina, posao, piskutavo dozivanje njezine majke ili nestrpljivo iščekivanje momka koji je čekao na vratima veže, prema kulturološkim pravilima za onoga tko još nije predstavljen glavi obitelji. Nikad se više neće roditi tako ženstvene noge poput nogu moje susjede, više tanke nego duge, s koljenima koja su naglašavala dvije različite putenosti, ali ne i suprotstavljene, putenosti bedara s kožom kao u dinje i putenosti potkoljenica bez mišića, ali obdarenih unutarnjom moći koju imaju potkoljenice kojima je suđeno da budu milovane poput batića polaganih zvona, nimalo vrištavih, prije no što se ruke usude krenuti unutarnjom stranom bedara, uživajući u toploj mekoći, nedovoljnoj ako ne proizlazi iz suprotnosti s potkoljenicama kao u pjevačice. Katkad se sunčala na terasi sa suknjom uzdignutom do prepona, nogu položenih na nizak stolac od pruća, i tad je bilo moguće predosjetiti tu ukupnost pred jednostavnim prizorom potkoljenica s obješenim ali tvrdim mišićima i, nasuprot tomu, napetih i budnih bedara pod suncem, neočekivano uhvaćenih na vratima tjelesnog pakla. Među tim joj se bedrima rodio sin sa zečjom usnom, amaterski šampion u boksu, u muha-kategoriji, a njegov dolazak na ovaj svijet doživio sam kao krađu. Muž moje susjede bio je blesavi pijanac i ženskar, do te

mjere da je umro jer se napio i nije se mogao braniti od noža jednoga uvrijeđenog pekara, noćnog radnika koji je došao kući prije predviđenog vremena. Svoju susjedu, onu s nogama poput zemlje, silovao sam prerušen u silovatelja-psihopata, drugim riječima, s naušnicom u uhu, udarao sam gdje sam stigao i vikao bez smisla i logičke povezanosti: „Kurvo! Mama! Kurvo! Mama! Kurvo! Mama! Kurvo! Mama! Kurvo! Mama!” Unatoč onomu što prikazuje zlokoban Fleischerov film, moji zločini nikad nisu bili posebno nasilni, ali u slučaju silovanja, ako nema grubosti, gubi se sam smisao agresije i poslije to plaća silovana jer joj bolesno društvo ne vjeruje. Bilo je vrlo neugodno, pogotovo za mene, što sam morao gledati učinke svoga napada. Postala je frigidna i gluhonijema, kao da je preuzela na sebe dvostruki osjećaj krivnje, i postala je nesretna shizofreničarka, aleksandrijska ruža, crvena noću, bijela danju, nesnosna kućanica uvijek loše volje koja je krila u svojoj unutrašnjosti drugu, lascivnu ženu, ženu spremnu da legne sa svakim muškarcem tjelesne grade silovatelja, poput glavne glumice u Madona od sedam mjeseci, u jednom od filmova koji me najviše očarao na vrhuncu moga puberteta. Ubio ju je ljubavnik s izgledom zamorca jer je posumnjao da je njezina frigidnost hinjena ili kulturološki kastracijska, da je to frigidnost radikalne feministkinje.

Kad ju je ubio, bila je već upropaštena, a moja majka, ako bi je vidjela da prolazi ispod balkona, prolila bi dio vode za zalijevanje lončanica i malo taloga od kave kojim ih je gnojila. Ona je dizala svoj nijemi jezik prema našem balkonu i bezuspješno nas je pokušavala uvrijediti, bez i najmanje nade da ćemo slušati njezine uvrede. Moja je majka odnijela sa sobom u grob tajnu mržnje. Mislim da ju je majčinska intuicija navela na sumnju da je za moju suzdržanu smušenost, kad bi se pojavila moja susjeda, bila kriva samo ona. Nikad mi nije objasnila svoju svetu logiku iznimno nježne majke. Ni ja ju nisam uspio izvući iz nje dok je umirala, a činilo mi se nemogućim da je razlog bila zavist, jer moja je majka imala potkoljenice kao u zeca i noge moje susjede sigurno su bile dio odraza njezinih noćnih mora. Bile su tako lijepe noge te žene da su dale naslutiti ono uzvišeno među njezinim bedrima, ali i strah od toga da ih raširi ako je njezino spolovilo samo pauk, a ne onaj plod stabla spoznaje Dobra i Zla. Njezin sin, boksač, također je imao lijepe noge.

„Preko mene ide se u grad boli”, subjektivno je iznio Dante o vratima pakla, o toj vagini. Hadovo kraljevstvo, onuda nas izgone i nikad nas ne prihvate do konačne naplate. Ali, iznenađujuće, u vagini se nastanjuje muški duh Boga pakla, peti od devet vladara noći, za leđima mu crno noćno sunce, u slikovitom društvu pauka i sove. Zar žensko spolovilo ne izgleda poput pauka, a taj je pauk sudbonosno vezan uz obvezu pletenja i raspletanja zamki, čak i za samog pauka, roba tkanja? „Paukova je kuća najneotpornija od svih”, izreka iz Kur'ana, gledano iz lažne muške prepotencije ili, možda, iz osjećaja prijetnje pred svemoćnošću paukova, čuvara grada boli u koji ulazi muškarčina baš kad je najuvjereniji da je muškarčina. I ja sam se bojao toga dlakavog pauka, uštirkanog najgorim sjemenom i sapunima pakla, i zato sam se odupro kad me kurvina ruka povukla i ona se prevalila, a da me nije pustila. Ovaj put njezine oči i usta nisu odražavale jeftinu ironiju, nego grubu i uvredljivu zlobu kojom me pogledala od gore do dolje i zaustavila se na mojim zakopčanim gaćicama, kao da mi daje posljednju priliku da više ne tratim njezino vrijeme. Njezino vrijeme nije bilo od zlata, nego od kositra, od pokrpanog kositra, ali ona je svoje vrijeme cijenila. „Jedna je umrla od starosti čekajući da ju poševio.” Pred takvom grubošću, bukom suprotnom s obzirom na vrh, ali jednako onoj kakva će godinama nakon toga stajati života akrobatkinju, ironija je prešla iz njezinih očiju u moje. Shvatio sam da ne zaslužuje sudbinu da umre stara, čekajući da ju ja poševim, i zaključio sam da će mi ubrzo dati povoda da ispunim njezine želje. Kad je shvatila da se u sebi smijem, pokrenuli su se u njoj najskriveniji taloži, nakon što je posumnjala u moju muškost, pretvorila je tu sumnju u generacijsku kategoriju. „Ne znam što vam je, ali vi današnji mladići izgledate kao pederi. Ti si student, ha? Svaki od onih blesana koji čekaju vani već bi me pet puta poševio, a da ni hlače ne bi spustio.” Ja sam joj se smijeshio, ona je uklonila svako sintaktičko kolebanje, čak i s jednostavnim rečenicama, kako bi prešla na izravnije,

mnogo uvredljivije riječi. I dalje je bila uzrujana kad sam joj stavio ruku na vrat i, budući da je loše shvatila moje držanje, brzo je bijes zamijenila ugoda zbog njezine pobjede. „Uzbuđuje te da te vrijeđaju?“, upitala me i umrla je a da nije dobila odgovor, s iznenađenjem u očima zbog snage mojih ruku i tako poljuljane inteligencije što nije znala upotrijebiti svoje ruke, uzaludno prislonjene uz moje, kao da mi pokušava pomoći da ju zadavim. Kad se prestala tresti i kad su prestale nepotrebne grimase užasa, straha, boli i izazivanja sažaljenja, nisam je spustio na pod, nego sam je uzeo na ruke i ispružio preko plahta, prezrenih, neutralnih i odbojnih tijelima koja su ležala na njima. Neko sam je vrijeme gledao i uvjeravao se u jedan po jedan element njezine propasti. Ne. Nije imala mutno sjajne oči pohotnih Klimtovih žena, ni njegovanu kosu poput milijuna spolovila od zlaćanih niti, ni mesožderske usne, ni tek razvijene i plašljive grudi, ni osunčanu guzicu, ni implicitno spolovilo – naprotiv, bilo je eksplicitno, poput uznemirene očitosti – ni one božanstvene noge. Njezina sveukupna i gola mrtva priroda nije bila na visini moje fragmentirane želje, duboko utisnute u sve većoj samoći mojih najboljih uspomena.

23.

Kakav pedantan promatrač mogao bi me natjerati da poželim priznati da je ubojstvo kurve bilo čin prijezira, nešto između ženomrstva i socijalnog rasizma. Ubio sam ju jer je njezina profesionalnost bila kompenzacijska mistifikacija svih žena koje sam morao kovati u zvijezde. Ne može se usporediti ovaj čin pravde s onim činom s profesoricom francuskog, s prvom ženom koja me uvela u svijet seksa, koja je počinila pogrešku što me uzdigla do svojstva ljubavnika i istodobno me držala u svojstvu pripadnika niže klase, njoj zahvalnog na predanosti seksu i suvremenoj francuskoj poeziji. Bila je veća poklonica Saint-Johna Persea nego Preverta, u godinama kad ju je taj izbor odavao kao pristalicu poetičke desnice, iako nikad, moram to priznati, nije u mojoj nazočnosti dala nikakav pozitivan sud o onom bijedniku Paulu Claudelu, možda najodvratnijem intelektualcu koji je ikad postojao. Da se vratimo lažno nadmoćnom argumentu o ubojstvu kurve; jesam li možda ubio profesoricu francuskog zbog nagona za smrću potaknutog klasnom borbom? Nije li možda Wilhelm Reich bio bliži mojim razlozima sa svojim prilogom u Seksualnoj borbi mladih, u borbi potaknutoj nagonom za životom, a ne frejdovskim reakcionarnim nagonom za smrću? Profesorica francuskog pokušavala me nepravедno svojatati, potaknuta stoljećima ekonomske, kulturne, socijalne, psihosomatske, političke, da skratimo – vladavine njezine klase nad mojom. Bila je stara poput moje majke i izgledala bi poput moje sestre, da sam ju slučajno imao. Bila je kriva za psihosomatski vampirizam jer je koristila višak vrijednosti koji je naslijedila od predaka kako bi sporo starjela i zadržala mladenački izgled, razvlašćujući moju istinsku mladost i čak dolazeći do tako otudujućih zaključaka poput: „Ti si duhovno mnogo stariji od mene.“ Zaslužila je smrt kao što ju je zaslužio i Pasolini kad je koristio svoje kulturno i temeljno klasicističko nasljeđe da pokuša spolno općiti s jadnim proleterom koji ga je ubio. Moju je profesoricu francuskog ubilo njezino psihosomatsko vampirsko držanje, ako pretpostavimo da su joj njezina sloboda i mladost duha dopuštale da dođe do granica do kojih su mene moje kulturne konvencije pripadnika nižega građanskog sloja sprječavale da doprem. Tako, jednog popodneva nakon što sam joj istraživao grlo penisom do te mjere da se gotovo ugušila, smijala se mom strahu za njezinu sudbinu i predložila mi je da si stavimo plastične vrećice preko glave, zavežemo ih oko vrata i odupiremo se gušenju do točke maksimalnog preziranja života. Tako smo i učinili. Plastične su nam vreće davale izgled glavatih fetusa dok smo pokušavali doći do onog apsolutnog i, iako si nismo jasno mogli vidjeti oči, bilo je jasno da njezine oči proučavaju moju izdržljivost, a da nisu ni opazile da mene njezina ne zanima. Skinuo sam

vrećicu i skočio na nju i počeo je daviti sve dok plastična vrećica nije postala njezina druga koža na vratu, na ustima, na nosu i na sve raširenijim očima, uočljivima zbog užasa. Nekoliko kratkih desetinka sekunde dvojio sam hoću li joj nakratko skinuti vrećicu, da čujem je li sposobna izustiti posljednju sjajnu frazu, možda nekoliko stihova Saint-Johna Persea, ali nikako hoću li joj oprostiti. Prestrašen zbog te mogućnosti da se smilujem, koju čak i najbolji mladi davitelji čuvaju kao kulturološki balast, nisam joj udijelio milost da prozbori i držao sam je u njezinu smrtnu hropcu, isprekidanim nego što su smrtni hropci slobodnih pluća. Kad sam joj skinuo plastičnu vrećicu, bila je predivno truplo, ni Prevert, ni Saint-John Perse... Cocteau... pravi Cocteau:

*Rien ne m'effraye plus que la fausse accalntie D'un visage qui dort,
Ton reve est un Egypte et toi čest la momie Avec son masque d'or.*²²

Nikad nisam ni mislio da mladost nije prolazno i linearno razdoblje, nego dio psihe koja nadživljava zamišljenu liniju konvencionalne mladosti. Dostojevskijev mladić nije samo nekakav mladić, da tako kažemo, to je tridesetogodišnjak, ali njegova se nezrelost sastoji u tome da nije dosegnuo sintezu između anđeoske teze i demonske antiteze koje je postromantičarsko razmišljanje nalazilo u svakoj ličnosti. Na koncu, i samo je kršćanstvo krenulo od istog trojstva: anđeo, vrag, grješnik s osjećajem krivnje. Svijet anđela onesposobio bi religiju, a svijet vragova uništio bi je. Sinteza, to je bila klijentela: grješnik koji može osjećati krivnju, nepostojana osoba na koju možeš primijeniti sažaljenje i geometriju iskupljenja. Mladost je limb u polusjeni u kojem nitko nije sposoban naći granicu između anđeoskog i đavoljeg. Nakon nekoliko godina nepovratne starosti, katkad se osjećam mladim i sve sam više u stanju prepoznati druge mlade u njihovoj besramnoj izobličenosti, uronjene u potencijalnu slabost iz koje ih može izbaviti samo zločin. Onaj drugi, neprijatelj je svakomu mladom čovjeku. Drugi te sprječavaju da i dalje budeš mlad i prisiljavaju te da biraš: biti vrag ili biti anđeo.

Euharistijska misionarka s gaćicama natopljenim znojem i vaginalnim sokom bila je mlada djevojka i uporno je željela da ju suživot anđela i vraga pretvori u nešto anđeosko, ali znala je da suprotnosti sužive i suidentificiraju se. Ja sam išao s njom pružati duhovnu utjehu, mlijeko u prahu i sapun starcima koji su umirali u četvrti i ta ju je opasna pobožnost iscrpljivala, trgala joj je živce samopoštovanja i na kraju svakog dana molila je za oprost što nije stara, siromašna i bezbožna. Bilo je to jedne od onih noći u kojima sam je pratio u karmelićanski samostan gdje je bila laička pomoćnica, kad me pozvala da uđem u njezinu ćeliju, da sjednem na njezina koljena, da se ljuljam poput nezrele životinje. Učinio sam što sam morao. Stavio sam ruku na njezinu bližu sisu, bila je golema, meka, neobuzdana, a ne čiste tvrdoće marmorne i tople sise Klimtove Danaje. Stavio sam joj ruku na pičku i našao je viskozno vlažnu, poput ugašene baklje koja je zaudarala na tajne odvodne kanale ljudskog tijela. Ona je prva zakolotala očima i stenjala, stenjala, grlila me, nudila mi stidnu kost, da moja ruka postane stidna kost i da joj je stavim u vaginu. Ali ubrzo je shvatila da je anđela pobijedio vrag i počela je prigušeno zavijati, gledati me izbezumljeno, i napokon je izazvala skandal, tukla me, grebala me, vrijeđala me i osramotila me pred zajednicom, pred mojom obitelji, profesorima, mojim duhovnim vodama i čak pred biskupom koji mi je, pred cijelim Bostonom, posvetio mučnu propovijed.

Nisam joj mogao vratiti za uvredu do prije nekog vremena u jednoj umjetničkoj predstavi o kojoj ću izvijestiti kad za to dođe vrijeme.

²² „Ništa me ne plaši više od lažna zatišja usnula lica, / Tvoj san je Egipat, a ti si mumija sa svojom zlatnom maskom.” iz spjeva Jeana Cocteaua Plainchant (Crkveno gregorijansko pjevanje), 1923.; početak drugog dijela (nap. ur.)

Ako je iskustvo s misionarkom bilo mladenačko, moj zločin to nije bio, neovisno o razdoblju u kojem se dogodio. Naprotiv, mladenačko je bilo ubojstvo Šestoprstića, lažnog prijatelja iz djetinjstva, kojeg nisam vidio godinama, da bih ga opet sreo jednom na vratima zatvora, on je tek izlazio i sjeo mi je na vrat da me moli novac. Bio je bolestan, reče, htio se vratiti u svoje selo. Bio je isti, samo četrdeset godina stariji. On je, naprotiv, učinio tu nesmotrenost da me ne prepozna i tako je započela igra mačke i miša na području sjećanja dok ga nisam doveo u situaciju u kojoj je rekao da je mogao Almu poševiti kad je htio. „Dakle, ti si onaj odvratni dječak, blijed poput putra, koji mi se katkad ukaže kao fotografija s prve pričesti?” upitao me. Malo prije no što sam ga pregazio svojim Jaguarom. Nekoliko puta. Iako, uz ubojstvo Šestoprstića nameće mi se i ubojstvo nasljednika tvrtke Cantijoch. Suho voće, kojeg sam također pregazio Jaguarom. Nekoliko puta. Orasi. Orasi su spona koja ujedinjuje obrise svih poubijanih tijela. Onih koji su povezani s Dobrom-Pobjedom i Zlom-Neuspjehom moga djetinjstva. Da nudes pueris. Prepoznao sam u njemu – mislim na obojicu, i Šestoprstića i Cantijocha – ostarjela mladića i njegovao sam to, bez tjeskobe, i nakon našeg navodno slučajnog susreta na skupu trgovaca suhim voćem. Nisam učinio pogrešku i postao mušterijom njegova dućana, nisam čak ni lutao po njegovoj četvrti, unatoč tomu što je bila moja koliko i njegova. Nisam ga ni pratio u njegovim tjednim izlascima u uzbudljiv svijet sboiva, uz večeru i strip tease zahvaljujući modernizaciji morala. Bilo kakav susret na tom terenu uvukao bi i njegovu ženu, Almu, a ona i ja zaslužili smo da nađemo vlastiti ambijent. Ali slijedio sam ga u drugim izlascima, kat-kad u onima koji su nastavljali njegovu upornu borbu protiv sve organiziranijeg svijeta čipova i multinacionalnih tvrtki, ali katkad i u post-moderne bordele:

Darling. Bar s prečkom. Odličan tretman. Vi nas vidite, mi Vas ne vidimo. Bok. Ja sam Raquel. Dodi nas vidjeti. Čekamo te... Subotom, da! Hoćeš li? Nastrana sam. Hoćeš da ti to dokažem? Erotski telefon Visa. Erotski telefon uživo. Vrući razgovori. Opuštajuće masaže penisa. Senzacionalne noći. Slobodoumne djevojke. Seks shop. Multikanalne kabine. Darovi, posoblje, video XXX, Eva i njezine prijateljice, Raj iskušenja, 3 transvestita, Osamnaestogodišnja crnkinja, Orgazmi B. D., Seksi, Laura 19., Venecuelanka i Eva 18 g., ljepotica. Od 3000... Mapy, diplomirane maserke.

Prišao sam mu napokon u garderobi jedne kuće za masažu gdje je šepavac bio šepaviji nego ikad jer, kako se god skidao i oblačio, činio je to na šepavoj nozi i s logičnom brzinom ne pretjerano obdarena muškarca koji se boji da bude otkriven u svom faličkom i tekularnom minimalizmu. Skakao je na zdravoj nozi u potrazi za tunelom nogavice hlača i uhvatio sam ga za rame, dovoljno snažno da ne izgubi ravnotežu, ali ostavivši ga tako da napola visi u zraku, bez zraka, bez dostojanstva, s jednom rukom na stidnim dijelovima, a drugom je sprječavao hlače u želji da padnu: Sjećaš li me se? Dotras. Škola. Suho voće. Wittgenstein. To s Wittgensteinom nije probavio, ali zvučalo mu je njemački, veoma važno i, malo po malo, smjestio me u vrijeme i prostor i njegova se nelagoda povećala, kao da ga iznenada spopada nastrana mladost, a ne iskompleksirana zrelost na zalasku. Kad sam shvatio njegove slabosti, i on je postao slab i stavio sam mu se na raspolaganje, drugim riječima, stavio sam ga sebi na raspolaganje, otvorio sam mu panoramu ilegalnih seksualnih ponuda na najvišoj razini, mnogo višoj od njegovih horizonata trgovca ovisnog o Kontaktima u oglasima bostonskog tiska. Osramoćen ali uzbuđen, otišao je sa mnom nakon tjedan dana u jednu super-luksuznu kuću za opuštanje opremljenu kurvama sa završena tri ili četiri tečaja Više škole za administraciju u tvrtkama, pokojom topless bivšom miss Europe od kojih su dvije imale Papin potpis, budući da su išle na hodočašće u Rim proučavati javnu arhitekturu i skulpturu renesanse, a usput su bacile oko na Poljaka koji je bio dobar, govorile su, u okvirima svog položaja pape i duhovnog oca svijeta, uključujući i nas, ha? Također su putovale u Moskvu savjetovati nove post-

sovjetske kurve o kvaliteti, na dohvat ruke novim milijunašima, i križale su se kako su te djevojke izgubljene, žrtve prohibicionističke kulture staljinizma koja ih je prisilila na nedovoljno, ilegalno obučavanje. Proći će još godine dok kurve iz takozvanog realnog socijalizma sustignu kurve obrazovane u kapitalizmu, demokraciji, na slobodnom tržištu. Ili je bar tako mislila jezično najdarovitija kurva u cijelom Bostonu i području pod njegovim utjecajem.

Vodile su prihvatljiv razgovor i posluživale drugorazredni šampanjac, ali ipak francuski šampanjac, kao i kanapee s lososom, dok su ti stavljale prezervativ poput opsjenarki. Ni stavljen ni viđen. Katkad čak nisi ni shvaćao da ti ga stavljaju dok te zabavljaju temama poput poraza na rentu za fizičke osobe, američkog pokušaja ekonomske izolacije, zašto su Srbi takvi nasilnici ili o razlozima zbog kojih predsjednikova žena Hillary tako često izgrebe predsjednika Clintona. Bile su to kozmopolitski razočarane kurve koje Klimta ne bi nadahnule ni na kakvu črčkariju, s pasteriziranim spolovilima... One pičke s Klimtovih erotskih bilježaka... pičke, pičke, pičke... paukovi, paukovi, paukovi...! Za Cantijocha bio je to drugi svijet i svršio bi kao svinja kad bi mu ga pušili oni jezici iz epruvete, jezici mišićavi nakon odabranih bodibilderskih masaža, čist protein od jezika, i premazani kremom za jezike, recimo marke Margaret Astor. Jedne sam ga večeri izvukao pijana iz bordela i odvezao svojim autom u jedan od parkova koji okružuju grad da udahne zrak i deoksidira pluća i utrobu od presumporastog šampanjca. Jedva se održavao na nogama, a još mu je teže bilo kad sam mu slomio zdravu nogu dizalicom iz svoga auta, marke Jaguar, uvijek tako čistog zahvaljujući posebnom šamponu iste marke. Pao je na koljena, sad više zbunjen nego pijan, i suspregnuo sam nagon, onaj mladenački, da mu iznesem svoje nepravde, svoju nepravdu: Almu. Nisam mu to iznio jer sam prepoznao po svom unutarnjem sudu da je to bila samo izlika i da sam mrzio Cantijocha zbog suprotnosti između njegove stvarne malenkosti i umjetne veličine u ulozi najboljeg prodavača suhog voća u četvrti, koji je od najranijeg djetinjstva jeo oraha koliko je htio dok je jadni Juanito Sestoprstić morao započeti svoju karijeru lopova, pедера i običnog kriminalca da bi mogao doći do zabranjenog i suhog voća. Da nuces pueris.

24.

Pregazio sam ga dva ili tri puta svojim Jaguarom Sovereign, kao da je valjak za miješenje pravih šepavaca, a na kraju su ostali meso i krhotine kostiju na asfaltu onog cul de sac²³. Pas? Čovjek? *Aequa tellus pauperi recluditur regumque pueris*, pjevao je veliki Horacije: „Zemlja se otvara jednako siromašnima i kraljevskoj djeci.” Pretvaranje života u neograničenu organsku materiju koju sam pokupio lopatom i bacio na zemlju da je nagnoji. Napokon, bila je to organska materija uzgojena na orasima i platila je svoj dug prirodi. Je li mi ta smrt donijela zadovoljstvo? Ne posebno, i kad se pokušavam osjećati konstruktivno, opravdano, ako hoćete prema zakonu, utječem se klasičnoj pretpostavci da je sretan onaj tko umre prije no što počne doživati smrt. Bolje da te ubiju nego da priželjkuješ smrt, što nije htjela shvatiti, prije no što sam ju ekološki ubio, laička misionarka Euharistijskog kongresa iz moje mladosti, a našao sam ju kao ostarjelu olimpijsku volonterku na Olimpijskim igrama u Bostonu – poprskao sam je bezolovnim benzinom i zapalio je igračkom u obliku olimpijske baklje – u postmodernoj primjeni njezina elana za solidarnost koji se uzdignuo iz euharistijskog pakla njezine strašne mladosti u pasteriziranu preuzvišenost Olimpa koji je uništio četiri glavne strane moga imaginarnoga grada.

Psihijatri u ovom trenutku vade moju neobjavljenu poemu Grad i međusobno ju komentiraju jer sam odbio surađivati s tim trgovcima tableta i koncepata. Svaki put kad bih ušao u deba-

²³ franc, slijepa ulica (nap. ur.)

tu i kad bih se uzrujao zbog tendencioznog tumačenja, smirivali bi me!... i koristili bi moju popustljivost da me ispituju o mojoj interpretaciji moje pjesme, očekujući da se podudara s njihovom interpretacijom.

Ima putnika koji se u svoja predgrađa vrata
kako bi ubili uspomene i vratili život
ali nemoguća
sva četiri horizonta poznatih lica
uvlače u zamku buke i podvodnih glasova
na loše snimljenoj vrpci koja vodi
u bolesnu sveukupnost tišine
šuti
zlatna djevojko u neprekidnom zalasku sunca tvoje narančaste grudi sumrakom blago do-
taknute pokazuju u neznane prozore
gdje voajeri umiru prikovani za kormilo vlastite žudnje ukotvljeni u udoban naslonjač, ka-
ko tako kasno? bez sumnje, život je za njih mrtav između ta četiri horizonta od opeke
a horizont je
riječ koja uvijek u strah vodi da će zakasniti da neće znati reći na vrijeme
molim te a da otkriju neko zadovoljstvo veće od gledanja
sumraka na grudima
umrli bi od hladnoće na uglovima pripremljenim za dezertere u vlastitoj toploj agoniji tigra
od lisnatog tijesta
koje se jede nedjeljom
kolac od vrhnja miriše na nježne prepone za prst umrli bi rekli ste, umrli bi?
rekao sam
umrli bi da otkriju veće zadovoljstvo od gledanja kroz prozor protezanje djevojke
u cvatu
hladnoća čeka onkraj domovine onkraj poznatih ljudi i pokreta
bez iznenađenja tragovi te slijede bez mašte i umiru
kad se odmaraš
i moguće je umrijeti od iskrenosti pred otkrićem da uvijek idemo iz obmane u obmanu
iz smrti u smrt
a sjetiti se znaci opet proživjeti rekli su naši stari s bestidnim klasicizmom ljudi s plaćenim
osiguranjem za pogreb treće A klase za draga bića
– Onkraj?
onkraj pitaju mladi ljudi i čak i ne znaju odgovor kad se vrata u Boston gdje čuvaju
ljubičaste latice među stranicama a djevojkama bez cvijeta vješaju se djeca za grudi i gledaju
kroz pukotine svojih niša mladog davitelja
strijeljanog licem okrenutim prema zidu – mladiću! mladiću, probudi se! osam je sati uju-
tro i još nisi mrtav
arhitektura će preoblikovati agoniju?
Rimbaud je mislio da će poezija promijeniti život ali nije uspio ni olakšati agoniju – možda
je pisao „život” u neprimjerenom optimizmu kakvog dovoljno učenoga francuskog homosek-
sualca – nikakav labirint ne mijenja rezultat nikakav labirint ne mijenja rezultat nikakav labi-
rint ne mijenja rezultat ali istina je da se više zadovoljstva nalazi u dugim igrama koje ne do-
sade
u neprestanoj improvizaciji kad ne znate što da radite
dok se umire
Ako možda
sagradite gradove gdje pipanje u sumrak

grudi koje očekuju naše ruke
gdje se djevojke
žele igrati hvatanja sumraka po krovovima probodene iglama kolekcionara ili kamenom
muškarca naviknutog na šutnju
koji ne kaže čak ni dobro jutro na vratima dizala koja nikad ne voze do katova koji ne
postoje
u ovaj grad
i u ovaj će grad vratiti davitelj samoga sebe uspio je i oženio se zlatnom djevojkom
Onan kozmonaut
prostorni pismonoša Bostona za More tišine i vraća se krišom kao ptica da kljuca na otpa-
cima čitavoga zamišljenoga grada
bio je tako lijep bio je tako lijep bio je tako lijep
– kazuju službeni kroničari –
I da je uništen
nije ostao ni kamen na kamenu kad su barbari
odlučili uništiti umjetne pejzaže koji su vikali
RAZARANJE!

25.

Da sam ubio svoj omiljeni lik, Almu, u pogodnom trenutku, na vrhuncu svoje mladosti, možda bi moj nagon za smrću počeo i završio u njoj i s njom. Sretan je mladi davitelj koji ubije svoju prvu opsesiju, inače će je čuvati poput zloćudne ciste i prihvaćat će nove opsesije kako bi ih ubio kao naknadu za onu koju nije mogao ili znao ubiti na vrijeme. Da sam ubio vlastitu ženu kad joj nisam znao odgovoriti na pitanje gdje su naša djeca i kad nije povjerovala da sam ih strmoglavio s litice, ne bi to bilo zato da se izvučem iz neugodne situacije ili iz straha da neće shvatiti pogubljenje malih uzurpatora. Djeca su obično izopačeni uzurpatori svojih roditelja i moramo birati između njih i sebe. Nije to bio ni zakasnjeli odgovor na njezine navodne preljube s atletičarima-revolucionarima koji su se rugali mom zvanju vodoinstalatera, iako sam bio jedan od najcjenjenijih vodoinstalatera u Bostonu, i rugali su se meni rugajući se njoj kad bi je ostavili očito nezadovoljenu do te mjere da mene upotrijebi kao prljavu krpu za izljev svoga nezadovoljstva. Ubio sam ju jer nije bila Alma. Nikad nije bila Alma. Nije ni cijenila što sam rijetko spominjao Almu i kratko prije smrti viknula je, grubo, da joj je pun kufer Alme i da si zabijem Almu gdje želim. Rekla je i da će me ubiti jer ju izluđuje moja bolesna ljubomora i moje bedastoće o strmoglavljivanju djece, i dograbila je japanski nož da me napadne, ali nije računala s time da ja imam drugi nož i ukrstili smo noževe nekoliko puta prije no što joj je moj udarac nožem otvorio prorez u vratnoj žili, kojoj je prinijela ruku s gađenjem, ali ne mnogo veći od onoga što joj je mogao nanijeti ugriz muhe, i promucala je u agoniji: „Majka me upozorila da se ne udajem za običnog...” Nije imala vremena da me okarakterizira, ali posumnjao sam u kojem to smjeru ide. Sačuvao sam nož da ga upotrijebim za Almu i tu vam je glavno truplo, kraj moga sentimentalnog odgoja. Pokraj Almina trupla, truplo moje žene bilo je obična pogreška.

Kaznionički psihijatri ne vjeruju da sam ubio laičku misionarku tijekom Olimpijskih igara u Bostonu tako da sam ju najprije silovao a onda zapalio zahvaljujući bezolovnom benzinu. Kako je moguće da budete u kaznioničkoj bolnici i da istodobno silujete krjeposnu staricu? Kako žele. U temeljima Olimpijskog sela u Bostonu nalazi se olimpijski pepeo one tako požrtvovne starice. Nisu našli ni Almino truplo i sumnjaju u trenutak njezine smrti: onaj sadomazohistički čin davanja endokrinologu da siše, unatoč tomu što sam ga ja razotkrio

prema logičnoj shemi frojdovskih transkripcija snova ili budnosti:” „Alma daje endokrinologu da siše i vidim taj prizor u crno-bijeloj fotografiji. Alma krije desnu dojku i moja ruka popusti kad je pokušam spriječiti. Ali produžetak je moje ruke japanski nož koji se zabija u njezino meso bez otpora. Ona pažljivo promatra precizan ulazak čelične oštrice u svoje tijelo i okreće se prema vratima kroz koja upravo ulazi njezin

Davateljeva napomena: Na primjer, u frojdovskim transferima, san o tri forinte i sedamdeset i pet centima u Traumdeutungu ili slučaj suzdržavanja koji pripovijeda poručnik T. u Psychopathologie des Alltagslebens. Muž, nesretni šepavac iz trgovine suhog voća Cantijoch, a čija je šepavost otežana isprva dobrom protezom kuka. 'To je stari prijatelj iz djetinjstva', opravdava ona mene i sam čin probadanja: 'Igrali smo se liječnika', iako mi tiho govori: 'Prisiljavaš me da lažem svomu mužu. Nikad to nisam činila.' Ja vadim nož iz rane, obasjan zlatnim odsjajem – Alma je bila zlatna djevojka bez premca – i pokazujem ga Cantijochu. To više nije nož. To je plastični vibrator s baterijama. Ali Cantijoch me pljune, a Alma nestane.” Priznajem da kao priča o snu ili o svakodnevnom događaju nije baš savršena, ali pokušavao sam biti ljubazan prema psihoanalitičarima i maksimalno im olakšati interpretaciju. Čak je nisu ni uspjeli osmisliti. Nijekali su čin, iako su se posvetili razglabanju punom kontradiktornih prijedloga o ulozi noža u mojoj neostvorenoj fantaziji. „Nož je aktivan princip koji napada pasivnu materiju ili ju preoblikuje”, rekao je onaj sa zvonkim glasom. „Zašto ne izraz nagona za ritualom?”, mislio je drugi. „Nož je instrument sine qua non žrtvovanja, to je naoružana Abrahamova ruka prilikom žrtvovanja Izaka”, očit dokaz, kao u zamršenoj priči o Kainu i Abelu, okrutnih korijena židovsko-kršćanskih religija, nasuprot značenju koje ima žrtva, u osnovi epskom, u islamskim religijama ili ludičkim žrtvovanjima u hinduizmu, kako bismo došli i do budističke zafrkancije koja svodi žrtvovanje na cvjetne zabave. Onda su se zapleli u raspravu je li nož od nastanka bio simbol ili instrument ubijanja diplodoka, prijeko potrebnoga mesa koje su naši preci primati vrlo cijenili. Ni Freud ni Jung ni Adler ni Lacan ni Piaget ni Reich nisu se izrijeком izjasnili o krajnjem razlogu postojanja noža – krajnji razlog i krajnji cilj podudaraju se, potpuno su identični s obzirom na prvi vrh – a nisu ga otvoreno spomenuli ni dok su govorili o agresivnosti, iako je postojao kao slučajan instrument u interpretaciji nekih snova. Kail se sve uzme u obzir, Sigmund ostaje najprecizniji u analizi agresivnosti u jenseits des Lustprinzips (S onu stranu principa užitka). Napokon su se obratili Interpolu da ishode od grada Pariza dozvolu za iskopavanje u Luksemburškom parku, ako se odluče na ekshumaciju desne Almine dojke. Na njihovu je sreću Interpol, u kojem je uloga Francuza odlučujuća, odbio kopati krampom i lopatom da ne naruše izgled jednog od najljepših parkova Pariza. Ovaj dokaz malene međunarodne važnosti, suprotan medijskoj propagandi o sve većem utjecaju Bostona među drugim narodima i gradovima, do te mjere da je Boston jedan od sedam najbogatijih gradova svijeta, peti po zagađenosti, šesti po skupoći, ima televizijski toranj najviši u zemlji, imao je najmodernije pljuvačnice, i vladar sa Zapada ne čini ni koraka bez konzultacija s našim gradonačelnikom, a istodobno je čuvao za njega svoja najskuplja i najbolje očuvana rabljena odijela, izazvao je napad bijesa koji su kukavno uperili protiv mene pomoću svih sredstava niskoga intelektualnog kova, a najviše je bilo za osudu iskoristiti varalicu da glumi moju ženu i da me ona pokuša uvjeriti da se oduvijek zvala Maria Asuncion i da ne može razumjeti kako je mogu zvati Alma, kad se zapravo mnoge stvari podudaraju u stvarnosti, riječ u kojoj se sve ponovno stvara, a podudara se i ono što ja pripovijedam o našim odnosima u djetinjstvu i mladosti. „Ne prepoznaješ me? Ja sam Maria Asuncion. Alma nikad nije postojala. Mi smo bili muž i žena mnogo prije no što su u kinima prikazali Bostonke I lenryja Jamesa... Moje grudi nikad nisu bile ni po čemu osobite.” Lakrdijašica! Djelo Henryja Jamesa nije se zvalo Bostonke, nego Bostoncil U svojoj plaćeničkoj odanosti tim birokratima mentalnog zdravlja, čak mi je pokazala desnu dojku kako bi mi dokazala da se malo razlikovala od lijeve i da je još na svome mjestu. „To .to je na svome mjestu nije dokaz da ste vi Alma, nego upravo da vi ne možete biti ona.” Nisam se zadovoljio time da je ukorim za

njezino ponašanje, budući da nije bila spremna priznati svoju pokvarenost, nisam imao izbora i morao sam je napasti i zgrabiti ju za kolutićavi vrat stare zmije rukama u koje mi se vratila snaga, kao da sam preko njih odražavao potrebu da ubijem kako bih preživio, a koju dobiješ kad otkriješ da te čudom nisu ubili, što je otkriće koje otvara put početku odrastanja, početku elementarne logike. Budući da sam se utekao tom izljevima agresivnosti, koji sam ponovio nedavno na svom jedinom psihijatru kojem sam ostao na brizi, argentinskom lakanovcu koji ne-
prestanu živi između dvaju umora i dvaju razvoda, kao i na svima onima koje mi predstavljaju kao moje navodne žrtve, a koje veže podudarnost da uživaju u izvanrednom zdravlju, okrutno su me liječili axtrininom compositumom u svako doba, a elektrošokovima na zapovjedne blagdane. I od osjećaja neuspjeha koji im je usadilo to što nisu došli do konačnog rezultata, do konačnog povoda mog ponašanja, spominje se u njihovim došaptavanjima riječ lobotomija, a rabe ju jer znaju da samo ona može napasti moju hrabrost vrškom podmuklog skalpela u korist konačnoga, vječnog sna Alberta De-Salva. Znam što se krije iza riječi lobotomija ili leukotomija. Jednostavan rez u snopu živaca u prednjem režnju, a koristi se u teškim slučajevima shizofrenije i u kompulzivnim stanjima, naizgled se koristi samo u ne izlječivim slučajevima, bolje rečeno nikad, jer oni su ne izlječivi i žele kastrirati moj osnovni neposluh. Morao sam, dakle, sklopiti mir s njima i upotrijebiti ovaj so cijaldemokratski mozak koji svi imamo unutra kao in strument kojem pribjegavamo između Svega i Ničega, i nagodio sam se da zapisujem svoje svakodnevne misli, pogotovo one negativne, sastavne dijelove depresije, što će mi pomoći da nađem pozitivne misli, sociološki pozitivan nagon.

Drugi dio

Portret teško bolesnog davitelja

Ali kad ispriповijedate svoj život, sve se mijenja; to je promjena koju nitko ne uoči; a dokaz je to što se govori o „pravim pričama”; događaji se odvijaju u jednom, a mi ih pripovijedamo u obratnom smjeru.

Jean-Paul Sartre: Mučnina

1.

S godinama moja je žena dobila crte lica lagano ostarjele djevojke, ako pretpostavimo da se može lagano starjeti. Moja žena provodi cijelo popodne čitajući povijesne monografije Bostona, danas konkretno: Popularni tipovi Bostona u XIX. i XX. stoljeću, i plete. S godinama je postala ljubiteljica običaja i folklora, ili se možda i ne može čitati ništa drugo kad praviš društvo teško bolesnom davitelju u maloj kaznioničkoj bolnici blizu East Cokera. Iznad ulaza eliotovski moto: U mojem je početku moj kraj. Također, kao i u pjesmi, sad pada svjetlo preko otvorena polja, a uvučeni puteljak skriven je granama, u popodnevnoj tami. S vremena na vrijeme moja žena prekine čitanje i prasne u gromoglasan smijeh pa me uključuje u razloge svog veselja: ekscentrična tipologija sadašnjeg Bostona u kolektivnom sjećanju, jasan dokaz da je ekscentrični Boston bio tako logičan i opterećen smislom za mjeru te je prihvatao strance samo kao jedva dostatan razlog za veselje. Nas Bostonce doista je nasmijavalo kad bismo prdnuili ili kad bi prdnuo netko drugi, ali suzdržavamo se zbog dobrog odgoja i nikad se nije čulo da je neki Bostonac prdnuo u javnosti, a još manje da se smijao kad bi nekomu pobjeglo. Zato možda ono što nas tjera na iskren smijeh, ljudi i narodi bez osjećaja za mjeru mogu smatrati prilično glupim. Priče koje moja žena tako ushićeno čita naglas pravi su poticaj za veselje duha: Talijan sa sviscem, na primjer, Kalabrez koji je uvijek nosio šešir široka oboda, zašiljena vrha i s vrpcama, nogu prekrivenih dokoljenicama od poveza, s kratkim plaštem i s onim izgledom mješavine seljaka i garibaldijevskog istraživača, svirao je orguljice u društvu pripitomljenog svisca koji je znao plesati na zvuk koji su mu svirali. Smiješno? Stvarno smiješno? Svizac!... ponavlja stalno moja žena i prasne u smijeh... Trudi se da joj se pridružim... Petnaest godina nije me uspjela nasmiijati, ali uspio sam se nasmiješiti između ova četiri zida na priče slične Talijanu sa sviscem. Na primjer: Neron ili ljubitelj domovine, Rafaelito s crijevom, djed iz Parka, zbir Sedamnogić, Svetpavle nevoljnik, čovjek sa psima... čovjek s tako bolesnim nogama da je upotrebljavao štake, uvijek u društvu s tri ili četiri dresirana psa koji su znali hodati na stražnjim nogama i skakati kroz obruč... Priča se da su se nekom prilikom razboljeli svi njegovi psi, prijetila im je opasnost da umru, i on je bolovao sve dok psi nisu ozdravili, tek je tada čovjek s nepokretnim nogama ozdravio. Čudo! Čudo! Čudo osjećaja. Davno sam molio da mi daju psa, da mi pravi društvo. Odbili su, za moje dobro, kao i sve što čine, jer pas ne može dostojanstveno živjeti ako nikad ne izlazi izvan ova četiri zida, budući da ja ne mogu ići u vrt-dvorište otkad sam, navodno, pokušao napasti zlostavljača djece koji se hvalisao da nikad nije nečasno zlostavljao djevojčice i dječake mlade od jedanaest godina. Nisam ga napao zbog groteskna etičkog nagona nego zato što je, kad sam ga

pitao je li nečasna zlostavljanja obavljao geometrijski ili iz sažaljenja, on odgovorio: „Zato što su mi muda tako htjela.” Nakon moga uvjerljivog odgovora, kad sam posegnuo za drvenim laborom u kojem se nalazila oprana odjeća koju su vješala dva obična zatvorenika, a prije no što sam ušao u samicu, još sam imao vremena porazgovarati s Juanom Šestoprstičem zvanim Crna Guza o dobroj i lošoj strani međuljudskih odnosa. „Nisam pristalica nečasnog zlostavljanja maloljetnika, nikako, kao što nisam ni peder, i ako se zadovoljavam s nekim zatvorenikom, to je zbog okolnosti, ali ponašanje ljudi ovisi o spoju žica koji se ne može uvijek kontrolirati, a to biste vi, koji ste bili električar i vodoinstalater, morali znati.” Znao sam. Znam to. Ali zahtijevam da jedan običan delinkvent, marginalni geometričar, racionalan, to ne bude samo izvana, neka mu izvana policija, suci, tamničari, društvo ne povlađuju, nego neka čuje i racionalnu teoriju o sebi samome.

Kad sam jednom premješten u ovu jednokrevetnu ćeliju u bolnici, odbili su mi omogućiti društvo psa i zauzvrat su mi odobrili kanarinca, ali žao mi je ptica u krletkama i bio sam glup što sam to odbio jer bih iskoristio prvu priliku da ga oslobodim... možda ne bih... ako oslobodiš kućnu pticu, najvjerojatnije će ju pojesti mačka... ako oslobodiš kućnu mačku, bez sumnje umrijet će među očnjacima neraspoloženog psa... a izgubljenog ili napuštenog kućnog psa ubit će bilo kakav čovjek, jer čovjek, ma koliko kućni bio, čak ni kastrirani muževi, ne vjeruje svom najboljem prijatelju, svjestan svih zločina koji su mu bili potrebni da podčini cijelo životinjsko kraljevstvo, straha koji osjeća bilo koja vrsta prema njemu, čak i zmije, osim one zmije koja ga ugrize u svojoj gluposti jer je malena i osim udava koji ga drži nečim manjim od kolebljiva drveta koje se miče. Mudro, životinje shvaćaju da ne mogu očekivati drugu ljudsku pravdu osim da budu ubijene ili pripitomljene, od dinosaurusu do gusaka iz Perigorda... Nije sretan ni čovjek na slobodi jer uvijek postoji još gori čovjek koji ga na kraju pojede. Naime, nema života bez smrti, ni želje za životom bez potrebe za ubijanjem, bilo pomoću jezika ili ne-jezika. Ubilački propusti.

Ubilački propusti, katkad zamaskirani u ono što etolozi nazivaju „redukcijom instinkta”, redukcijom koja je altruistična samo u nekih svetaca, samo ako su laici, ali u ostatku ljudskih životinja ima koristoljubiv cilj. Sjećam se kako me ganulo čitanje Razmatranja o životinjskom i ljudskom ponašanju Konrada Lorenza, a pogotovo slučaj starih gavrana, u usporedbi sa starijim ljudskim bićima, koji kad promijene okruženje, više ne mogu prilagoditi svoje ponašanje. Stari gavrani, ako im promijenite kavez, dobiju neurozu od tjeskobe, dezorijentiraju se, ne prepoznaju poznate osobe i na kraju nasrću na metalnu mrežu kaveza. Zaboravili su da ne mogu izaći iz kaveza, kao što bi se dogodilo meni kad bi mi promijenili ćeliju, a pogotovo ako bi me preselili u ono što je bila „moja kuća” ili „moj grad”. Sve živo ugroženo je, uglavnom od čovjeka, a čovjek je pak živo biće koje je najugroženije od čovjeka.

2.

Zato zahvaljujem sretnoj kombinaciji sudbine i potrebe što me okružila stručnjacima za ljudsko ponašanje koji su na mojoj strani i koji su pobijedili moju težnju da budem veliki davatelj, težnju koja pokreće ponašanje ljudskih bića. Glavna prijetnja svakom ljudskom biću ono je samo i potrebni su ti posrednici koji će ti pomoći da tu prijetnju odbiješ, kao što država treba unutarnje i vanjske policajce da brane njezinu sveukupnost, koja je zapravo naša. Maria Asuncion, moja žena, ne čini se kao da se osjeća ugroženom, prema onome što katkad mislim, s nježnošću, uvijek zadovoljna, razgovara sa mnom kao da ću joj odgovoriti, pretpostavljajući odgovore koji su prije mnogo godina bili normalni u rijetkim trenucima ugodna suživota. Cijeli život, kaže mi, sjećaš se?, pojačava pritisak svoga sjećanja nad mojom relativnom amnezijom i kad ima sugovornike, opisuje im naš dugi zajednički život tako da je ja slušam i da ga

moja memorijska spužva upija s pročišćenim i zaslađenim lijekovima za pamćenje. Njezino je sjećanje poput guste melase na prepečencu prethodno smekšanom vlagom suza. Uporno tvrdi da sam je ja slijedio u stopu od djetinjstva do trenutka kojeg se točno ne sjeća, do onog trena kad više nisam bio njezin susjed s kojim se katkad igrala na trgu najveće mučenice među djevicama, i pretvorio sam se u pozornog promatrača njezina kretanja, pogotovo kad je izlazila vješati odjeću, osjećala je moje poglede na svojem dekolteu, a imalo se što vidjeti, komentirala je u svom pesimizmu koji u njoj izazivaju Tirezijine grudi koje joj sigurno sad već vise i koje uporno odbijam vidjeti otkad sam ovdje unutra, unatoč tomu što je ona, u početku, prije više od dvadeset godina, sigurna da je tamničari uhode, podizala pulover i besramno mi pokazivala grudi, svoje grudi od prije dvadeset godina, bez sumnje s mnogo punijim, ali već tada smiješnim erodiranim zaravnima, iako su se bradavice još prkosno uzdizale, uzbuđene od hladnoće Nove Engleske u sumrak. U početku moje izoliranosti uporno mi je pokazivala kako su joj grudi jednake i kako desna nije značajnije veća od lijeve. Bilo je očito. Bila je to nepristrana istina. Bio je to njezin problem, ali nikad se nisam suprotstavljao, jer sam pretpostavljao da jadnica doživljava neobično zadovoljstvo pokazujući mi kako ima veoma normalne grudi i gotovo jednake. Prihvaćao sam sa svom mogućom nježnošću njezino otkriće o godinama u kojima se gradila naša ljubav, ljubav za cijeli život, poput očiju ili rupica u nosu. „Bio si dosadan kad si bio zaljubljen. Sjećam se da su tvoje praćenje i ljubomora bili opsesivni, pogotovo ljubomora koju si osjećao prema sinu Cantijocha, vlasnika dućana mješovitom robom. Prema onom šepavcu. Sjećaš se sina Cantijocha? Iste gore list. Oči i ruke bježale su mu za mušterijama i mnoge su mu to dopuštale jer su njega žalile a njegovu majku poštovale. Sjećaš se njegove majke? Kakva gospoda! S bijelom uštirkanom pregačom i s onim crtama lica ljudi iz sjevernog Bostona... rijetkih u južnom Bostonu. Djelovao si sramežljivo, a mi djevojke raznježimo se nad sramežljivim dječacima, ali jednom si me pritisnuo u kut u pokretnoj dvorani lunaparka, izgubio si sramežljivost i pokušavao si mi među noge gurnuti skvrčenu nogu, dok si koristio priliku što si navodno izgubio ravnotežu kako bi me pipao. Bila sam osjetljiva djevojka koja se bojala muškaraca i dječaka koji su me pratili poput muha zujara. Taj sam strah priznala samo svom dnevniku. Sjećaš se mog dnevnika? Bio si ljubomoran na njega. Gledaj.” I pokazuje mi knjigu umotanu u ono što se prije zvalo ruska koža. Ljudska koža? Pokazuje mi kao da me izaziva da joj ga iščupam. Ali ja samo gledam knjižicu s uljudnim zanimanjem, a nju s ljubaznim nezanimanjem. „Nisi mogao podnijeti ni da me mama odvede liječniku, jer si govorio da samo želi vidjeti me голу. Naprotiv, mislim da sam ja imala više razloga da budem ljubomorna zbog tvojih pogleda prema susjedi s gornjeg kata tvoje kuće, onoj gluhonijemoj balavici koja je spavala sa svim muškarcima iz četvrti.” Nešto se dogovorila s psihijatrom koji mi je preostao jer je susjeda s gornjeg kata jedna od malo likova iz mog života koja me nije došla posjetiti tijekom ovih godina ispitivanja, za moje dobro, kako bih ja uklonio iz svoje glave besmisleni ideju da sam im nanio i najmanje zlo. Zanimljivo, jedine osobe koje nikad nisu došle u zajedničke prostorije za razgovor sa zatvorenici ili kod sudača ili u ćeliju, tijekom ovih posljednjih godina poboljšanja i snošljivosti, bili su moji roditelji i susjeda s gornjeg kata. Između ono malo stvari kojih se sjećam i koje mi kažu, volio bih je vidjeti da provjerim što je učinila s onim dičnim nogama, jesu li odoljele zubu vremena ili su se pretvorile u otečena debela s razgranatim, zelenim, gnojnim venama, obilježavajući tako stablo smrti na koje se uspinje nogama prema gore, prema stvarnim središtima života. Žalim što me katkad savladaju negativna razmišljanja, uz pomoć ad hoc maštarija, i čim me spopadnu, poslušam svoje mentore i trčim prema svojem rokovniku za depresivne misli i bilježim ih, kako bi ih poslije pročitao moj psihijatar, s vremenom sa sve manje volje, a nedavno sam otkrio da i ne prelista moje bilješke iz besanih noći, koje pomažu samo meni. Pribjegavanje isповjednom notesu rezultat je dogovora sa psihijatrima: oni su odustali od lobotomije, a ja sam ih izvještavao o svojoj vijuzi za depresije.

3.

Nije bila dovoljna kompenzacija, iako je bilo gorko-slatko iskustvo, više gorko nego slatko, do te mjere da sam otrčao do svoje bilježnice i obilježio kao negativno iskustvo to što su mi doveli ženu cirkuskog bacača noževa, Telmu, sad već jednu staricu koja me se sjećala dok sam bio dječak, govorila je, i prelazila mi je dlanom po licu, tvrdeći kako je još imala nježnu kožu i da me voljela ljubiti u obraz i gristi ga dok je dolazila na probe u radnju moje majke. Moja je žena to gledala sjajnih, suznih očiju i ruku spuštenih u krilu s pletivom, poput siluete savršene žene koja se krijepi proživljavajući ponovno uspomene svoga voljenog muža, čak i onoga drugog kad je još bio dječak. Kako je ne bih uzrujao, iskoristio sam jedan od rijetkih trenutaka njezine rastresenosti da popipam guzu starice Telme u slučaju da je sačuvala teksturu iz mog djetinjstva, ali nije imala ni guzu ni osjećaj za dodir, jer se nije ni razveselila niti me ukorila za taj nestašluk. Rijetko se nekontrolirano rastužim, čak mi ne dolaze suze na oči ako ih ne želim, ali osjetio sam potištenost zbog propadanja, u očima moga sjećanja, vihora one guze kad se bacala na valovima Mamba broj 10 tijekom uličnih zabava u mojoj četvrti, pod raznobojnim papirnatim trakicama i okružena poticajnim očekivanjem slavljenika koji nikad, tako su tvrdili, nisu vidjeli tako oceansku guzu.

Ne uspijeva mi, katkad, da se moje sjećanje točno podudara sa sjećanjem moje žene i, tako, kad se ona raznježi na spomen mojih roditelja, to se današnje držanje ne podudara s onim koje odašilje, raspršeno, dio mog sjećanja koje mi je preostalo u sirovom stanju i tako se ne mogu sjetiti da je s usana Marije Asuncion potekao razgovor koji bi smirio moje tvorce, a sjećam se određene sklonosti da im dijeli lekcije i uništava im, za njihovo dobro, naravno, ono malo sigurnosti što su imali u svojoj kulturnoj malenkosti. Nije ih mogla ostaviti ni u uvjerenju da se novi lonci premazuju češnjakom kako ubuduće ne bi pucali ili kako hrana ne bi prijanjala. Nije cijnila mediokritetsku ali čvrstu kulturnu tradiciju moje obitelji, naprotiv, nametala je svoju kao primjer pravih, učenih, čistih i časnih Bostonaca. Na početku moje kontradiktorne percepcije, između onoga čega sam se ja sjećao i onoga što je ona govorila, pokušavao sam joj objasniti svoju nelagodu, ali uvidio sam koliko joj škodi sama sumnja da je bila poput maćehe mojim starcima i odlučio sam da neću samoinicijativno posezati za tom temom, a onda sam se iznenadio kad je s godinama Maria Asuncion počela govoriti kako nema ničega tako djelotvorna za dug život glinenoga lonca kao što je premazivanje češnjakom još za njegova djevičanstva. S vremenom se uklopila u već određeni profil rezignirane žene zatvorenika pod stalnom psihijatrijskom prismotrom i ja ju puštam, jer ništa me ne stoji šutnja i facijalna paraliza, dan za danom, još sam uporniji u želji da pročitam Ilustrirani bostonski enciklopedijski rječnik od kojeg su mi dali devet svezaka, a ote mi deseti – od Tam do Zyw – kao i onaj s dodatkom. Čitam ga. Iznova ga čitam, i to ne zato da se oboružam znanjem, jer moje je sjećanje, iako zatočeno i masakrirano, vrhunski rječnik, ni zato da otkrijem zašto mi ga nisu dali cijelog, budući da pretpostavljam kako mi nekakav blagotvoran učinak, u osnovi blagotvoran, mora donijeti mjera koja je, kao i ostale mjere, samo za moje dobro.

Ta dobrostiva rutinska luđakinja dolazi svaki dan u godini, svako popodne svakog dana u godini, s jedinom nadom da ću joj biti zahvalan na tome, iako malo zasluga može steći ako želi pomoći nekomu da ubije vrijeme kad taj ionako ne zna što bi sa svojim vremenom. Sad mi dopuštaju da provirim kroz visoki prozor i u tri popodne Maria Asuncion silazi s autobusa poput postojane kraljice, s venoznim nogama, s torbom punom igala, vune, knjiga o bostonskim običajima i s pokojom gastronomskom poslasticom kojom se bavila cijelo jutro i od koje ja pojedem komadić u njezinoj nazočnosti da je ne uvrijedim, uvijek sam bio vrlo uviđavne prirode, ali ostalo pojedem odlučno tek kad ona ode, da joj svojom proždrljivošću ne pobudim glad i da ne iskušavam njezinu lošu krvnu cirkulaciju, punu tromba u letargičnom stanju, ali u pripravnosti. Priznajem da me raznježila svojom sposobnošću da uvede raznolikost u

ograničene elemente koji sačinjavaju bostonsku kuhinju, prava matematička parada koju je riješila jednostavno putem kombinacije iskustva i sjećanja. Iz guste ružičaste termo posude izlazi čitav niz juha Nove Engleske, clam-choivderd ili corn-choivderd i pokoji komad bakalara po bostonski, Boston scod, torte, natopljene marmeladom od javora, i neizostavni kruh premazan rajčicom, bez kojeg mi Bostonci ne bismo znali jesti. Zapravo, kuha i za moje troje djece, iako više ne žive u njezinoj kući, a za jedno od njih nikad i ne zna gdje je. Kad govori, plete, komentira, obavještava me bez najmanjeg straha i mogućnosti da će kakva pretjerana brbljavost s moje strane ugroziti njezinu skladnu rječitost, prihvaćam to do određene granice i samo kad mi previše proturječi, dignem se i učinim nekoliko brzih koraka, znak koji ona smjesti shvati, ušuti, plete, raspleće i mjeri to što je isplela na zamišljenom tijelu budući da ja odbijam isprobavati, iako sam prihvatio sva trideset i četiri pulovera različite veličine i izgleda koje je isplela tijekom ovih godina. Povremeno si dopuštam ove naznake zlovolje, ne zato što sam stvarno zlovoljan, nego zato što mi je psihijatar rekao da je kontraproduktivno biti uvijek naklonjen slušač i da se katkad moram usprotiviti, ali unutar granica slobode, da ne upadnem u raspuštenost, na što, prema onomu što sam vidio, psihijatri loše gledaju i u mom slučaju to tumače kao diferencijalni prag iza kojeg moje protivljenje može dovesti do toga da se usprotivim i ostalima.

4.

Kao djevojčica, podsjeća me Maria Asuncion, znala je vrlo dobro pletiti i radila je čipku uz pomoć čunjića dok je sjedila na balkonu s jezikom tvrdoglavo stisnutim među usnicama, kao da o položaju jezika ovisi preciznost njezina posla. Zveckanje čunjića dolazilo je do mog balkona i ja sam mogao provoditi sate promatrajući preciznost kojom je zabadala igle, pomicala kuglice, a tanak je konac oblikovao pjenu od vremena dok se sunčala na slabom bostonskom suncu kad god je mogla kako bi dobila privilegirano obilježje zlatne djevojke. Ali iz ruku Marije Asuncion teško da je mogao izaći bilo kakav džemper, što je posljedica blesave i glupo korisne upornosti otkad tripot godišnje imaju sniženja džemperu u svim većim robnim kućama. Ručno pleteni džemperu koje mi plete Maria Asuncion odoka, iako gotovo uvijek pogodi mjere, po mišljenju psihijatra njezina su psihološka potreba za komunikacijom, a to što joj ja to dopuštam predstavlja bitan užitek jer se osjeća meni korisnom. Moja zbirka džemperu privlači posebno pomoćnika iz kuhinje, Juana Šestoprstića, zvanog Crna Guza, a nadimak je dobio jer se, prema riječima njegovih prijatelja s posla, nije oprao otkad je ušao u zatvor osuđen na trideset godina jer je pokopao u piljevinu živog stolara kojem je pokušao ukrasti bijednu uštedevinu i mučio ga je prije no što ga je doista ubio u teško shvatljivoj želji da ga pokopa u njegovoj vlastitoj piljevini. Šestoprstić je posebno pažljiv prema meni jer voli kulturne ljude i rado bi i sam to bio da nije započeo karijeru delinkventa još kao dječak. „Moja je majka bila kurva, čemu rabiti nježnije riječi, a baka nije mogla izaći na kraj sa mnom. Išao sam od sirotišta do sirotišta, od družbe do družbe gdje su mi bijedni svećenici oduzeli ono malo nevinosti s kojom sam se rodio. Dok sam bio još mladić, ušao sam u pogrešnom trenutku u Legiju stranaca jer na pomolu nije bio nikakav rat, ali bilo je mnogo okrutnosti u obuci i u ophođenju, a ta ti okrutnost na kraju prožima dušu i oči, ali ne i pamćenje, koje je, kao što vi znate, poput romana koji pripovijedamo sebi samima i u kojem katkad dopuštamo poglavlja koja ispričavaju drugi, ako su nam po volji. Nakon mnogo godina, kad sam već završio školu i bio zaražen idejom kako sam gospodin legionar Juan Šestoprstić, pomalo pijan, kako to već bude u mladosti, ukrao sam auto i otišao u ulicu u kojoj je ordinirala moja majka. Ubrzao sam auto i zakočio centimetar od stare. Nije me prepoznala i htjela mi je iskopati oči, ali meni se plakalo i plakalo i plakalo, nju je to potreslo i dala mi je nekoliko dolara da se i dalje

opijam, ali da se razveselim.” Znam da bi Sestoprstića usrećilo kad bih mu darovao jedan od trideset i četiri džempera, ali zajedno sa srećom osjetio bi i zahvalnost i osjećao bi prijateljstvo, a to su osjećaji kojima se ne kanim predati u godinama koje ću provesti u zatvoru, što su zapravo godine dok ne umrem. Ono što bi izgledalo kao solidarna pomoć, bio bi zapravo okrutan sarkazam poput onih milodara koje daju vozači luksuznih automobila sirotinji koja pride njihovim prozorima kako bi ukazali na neku udaljenu bijedu koja ih napada.

Moja djeca također pregledavaju džempere svaki put kad me dođu posjetiti, ne znam je li to zato da imaju što komentirati ili zato što im se sviđaju. „Naša su djeca tako sretna... Imaju tvoj osmijeh. Baš je kao tvoj.” Na koji osmijeh ona misli? Pitam je uz običan osmijeh, iako se sjećam da sam se uvijek malo smijao, možda zato što me otac, za moje dobro, gledao podzrivo kad bih se nasmiješio i smatrao bi to izdajom otmjenosti i racionalističkom glupošću. Otkad je izgubio posljednji secesijski rat, a pogotovo nakon ubojstva Sacca i Vanzettija, moj se otac osjećao kao da su ga Život i Povijest pobijedili. Moja su djeca uzorna, kao i moj psihijatar i moja žena, čak bi se čovjek mogao zabuniti da su to tuda djeca jer poprime sretan izgled i svatko tko ih čuje iznenadio bi se da sazna kako jedan ima AIDS, drugi u tijelu ima metak koji je ispucala njegova treća žena, a treći je probisvijet koji dođe s vremena na vrijeme, uglavnom kad nema njegove majke, kako bi pojeo ostatke poslastica koje mi ona donese. Jednom mi je, kad sam pokušao obraniti svoju blueberry pie, zaprijetio nožem i pojeo ju u mojoj nazočnosti uz pomoć toga istog noža. Vrlo je duhovit i nepredvidiv, iako sam pogriješio, teško po mišljenju moga psihijatra, kad sam mislio da se moram bojati njegove iskrenosti dok je mahao nožem, pogotovo zato što ga teatralno usmjerava prema svom navodnom ocu. „Vi ste opasno pogriješili s tako negativnom interpretacijom. Vaš sin, kad vam pokazuje nož kako bi vam oteo komad blueberry pie, želi ponovno vratiti onaj osjećaj igre, one igre iz djetinjstva koje ste i vi bili dio jer ste bili izvrstan, izvrstan otac za igru.” Bez sumnje ima potpuno pravo i taj s nožem moj je miljenik, iako ostala dvojica ne zaostaju mnogo za njime, onaj s AIDS-om jer je nevjerojatan razmetljivac koji se diči modernom i neizlječivom bolešću i ima nepokriveno trulo oko koje pokazuje nakon jednog podviga pun prijezira prema onomu što će drugi reći, a na čemu mu zavidim, jer da se ja nalazim u njegovu nesretnu položaju, pokrio bih i oko i spolovilo. Onaj rastavljeni htio je biti glumac i školovao se u Actor's Studiju, koji ga je opremio igrom šutnje i pogleda prema nebu dok grebe po bilo kakvom zidu crnim noktom, a sve to samo zato da izrazi svoju tjeskobu jer je žena našla nekoga tko si reže i čisti nokte, a osim toga ima veći kurac od njegova, u neznanju koje obilježava udane navodno emancipirane žene koje dopuštaju da ih zavede mit o velikom kurcu, tako ozbiljno doveden u pitanje među suvremenim seksolozima arijevske rase. Kad mi se obraća, drugim riječima, kad govori, u stanju je skovati samo jednu rečenicu: „Sve su žene kurve, nije li to istina, stari?” I hrabro to kaže, iskreno, bez smetenosti, unatoč tomu što je njegova majka pred njime, plete, naizgled odsutna, uporno tvrdeći kako su naša tri sina tako sretna! Ti su momci ostarjeli, jadan ja, do te mjere da im poklanjam pažnju koju obično pružate starcima: prepuštam im jedinu fotelju u ovoj ćeliji i svaki put kad odlaze stavim im u džep vrećicu očišćenih oraha koje kupujem u ekonomatu. Ali nikad im se ne obraćam. Prije deset godina odlučio sam biti dosljedan u užicima dobro naučenog autizma, miroljubivog, konstruktivnog, i cijenim kad mi se obraćaju ili kada drže monologe u mojoj nazočnosti, ali izdao bih samoga sebe ako bih pristao na razgovor. Ako koji put dvojica od njih, ona dvojica koja imaju djecu, natuknu mogućnost da dovedu moje unučice, znam da moram ustati, ubrzano hodati i puhati kako se to ne bi ostvarilo i kako bismo promijenili temu razgovora. Ako ne shvate, razbijem nešto. Tim činom pokazujem im da me ometaju, a oni me poštuju, bilo zbog geometrije ili zbog sažaljenja, drugim riječima, ili zbog racionalnosti ili zbog osjećaja. Dobro odgojeni, znaju da sva djeca očeva – važnih ubojica osjećaju veliko divljenje prema ocu, neovisno o izravnim i neizravnim štetama koje im je prouzročila ta njegova ljubav ili taj talent. Oni se uglavnom glasno prisjećaju prizora u kojima igram ulogu obožavanog oca, pogotovo se prisjećaju posjeta muzeju-kući profesora

ra Dotrasa, prepunom Deco predmeta, s onom dekoovskom radošću umjetnosti koja ništa ne prikriva, umjetnosti iz zabavnih parkova i za scenografiju američkih filmova B produkcije, umjetnosti koja je, kao što joj ime kaže, samo dekoracija navodnoga kreativnog nemira, osim u Klimtovu slučaju, koji se teško može definirati kao Deco. Djeca su izašla iz našeg svijeta predmeta strogo utilitarnih i jeftinih, a koje smo dobrim dijelom naslijedili od mojih roditelja i tasta i punice, uz iznimku knjiga i ploča, i ušla su u Dotrasovu kuću, otvorenu ako prođu s onu stranu ogledala salona ukrašenog Deco namještajem kojem je on bio drugi ili treći vlasnik. Ući u Dotrasovo svetište značilo je otkriti da je prostor koji nas okružuje nastao kao posljedica slaganja osoba i predmeta sa značenjem s osobnošću. U našoj kući mi smo bili mjerilo svih osrednjih stvari, ali u Dotrasovoj kući jedinstveni predmeti i ukrasi otkrili su im ulogu umjetnosti primijenjene na život. Profesor Dotras također im je davao orahe, Deco orahe, u šjećernoj glazuri. U svojoj istodobno evociranoj i provociranoj nostalgiji, podsjećaju me kad smo skupa šetali rubovima litica East Cokera igrajući se sa zmajevima koje sam napravio od voštanog papira i trstike ili kad sam njih držao kao da lete, ruku položenih na moje, a tijelo im je letjelo poput aviona nad ponorom i morem Nove Engleske. „Tako sam se bojala! – komentira moja žena sa slabashnim osmijehom, ne prestajući plesti – Ali vjerovala sam u tvoje velike i snažne ruke.” Njih je to veselilo: naša su djeca uvijek bila tako vesela! Katkad razmišljam zašto je moja obitelj htjela da se udam za šepavca, za Cantijocha. Moj ga je otac više volio jer je bio dobro situiran, a njegova se loza igla od pionira Mayflowera, manje-više izravno. Ti, naprotiv, imaš južnjake euroafričkog porijekla u svom genealoškom stablu. S krajnjeg juga. Moju su obitelj uznemirivali južnjaci, jer su tamniji od ljudi sa sjevera, ali mislim da sam dobro izabrala. Osim toga, jadni je Cantijoch završio samo s jednim bubregom, dijaliza svakoga drugog dana. Kakva kalvarija!”

5.

Prirodna Cantijochova smrt spriječila ih je da mi ga dovode u posjete u tom njihovu čudnom naporu da mi neprestano dovode sad već ljudske sjene iz mog sjećanja. Prihvatio sam kao nesebično laskanje što se Maria Asuncion radije udala za davitelja nego za čovjeka tako bliskog bogatstvu kao što je šepavac iz prčvarnice. Ljudsko porijeklo! Cantijoch je loše završio unatoč svim orasima koje je pojeo i unatoč tako požrtvovnom tretmanu mušterija njegove majke i profesora naše škole. Jadnog su mi profesora Dotrasa doveli gotovo na umoru, u kolima hitne pomoći, da me pogleda dok je sjedio u kolicima, kimao glavom, suzdržavajući se od instinktivnog pokreta da mi odvali šamar rukom od kamena dok je govorio kroza stisnute zube: „Jako lijepo, Cerrato! Jako lijepo! Tako vraćate žrtvu koju su podnijeli vaši roditelji da vam daju obrazovanje i izvuku vas iz južnog Bostona? Vaš je otac bio u gaćama kako biste se vi školovali, a vi davite kao luđak! Gubio sam vrijeme misleći da ste najbolji učenik kojeg sam ikad imao, jedini dostojan toga da sa mnom razgovara o Art Decou? I u zatvoru, zbog zločina, čak ni zbog nečega konstruktivnog kao što je pokušaj mijenjanja povijesti, iako prokleta bila želja koju ima povijest da ju promijene!” Njegova srdžba starca na umoru pretvorila se u bijesan samrtni hropac kad je tijekom jednog od najsporijih pokreta vratom ugledao reprodukciju Klimtove Danaje na zidu. „Uporni ste s tim došljakom!” Vuk ne mijenja ćud, zato sam plakao nad njegovim stanjem umirućeg, dok sam prinosio ruke njegovu vratu da otvorim put zraku života ili, tko zna, da zatvorim put zraku smrti. Moja je žena počela vikati, uvijek tako preplašena na sam spomen riječi smrt, na njezine su urlike dotrčali moji čuvari, koji su me uvjerali da više ništa ne mogu učiniti profesoru Dotrasu, ni dobro ni loše, i da zato maknem ruke s njegova vrata.

Nakon Dotrasova burna posjeta agonije obnovili su se moji izvanredni posjeti psihijatru. Nakon mnogo godina u kojima sam ostavio iza sebe tucet psihijatara koji su postali uspješni zahvaljujući izvješćima koje su sastavili o mom slučaju, sad me pregledava samo jedan koji je izbjegao iz Argentine, ne sjećam se zbog koje političke situacije, a sad preživljava kao unutarnji izbjeglica, bez obzira što su mu dali bostonsko državljanstvo. Otkad su mu ga dali, samo se povećao njegov osjećaj izbjeglištva i povremeno ubaci nešto o tangu u razgovore i u tehnička izvješća, iako mi je mnogo puta rekao kako mrzi tango. On je vrlo depresivan čovjek, opterećen obiteljskim problemima – ima sina koji ga tuče – i rastao se nekoliko puta. „Patim od neizlječive kaptacijske inhibicije”, postavio je sam sebi dijagnozu, očekujući da ga sažalijevam ili savjetujem, ali ograničavam se na to da ga saslušam, a on priča nadugo i naširoko o svojim problemima satima i satima, kasneći već dvije godine u sastavljanju izvješća o mom sadašnjem stanju, koje je već tisuću puta tražilo Veliko psihijatrijsko vijeće kaznionice, predvođeno Dieterleom, izvrsnim profesorom koji je učinio moj boravak podnošljivijim pomoću testova i povremenih elektrošokova jer ima vrlo pragmatičan bihevioristički udarac. Ali kao što je Dieterle bio neumoran radnik i klasičan racionalistički znanstvenik u svemu što radi, ni po čemu nije nalikovao na prototip luckastog i rastresenog profesora, moj psihoanalitičar, bivši Argentinac, jedna je od onih dražesno sumnjičavih životinja koje se nikad ne bi učlanile u društvo koje bi ih prihvatilo kao članove. „Imam previše vremena, g. Cerrato, a nemam vremena ni za što. Nesređen sam. Ne mogu se koncentrirati. Zbog čega? Cilj... Zašto djela moraju imati cilj?” Bilo bi točnije pitati zašto... zbog čega imaju cilj, ali bilo bi nesolidarno misliti kako svatko odgovara za svoja djela i kojeg bi smisla imala moja etika konstruktivnog autista ako se ne pomolim na kruništima svoje tvrdave kako bih shvatio i olakšao muke drugih? No bila bi lažna dobrota udijeliti drugima blagodat sažaljenja a ne ponuditi im blagodat geometrije. Primam tog vrača zato što mi služi kao materijal za proučavanje, zbog geometrije, ali i zbog sažaljenja, i godi mi što sam mu ja jedina nada da je učinio nešto korisno u životu, što je dobio Dieterleovu zaštitu i učinio malen korak na stepenicama, koji bi mu bolje došao u privatnom nego u intelektualnom životu. Osim toga, nakon ove samoprijegorne Penelope koja plete i raspleće, on je najuporniji posjetitelj i namještenik. S vremenom prorijedili su se posjeti i, budući da je antipsihijatrija bila u krizi, postmoderni su psihijatri eklektični dražesni neoliberali koji propisuju neobjašnjivo i katkad kaotično tablete, divan, statistike i dobronamjerno biheviorističko mučenje. Ne nedostaju mi psihijatri i psihoanalitičari, jasno diferencirani, kojih je bilo toliko u mojih prvih deset ili petnaest godina zatvora, možda malo Laing prema kojem sam u početku osjećao interes, a onda iskrenu zahvalnost jer mi je posvetio prekrasnu pjesmu koja mi je odlično pristajala, i Nietzscheu kao njegovu monstruoznom istomišljeniku: „Gospodine DeSalvo – uvijek se trudio zvati me DeSalvo kako bi mi dokazao svoje razumijevanje koje ga je odvajalo od njegovih kolega – Nietzsche je rekao: Možemo činiti što želimo. Ali ne možemo voljeti kako želimo.” A ja ga ispravljam u ovim stihovima koje posvećujem vama, nesretni prijatelju, od svega srca:

Nijedan čovjek nije slobodan Neki nisu robovi ni muškarcima ni ženama, nisu ni robovi Božji. Zamišljaju da su slobodni ljudi. Oni su robovi Vražji.

Potvrđuje da tako napredni bihevioristički znanstvenici priznaju temeljnu podvojenost između dobra i zla pomoću dvaju nepomirljivih privida: boga i vraga. Žudim za suočavanjima iz proteklih deset godina. Uporno su mi slali akrobatkinju Von Rosslicu, moju profesoricu francuskog, profesoricu iz grčkih vježbi, čak su mi doveli Muriel, drugaricu iz škole koja je imala vrlo lijepa usta, poput pohlepna cvijeta, sa željom da budu mesožderska prema svoj ljepoti Stvaranja. Tek je došla u Boston kao povratnica poljskog Crvenog križa nakon pada Berlinskog zida, pomogla mi je da rekonstruiramo zajednički život u razredu, kao i podatke o mom fizičkom izgledu koje je bilo teško znati, na primjer kako su mi onih godina izašli pristići na čelu i kako sam joj darovao ružu i knjigu Holderlinovih pjesama. Rekla mi je kako je bila nesretna s one strane Bospora i da je njezina ljubavnica Čehinja – Bože moj, Muriel je

lezbijka! – bila koristoljubiva i da joj je izvlačila novac kako bi hranila djecu koju je imala s nekim rumunjskim trenerom. Nihil ego, quod nullo tempore laedat, amo. Ne volim ono zbog čega patim. Rekla mi je. Nedavno je umrla jedna od mojih omiljenih profesorica, profesorica klasičnih jezika, i priznajem da mi nedostaju njezini posjeti jer ih je provodila objašnjavajući mi jednu studiju, studiju svoga života, o putovanjima u grčkoj mitologiji koja se obično svode na Odisejeva putovanja i na Jazonova putovanja u potrazi za zlatnim runom, a ona se naprotiv specijalizirala za orfička putovanja, posebno za onog hibrida kakav je bio Sir Orfej, mješavina tračkog pjevača u potrazi za Euridikom i podloge za uzgoj anglosaksonske mitologije. Sir Orfej, ni manje ni više kralj Engleske, potomak Plutona s očeve strane i Junone s majčine strane, divan solist na harfi, stanovnik Winchester a – britanske Traci je – i oženjen s Damom Hero-dis, Euridikom iz originalnog orfičkog mita. Profesorica mi je čitala odlomke iz svog rada i recitirala mi strofe iz predivne bastardne papazjanije. Prevodila je poput doktorice klasičnih jezika, ne pokazujući nikakav pozitivan utjecaj slavnih prevedenih pjesnika, od kojih su najznačajniji Katul i Ovidije. Profesorica voštane kože trudila se do iznemoglosti da uspostavi prijateljski odnos koji bi mi ulijevao povjerenje, i govorila je kao da vrijeme nije prošlo otkad me čuvala tijekom ispita ili otkad sam naglas prevodio dijelove Ilijade, baritonom, zahtijevala je, jer je tako zvučalo više grčki. Sjećala se s pretjeranom i nezasluženom nježnošću kako mi je tijekom jednog sata na kojem je mijenjala profesora latinskog, iako je to bilo loše prihvaćeno u cijelom Bostonu, dopustila da izaberem kojeg ću pjesnika i koju pjesmu komentirati, a moj je izbor bio Katul, konkretno pjesma XXXIX; u kojoj govori kako su Keltiberi navikli čistiti zube urinom. Vrijedilo bi je pročitati u ova vremena kad komunikacijski mediji pokušavaju uvesti u modu Španjolsku, nacionalnu državu, gotovo otok, smješten između Bostona i Samarkanda, koja je u doba Keltibera imala stabilniji izvorni rasni supstrat. Katul žestoko kori Keltibera Egnacija koji se smije bez razloga, samo zato što ima prekrasne bijele zube i, bio na vjenčanju ili na sprovodu, Egnacije se smije:

Sve da si iz Rima ili da si Sabinjanin, ili Tiburćanin ili ozbiljan Umbrijac ili debeo Etruščanin ili crnokos Lanuvijac dobrih zuba ili da si sa sjevera Poa, da spomenem i svoj narod, ili bilo od kuda gdje se uredno peru zubi, ne bih želio da se neprestano smiješ, jer ništa nije gluplje od glupa smijeha. Ali ti si Keltiber; a u keltiberskoj zemlji, svatko onime što je pomokrio, obično ujutro opere zube i desni dok ne pocrvene. Dakle, što su ti zubi sjajniji, jasnije je da si to više mokraće popio.

S druge strane, Katul je imao prenaturalističku percepciju urina, nimalo simboličnu, iako je teško bilo prihvatiti da urin dolazi od riječi ur, vatra na kaldejskom, jer urin je imao nešto krepkasto kad su mu alkemičari pripisivali snagu unutarnje vatre i rabili je u potrazi za nemogućim, između ostalog za umjetnim zlatom. I nisu li zlaćani sokovi orgazma u Klimtovih žena?

6.

Ni profesorica grčkoga ni Von Rosslica nisu usmjeravale razgovor na ono što se meni povremeno činilo kao naše intimno iskustvo. Von Rosslica me umirila zaklevši se da sam došao samo jednom na čitanje poezije u njenu kuću, na literarni salon okupljen oko nekog punskog pjesnika, ponešto mucava i škrt, koji je dobar dio svoje poezije dugovao posudbama, nedopuštenim, iz cijeloga svjetskoga pjesničkog nasljeđa. „Tijekom sijela nisam vas ni zapazila... Što i nije bilo teško jer su svi bili općinjeni Azdrubalom, jednim od najboljih pjesnika svoje generacije. Bilo je to divno okupljanje, prepuno Azdrubalovih ljubavnica i pjesnika homoseksualaca potajno zaljubljenih u njega, među kojima je dobar dio obolio od AIDS-a. Ta ozloglašena bolest bila je osveta sadašnjeg rimskog Pape, Poljaka, promiskuitetnim generaci-

jama iz sedamdesetih. Sjećam se da je Azdrubal recitirao iz profila, već pomalo sijede i kovrčave kose i trockističke brade, naslanjajući se na onaj Art Deco hladnjak kojeg još čuvam i kanim ga darovati MOMA-i u New Yorku jer je to jedini muzej na svijetu koji ga zaslužuje. I vi ste pjesnik, rekoše mi. Biste li bili tako ljubazni da mi pokažete svoje stihove?" Ne bih. Ne bih bio tako ljubazan, jer sam s godinama shvatio da je poezija opasno oružje budućnosti, jer može se samo odnositi na svršenu budućnost, a budućnost je, po prirodi, nesvršena. I zato što je gda Von Rossli uporno kovala u zvijezde mucava i škrti pjesnika koji me jednom prilikom pozvao na sendvič dok se spremao ići u restoran na ručak sa stranim profesorima koji su mu objavljivali prijevode pjesama, referate u područnim časopisima i ushićene citate u zamjenu za pozive u najskuplje bostonske restorane. Priznajem da sam mu oprostio, jer svatko se snalazi u životu kako može, ali ne mogu sasvim potisnuti svoju temeljnu antipatiju i zato je odmah opisujem u dnevniku, zbog svega što bi se moglo dogoditi.

I profesorica i Von Rosslica, nakon suradnje prvo s mojim psihijatrima, a onda s mojim jedinim psihijatrom, pomogle su mi da vratim smisao svojim pričama, a racionalnost naših razgovora bila je u očitoj suprotnosti s iracionalnošću mojih fantazija prije no što su mi iznijeli dvojbu između samosvladavanja i lobotomije, sređujući mi tako mozak zauvijek. Nikad nisam htio omalovažavati slobodnu volju, ali ožiljci koje promatram na čelima većine ljudskih bića, ožiljci koje očito vidim samo ja, pokazuju mi kako smo sretni što živimo u vremenu u kojem se asocijalne devijacije ponašanja mogu znanstveno korigirati, bilo uvjeravanjem na sve moguće načine, bilo pomoću skalpela, a dolazimo i do savršene sinteze umjerenog ili eksplicitno represivnog uvjeravanja i skalpela: laserska zraka koja se rabi u nekim kirurškim operacijama utrobe i na koncertima pop glazbe. Normalno, to bi bio uzor koji bi trebale slijediti sve moje žrtve, mrtvaci koji su uživali u zavidnom zdravlju, za moj duševni mir i za mir mojih tamničara koji mi zbog svoje izvanredne diskrecije ne žele otkriti razlog zbog kojeg sam osuđen na doživotni zatvor u kažnjeničkoj bolnici.

Profesorica francuskog, naprotiv, izrazila mi je svoje žaljenje što naš odnos nimalo nije nalikovao onome koji sam izmaštao u trenucima delirija. „Zašto mi niste rekli da imate dušu davitelja? Ako baš moram biti iskrena, činili ste mi se poput beznačajnog učenika koji je izgovarao francuski s južnobostonskim naglaskom i niste bili u stanju zapamtiti tri poštena stiha. Moja seksualna veza s mladim bostonskim daviteljem bila bi nezaboravna... bit će odsad, iako samo u mašti i kad mi preostanu tek uspomene na seks. Moji su ljubavnici ostarjeli, pa zaključujem da sam i ja ostarjela. Moj je rokovnik ostario. I njihov je... Sve je bilo zapisano u Baudelaireovim stihovima posvećenim staricama:

*Honteuses d'exister, ombres ratatinees, Peureuses, le dos bas, vous cotoyez les murs; Et nul ne vous salue, etranges destinees! Debris d'humanite pour Veternite murs!*²⁴

Priznajem da me stav ove žene uznemiruje, dovodi u pitanje džentlmenski sporazum s mojim psihijatrima, i tako sam to upisao u svoj dnevnik, s pozitivnim rezultatom, profesorica upozorena na nesreće koje je izazivao njezin vrlo slobodan moral, u mojoj je nazočnosti promijenila svoje ponašanje, i najveći joj se izgredi svode na to da mi pjeva pjesme Edith Piaf. Kad joj kažem da je iz moje biološke i socijalne pozicije izgledala kao gospođica u potrazi za snažnim moralnim uzbuđenjima u kulturnoj misiji u južnom Bostonu, kaže kako bi je ta pretpostavka još donedavno mogla optužiti, ali da se od pada Berlinskog zida osobe i stvari opet ravnaju prema prirodnim zakonima. „Doista sam izgledala tako damski? Moja je majka, istina, bila gospođica, ali moj se otac sam uzdigao, od skromnog zidara došao je do velikog po-

²⁴ „Ko neke čudne sjenke, od stida što ste žive, / Povlačite se uz zid, zgurene i svele; / Ne pozdravlja vas nitko, o sudbe žalostive! /Vi, ljudski otpaci, za vječnost davno zrele!” Charles Baudelaire, Staričice, preveo Vladimir Gerić, u: Cvjetovi zla, Zagreb, 1978. (nap. ur.)

duzetnika u gradnji i udavio se vlastitim rukama i vlastitim uzetom nakon što je jednom zaprijetila obustava plaćanja. Njegovi su ga skromni korijeni zeznuli kroz kompleks etičke krivnje. Zato sam ja predavala francuski u onoj groznoj školi, onoj groznoj djeci koja su se nezdravo udebljala, kao plod straha da ne budu vitki i tuberkulozni, s onim blijedim osmijesima, dvostruko tužnjim ako su bili plavokosi... Kad samo pomislim da ste bili jedan od njih, ali da ste nosili u sebi bostonskog davitelja. Oduševljava me to što mislite da ste bostonski davitelj! Iako ne u onoj mjeri koja bi se vama svidjela. Uvijek postoji nesrazmjer između stvarnosti i želje." Šminkeri uvijek jednako govore. Njima je stvarnost uvijek gnjavaža, a govor njezina predodžba, bio taj šminker nasljednik dobre bostonske obitelji ili intelektualni priljepak Bečkoga kruga ili najistaknutijih filozofa znanosti. Valja biti oprezan sa zlosretnim utjecajem tako neosnovane iskrenosti.

7.

Drskost ovih vitalnih intelektualki iz psihijatrijsko-socijalnih redova bila je tako poticajna da je uspjela ublažiti gorak okus u ustima koji mi je ostavilo suočavanje s mojom rođakinjom, istrošenom udavačom koja se vratila u moj život iz kaldejske osrednjosti svoga sela unatoč mnogim traktorima koji su zamijenili krave i mnogim državnim obveznicama koje je pohranio njezin muž, veleposjednik na zemlji maloposjednika. Bila je užasnuta zbog uspomena kojih su je tjerali da se prisjeti, i kad su je ispitivači upitali jesu li istiniti erotski prizori koje sam ja opisao, prekrila je usta rukom, gledala me uplašenim očima i govorila samo: „Gospode! Gospode!“, „Želim ići kući!“, „Nikad nisam ni pomišljala da mi je bratić takvo čudovište...“, i pogledala me pogledom seljanke koja prvi put, opčinjena, vidi more, priželjkujući da čudovišta iz morskih dubina dignu najveće valove. Nedavno sam čuo kako mi je rođakinja poginula u automobilskoj nesreći, u veoma skupom autu, u Jaguaru, da budemo precizniji, koji je kupila jer je vidjela na telki da ga vozi Lady Di, njezin ženski idol, očit dokaz da seljak nije spreman za šok moderniteta. Njezin gubitak neće ganuti svijet, ni ovu skupinu najznamenitijih statista, a ima ih svega nekoliko, i to samo zbog nebitnosti drugih. Ali moje se sjećanje uzdrmalo jer iz spokoja duše koji mi omogućava spoznaja da sam opet našao moralni smisao ne onoga što radim, budući da malo toga mogu raditi, nego onoga što ne radim, rado bih razgovarao s rođakinjom o drugim stvarima, o obitelji na primjer, ili o geografiji krajnjeg Juga u kojem smo skupa uživali u jednom trenutku našeg djetinjstva.

Reakcija jadne obogaćene seljanke bila je opravdana, ali tako nije bilo s dvjema kritičarkama umjetnosti koje su me potpuno iznevjerile jer su odbile priznati svoje davnašnje stavove, kojih sam se ja, ovaj put, posve jasno sjećao. Ona koja je bila pristalica formalne umjetnosti, odbijala je priznati svoju sektašku prošlost, a isto tako i pristalica enformela, u svojoj neobičnoj namjeri da nas uvjere kako su uvijek bile otvorene svim umjetničkim strujama. Sva sreća da sam naišao na potporu Marije Asuncion, svog sina ljubitelja noža i argentinskog psihijatra koji su, uzrujani zbog drskosti dama, odmah posumnjali da su one otpadnice od estetike i osramotili ih pred mojom kako neugodnom, tako i razoružavajućom šutnjom.

Na moju sramotu, iako su me uvjerali a da ja to nisam tražio – ne govorim, ne tražim ništa, jer autizam ima svoje deontološke zahtjeve – da ni moja žena ni moji sinovi neće znati ništa, doveli su mi kurvu koju sam spomenuo u svom deliriju, nevoljko, u poduljem opisivanju priprema za njezino davljenje. Kurva je bila na nivou izazova, ali gubila je dostojanstvo i kvalitetu iz godine u godinu, od ispitivanja do ispitivanja, od izvješća do izvješća – jer ja sam pisao dnevnik svaki put kad je rezultat bio nezadovoljavajući – do te mjere da je ostala ćelava, bez zuba i bez uličnog ugla na koji bi se naslonila, zahvaljujući tomu što je urbana reforma Bostona zbog Olimpijskih igara značila propast četvrti vidljivih i jadnih kurva i ostale su golih gu-

zica bez zida na koji bi ih naslonile, pred kojim bi se pravile dovoljno jake da promijene svijet i izvikivale jednoličnu melodiju hoćeš da te usrećimmm... Kao svaka stara kurva iz kaste, bila je pogana i nije prestajala vrijeđati one koji su je doveli u besmislenу nevolju da prepozna jednog od tisuća klijenata koje je imala od iskustva mlade sluškinje koja je zatrudnjela s bostonskim puritancem oženjenim gospodom iz Opus Dei Nove Engleske. Od kurve smo dobili samo uvrede i račun, bila je prava profesionalka i nije htjela gubiti vrijeme, znajući koliko plaćaju javne institucije za prehranu, bilo joj je isplativije da se za to vrijeme koje je posvetila dolasku ovamo kurva umjesto da podnosi moju šutnju i da kune. Priznajem da svaki put kad mi u ruke padnu kakve novine, čitam odmah crnu kroniku ako u njoj možda izađe kurva, mrtva na nekoj stanici podzemne željeznice ili izbodena od ruke kakva sadista. Na žalost, ne može drukčiju smrt doživjeti žena koja te gleda od gore do dolje i kaže ti, ako je podnošljiva raspoloženja, da se ne može sjetiti svih tipova s malim kurcem koji su svršili u njezinoj nazočnosti prije no što su skinuli gaće.

Što se tiče, nazovimo ih, institucionalnih osoba kao što su navodno ubijeni generalni tajnik Komunističke partije i izdavač, ovaj prvi tijekom prvih sastanaka, nakon što mi je blatio komuniste, uspio me uvjeriti da on nikad nije bio komunist, čak ni kad je bio generalni tajnik Komunističke partije Bostona: „Koliko puta, druže Ceratto, mislim na ona vremena kad su me prevarili i imenovali generalnim tajnikom komunističke partije pune najtvrdih komunista, surovih, dogmatičnih, sektaških i bez imalo finoće. Iz perspektive koju mi je davao moj visok položaj, pitao sam se: kako je moguće da ljudi proguraju takve bedastoće? Možete li vi to shvatiti? Sjećate li se one metafizičke budalaštine o diktaturi proletarijata? Ako vodite revoluciju, poput one u Sovjetskom Savezu, i proletarijat teoretski uzme vlast, što će im diktatura nad samima sobom u službi Presvetoga Trojstva: jedna klasa, jedna partija, klasna država? Htio sam reći da revolucija ne postoji, iz toga privilegiranog položaja koji omogućava Papi u Rimu da zna kako Bog ne postoji – neka mi Bog oprosti – i generalnom tajniku bilo koje komunističke partije na vlasti da otkrije kako je revolucija platonska zamisao. Ali da sam otkrio svoja stvarna uvjerenja, koliko bih vremena bio generalni tajnik? Pao bih u nemilost. Uklonili bi me ili bi me poslali u tvornicu kopča u Poljsku, jer to je bila ponovno posvećena zemlja puna djevice utjecajnijih od partijskih voda. Osobno sam poslao mnogo rehabilitiranih drugova iz uprave da izrađuju kopče u Poljskoj, jer je to bila zemlja puna budućih antikomunističkih papa, ili da grade najproblematičnije brane u svim petogodišnjim planovima socijalističkih zemalja. Da nisam tako postupio, bio bih optužen da sam slabić. Komunisti su uvijek bili veoma osvetoljubivi i posebno okrutni prema palim generalnim tajnicima. Sjećam se sa sramom svoga tadašnjeg jezika i jezika koji sam usadio svojoj djeci, kojoj je bilo zabranjeno govoriti o stvarima u smislu pripadanja. Na primjer, svog sam sinčića natjerao da tisuću puta napiše 'Privatno je vlasništvo krađa' jer je govorio moja gumica za brisanje ili moja enciklopedija ili moja pernica kad bi bilo etično i istodobno znanstveno i revolucionarno reći: gumica za brisanje kojom se služim ili pernica koju rabim. Ali kad si jednom bio generalni tajnik komunističke partije, nijedan drugi posao nije ti dobar. Možete li zamisliti Papu, degradiranog, kako svira vergl u bilo kojoj crkvi, makar to bila jedna od najboljih bostonskih crkava? Vrlo je teško izaći iz zatvorenog kruga beskorisne moći, makar bila apsolutna, ili apsolutne moći, makar bila beskorisna.” Objavio je kako će se opet vratiti poslu škopitelja stoke iz mladosti i nahvalila ga je desnica koja je pozitivno gledala to što su se njezini stari suparnici ponovno uklapali u društvo kroz neki koristan posao nakon što su toliko vremena zarađivali za život plašeći građanstvo. Ubrzo su ga pozvala glavna sveučilišta kapitalističkog sistema – za početak sva iz Ivy Leaguea Nove Engleske – da objasni užase iz svoje prošlosti i kako doći do istine preko svojih pogrešaka. Bivši generalni tajnik Komunističke partije preobraćen u antikomunista, na tako dobrom glasu po svojem otpadništvu i proklinjanjima da se postupno, prilikom svakog posjeta, primjećivalo kako se obogatio jer me nakon obaveznih susreta nastavljao obilaziti i kaže da ga vrlo zanimaju logički mehanizmi koji su me naveli da ga ubijem.

„Očito niste uspjeli. Jeste li bili u službi KGB-a ili ste ubijali samo ubijanja radi?” U posljednje vrijeme izgleda veoma neraspoloženo i zamišljeno, bilo zato što ta predavanja odmetnika ili otpadnika njegov klasni neprijatelj više ne treba i njegova su predavanja jednako cijenjena kao predavanja iz sociolingvistike, ili zato što stareći ponovno stječe svoje izgubljene razloge ili stječe nove sklerotične razloge da bude komunist i ne vjeruje u prednosti otvoreno-ga društva. „Iznenadujuće je to, Cerrato, ali pad komunizma dezorijentirao je kapitalizam, a dezorijentirani je kapitalizam spreman na sve. Što mislite, da opet osnujem komunističku partiju Bostona? Bila bi to heavy partija, ilegalna, organizirana po ćelijama, pod strogom upravom članova radničke klase, puna srpova i čekića, diktature proletarijata, petogodišnjih planova, epskih skulptura, socijalnog klasicizma. Odmah mi počnu curiti sline. I mislim da to ima svoju publiku. Rekli su mi to mnogi marketinški stručnjaci, i najdepresivnije desnice zahvaljivale bi mi, jer otkad su shvatile da ne mogu biti antikomunističke, shvatile su da nisu ništa. Jedan bostonski bankar, član Trilateralala, zamolio me to kao vježbu socijalne higijene u službi Novog međunarodnog poretka.”

8.

Što se tiče izdavača, predložio mi je da objavi moje memoare, samo ako budu pod kontrolom psihijatrijskog vijeća jer jedno je rukopis luđaka, a nešto posve drugo rukopis nekoga tko glumi da je lud. „Mislim kao i Jaspers da, ako umjetnik prijeđe granicu razuma kako bi došao do ludila, gubi genijalnost. Genijalnost je jedno. Ludilo nešto drugo...” Iznenadilo me što zna tko je bio Jaspers u doba kad ga se nitko i ne sjeća, ali sigurno ga je asimilirao u nekoj receptivnoj intelektualnoj fazi. Psihijatar je podupro njegovu molbu zbog sigurnosti koju mu je davala ravnoteža između buncanja i apatije postignute jednom od najboljih metaforičnih lobotomija koje su provedene u Novoj Engleskoj još od one provedene na senatoru Edwardu Kennedyju nakon onoga nesretnog slučaja u jezeru, koji je stajao života njegovu tajnicu, dok je on uspio doći do obale zahvaljujući onom cratvlu kojim plivaju članovi najboljih obitelji Massachusettsa. Drugi intelektualni živi statist, misionarka, istaknula je da nije bilo moguće da ju ubijem kao staricu volonterku specijaliziranu za fizički i psihički slabe atletičare Trećega Svijeta tijekom Olimpijskih igara u Bostonu, kao da se radi o majci Terezi olimpizma iz Calcutte. „To je jedino točno od onoga što govorite, a ne uspijevam vas se sjetiti kao dječaka, iako nisam zaboravila onaj, iz luminotehničke perspektive gledano, tužan i mračan Euharistijski kongres na koji me poslao Drugi vatikanski koncil.” Sad radi u svim organizacijama takozvane nove kritičke kulture i skuplja kreditne kartice za Amnesty International, Greenpeace, Liječnike bez granica, SOS Rasizam, Zlostavljane žene, Samohrane majke, Osramočene homoseksualce i za jedan podulji itd. Samo prisebnost ojačana ugledom tih ljudi mogla mi je pomoći da se oduprem navali duhova prošlosti. Pokazali su mi pismo koje sam uputio profesor Dieterleu, ocu svih psihijatara, predsjedniku Visokog psihijatrijskog vijeća Bostona, u kojem sam prijavio začarani krug uspostavljen u službi proizvodnje veze luđaka i liječnika. „Društvo koje tvrdi da je jedan čovjek luđak za drugoga, treba posrednike da oni nejaki prežive, odatle čitava industrija odvjetnika, savjetnika za poreze, privatnih istražitelja, kreatora javnoga mnijenja i psihijatara. Nadriodvjetnik te vodi kroz olujnu džunglu zakona punu sudaca potkupljenih novcem ili predrasudama, proizvoljnih subjektivnih dešifranata duha zakona. Porezni su savjetnici policajci duha takozvane socijalne države, s time da njezina socijalna pomoć ne ide dalje od toga da te održe živim kako bi se razmnožavao, ubijao, stvarao i umirao. Porezi su dokaz postojanja Boga u formalnoj demokraciji, instrument laičke Države, velikog inkvizitora, kako bi se postigla svijest o krivnji kao socijalnom ljepilu. Privatni su istražitelji posljedica okrutnosti i nepouzdanosti javnih istražitelja, zvanih još i policajcima.

Demokratski su vode rascijepljeni, dvosmisleni jezici demokratskoga Velikog Brata, diktatora većinske istine, vladajuće na tržištu istine. Što se tiče psihijataru, oni su najgori po svojoj osobnosti i u ulozi posrednika sa samim sobom, odrazi nemoći volje razuma da shvati vlastitu dušu.”

Srećom, nikad nisu odgovorili na moju destabiliziraj uću prodiku, i ako su mi onda platili šutnjom, poslije su me počastili racionalnim uništenjem popisa mojih davljenja. Također, bili su toliko ljubazni da ne dovedu moje roditelje, ne zato što bi ta situacija jadnicima bila preteška, nego zbog uznemirenosti i depresije koje bi doživjeli pred osjećajem izgnanstva. Nisu ni previše inzistirali na fizičkoj nazočnosti one žene koja plete i raspleće nad mojim tajnim tlapnjama, nekoć tako puna života, a sada sve više parapsihološka sjena, one koju zovem Alma.

Svaki put kad se sjena vrati, priznam to psihijatru i on ne glumi prijezir zato što joj dopuštam da zadobije taj oblik samo ako napišem, kako sam rekao, u dnevnik sve negativne ideje. Posljednji put kad se pojavila, napisao sam u dnevnik: „Volio bih, Alma, vratiti se u naš dom i definitivno ubiti uspomene, vratiti život, čak i nakon lica koja su mi smetala kao pretjerano konvencionalan ljudski pejzaž. S dna užasnog oceana, okrutno mračnog, dižu se podvodni glasovi utopljenih, mrtvih kojih se samo ja sjećam, kao da potječu s loše snimljene trake u vrtlogu brodoloma, kuknjava se čuje zbog neizbježne tišine koja se nameće kao gusta melasa, samo prividno slatka. A u mom sjećanju, Alma, ti si zlatna djevojka u vječnom zalasku sunca, grudi narančastih od sumraka koji plazi po tvom dekolteu, kao da se nude nepostojećim prozorima gdje su umirali radoznalci prikovani za kormilo izvanbrodskog motora svoje vlastite želje, u neugodnom licemjerju patrijarha. Kako tako kasno? Zato trošim svoj život radeći od jutra do mraka? Tako plaćaš sve što smo učinili za tebe? Zacijelo je život mrtav za njih, između ona četiri zida od opeke, nestalan križ, neizbježno raspeće, ma kako se vrtio križ od svog središta, poput kotača, ruže, univerzuma. Čak je i horizont, kad te vidim u njemu, iza mog života, a ne ispred, a to je samo jedna riječ koja vodi u strah, kao da proždire i odvraća od bilo kakve nade, ne više od vječnosti, nego od toga da gledaš sadašnjost kao limb gdje se možemo sakriti od svojih progonitelja ili u strah da ne zakasnimo ili da nismo znali reći na vrijeme... volim vas... molim... i da udavljeni na prozorima ove četvrti, ovoga groznoga grada najmoćnijeg sjećanja, otkriju neki užitak veći od gledanja sumraka na tvojim grudima, Alma... umrli bi od hladnoće, ili smo možda umrli od hladnoće onda, prije toliko vremena da nam to i ne stane u veliku škrinju iščezavajuće nostalgije, gotovo nestvarne između četiri ugla spremna za dezertare vlastite, tople agonije tigrova od lisnatog tijesta, nedjeljni kolač od vrhnja miriše na vlastite i tuđe prepone, nježne za prst. Umrli bi? Jesam li rekao da bi umrli? Čime to uvjetujem ako ih mogu ubiti u sjećanju kao i u želji? Umrli bi da otkriju neko zadovoljstvo veće od gledanja kroz prozor tvojih protezanja, protezanja djevojke u cvatu.”

Od svih ispovjednih tekstova, oni koje posvećujem Almi najviše se sviđaju psihijatru koji tvrdi da ima dušu natjecatelja u cvjetnim igrama i mumlja lirska tanga dok čita moje pjesme, kao da im želi dati neku bastardnu glazbu. Sad jedva obraća pažnju na njih, dotučen težinom svojih psihoekonomskih problema.

9.

Kad se moja žena umori, ostavlja posao, traga za eliotovskim pejzažem crvenih očiju i potiče me da je se prisjećam kao da je daleka djevojka koja lebdi nad maglovitim popodnevom tijekom putovanja na jug još dok je bila gotovo djevojčica: „...sjećaš se kad si mi govorio da ja za tebe predstavljam kraj straha, povratak, tijelo, poput vrča s ručkama, ili daleki ob-

lak, pticu apsolutnog znamenja, polusjenu u jesen, zapaljeno meso, osmijeh u preponama, naslućenu ruku koja ti se činila potrebnom i koju si u trenucima mržnje i nagovještaja ubojstva, pod krinkom dana, htio zadržati jer tko, tko se ne boji izgubiti čak i ono što ne želi? Jesam li bila plava, daleka djevojka, nježna u tvom sjećanju?...” To je kao da zahtijeva od mene da je se sjećam prije no što je postala druga osoba, strana osoba, kamena cista, negdje između one plave djevojke i ove Penelope. Ponovno me gleda i njezine usne uporno mi nude uspomene koje su samo njoj potrebne. „Bio si tako čudan... Sjećaš se? Rekao si mi: 'Kad umrem prije tebe, neka ti netko izrazi moju najdublju sućut.',,

Nikad ne govori negativno o svoja tri sina. Ona je majka Nada. Čak ne prihvaća da jedan ima AIDS i govori kako se loše čuva, kako je osjetljiv, kako živi od zraka, a od zraka se ne živi, i kako je šteta što je ostao samac jer bi ga žena bolje čuvala. On je vrlo diskretan peder, nije onaj bestidni integrirani peder, nego apokaliptični, klimava tijela i glasa, i kad ode, ostavi mi zrak pun anđeoskih pera, iz čega zaključujem da je AIDS dobio u nekoj ne baš obzirnoj vezi jer, srećom, ne bode se i ne pridonosi razvoju tako slabo kontrolirane industrije i trgovine kao što je industrija i trgovina drogom, i nikad nije primio transfuziju krvi jer je militantni Jehovin svjedok. Toliko militantan da koristi odmored od svoga mučnog disanja da mi objavi dobre vijesti koje su stigle do njega preko nevidljive niti koja ujedinjuje Abela i Henoha, Nou, Abrahama, Jeremiju, Krstitelja i Krista, drugim riječima, dobre likove Staroga i Novoga zavjeta. „Kristovo kraljevstvo nije od ovoga svijeta, nego je to duhovno kraljevstvo napućeno sa 144.000 svetaca koji prepoznaju u Kristu svoga vodu i vladara.” 144.000 svetaca, točno 144.000. Predivne li preciznosti! Nije ih moglo biti 143.999, na primjer? Ako kažemo samo da je to newyorska religija, brooklynska da budemo točniji, i srećom došljačka, s jedva stoljeće i kusur postojanja, nemamo više što reći. I uočava se da me nervira sam pokušaj da dovodi u pitanje jedinu pravu religiju, katoličko-marksističku, u koju ne vjerujem, makar bila prava, jer se dignem i ubrzano hodam po sobi, ruku prekriženih na leđima, dok ga moja žena prekora pogledom zato što me uzrujao, ali brani ga riječima poput kvočke: „Ima nešto u religiji ovoga dječaka što mi se sviđa. Da me išta zanima... Ali ja imam pravu vjeru. Kako da je zamijenim za lažnu? Sviđaju mi se ta kolektivna krštenja. To je sigurno poput pričesti čistih duša!” Taj koga ona zove dječakom, i meni tako izgleda kad ga gledam svojom autističnom, tihom nježnošću, iako je četrdesetogodišnjak koji ima samo jedno oko, drugo mu je trulo zbog infekcije protiv koje nema lijeka, a ostatak mu je lica pun rana. Treba djecu prihvatiti onakvu kakva jesu, jer ona nisu imala izbor i morala su nas prihvatiti kao roditelje. Ja bih na njegovu mjestu hodao uokolo s maskom, poput Fantoma iz opere, ali on je apostol i misli da pokazivanje svoje truleži znači svjedočenje vjere u homoseksualnost i proroka Russella, osnivača Jehovinih svjedoka i njihova glavnoga teoretičara. Divim mu se. Ova je generacija manje opterećena predrasudama od naše. Kad je njegov posjet gotov, a imam načina da ga privedeni kraju, napravi nekakav pokret pun ljubavi na rastanku, vrhova prstiju na nekoliko centimetara od moje kože, ali opazi moju zlovolju i odmakne ruku, dok ga majka dira kako bi mu pokazala kako su majke drukčije, kako su spremne prihvatiti da su njihova djeca seksualno i biološki u krivu, nepravedna reakcija u usporedbi s mojom, jer moja tišina i odbijanje fizičkog kontakta nisu mržnja, nego obrana moje i njihove osobnosti. Kvočka ovoga tako krhkog trojca razvedenom je sinu dala u nasljeđe argument da su sve žene kurve, bacajući drvlje i kamenje na vlastiti lik žene i stoga je izvanredno hrabra, kako može biti samo majka koja prihvaća da je kurva kako bi osudila žene kao rod sposoban da naudi njezinim mladuncima. Junački harakiri, ako imamo u vidu da dolazi od žene koja, unatoč svim mogućim prijestupima u prošlosti, sad ispada kao spoj tradicije i moderniteta. Ako me sidaš užasava, rogonja me oprimjeruje. Kad sam ja bio rogonja, posvetio sam se tome da pojbem sve žene unutar svoje računice vjerojatnosti, rabeći udvaračka sredstva prilagođena svakom ja i njegovim okolnostima, i samo sam se žalio u nekim neizrečenim pjesmama, naravno, koje mi služe kao ispušni ventil u očekivanju trenutka osvete, bilo kroz ubojstvo, nadvladavajući beznačajan, buržujski

produktivistički tabu o tome da ne smiješ ubiti ni ženu bližnjega svoga ni vlastitu ženu, bilo kroz razmišljanje o oronulosti nevjernice, prisiljene na monogamnu osjećajnu ovisnost koju sam joj htio uskratiti, prema modelu onoga šutljivog starca kojeg sam upoznao u dizalu newyorskoga hotela, smještenog na uglu blizu Metropolitana. Starac, njegova stara žena i bostonski davitelj. Zatvoren prostor. Žena obješena o staroga muža, nudeći tako predstavu staračke, očajničke nježnosti, bez alternative, završne i otužne. On, dostojanstven, dok nije otvorio klopku u vidu dizala i onda je gurnuo staru koja je udarila u zid kao Andrijin križ. Sve je bilo rečeno. Čitav zajednički život. Moj mi sin pruža primjer svoje boli i svoje dosljednosti ismijavanoga, nikad onoga koji ismijava.

Što se tiče moga trećega sina, onoga koji bi zbog svog pretjerano konvencionalnog pogleda mogao izgledati kao besramni luralica i koji dolazi jesti moje kolače i isprazniti torbu svoje majke, opasan je, ali nije odvratan ni malodušan. On je rođeni davitelj i ne poštuje ni pravilnik luralice, jer su ga katkad vidali kako moli milodare u najboljim bostonskim ulicama uz pomoć nekakvog natpisa u kojem barokno opisuje svoju situaciju. Nije mu dovoljno reći... Nemam kuću... Bez posla sam... kao što kažu druge luralice, nego dodaje: „...imam AIDS i stradali su mi živci kad sam pokapao žive Iračane u pustinjski pijesak tijekom Zaljevskoga rata.” Zbog godina i zbog ideološkog koketiranja ne može si pripisati slične podvige u vezi s Vijetnamskim ratom, koji još nije rehabilitiran u mislima demokratskih liberala kao herojska obrana zapadne civilizacije, što je zapravo bio. Moj je sin postigao neopisiv uspjeh među stručnjacima Novog siromaštva, veoma brojnim i prodornim u Sjedinjenim Državama i Francuskoj. Jedan je francuski profesor, Bernard Gazier, doputovao do Bostona da ga ispita i poslije je objavio članak u *Revue des Recherches presque inutiles*, u kojem je govorio o poetskom siromaštvu kao o instalaciji, kao o postkonceptualnoj umjetnosti i gotovo kao o umjetničkom zanimanju, možda najuzvišenijem u već upropaštenoj ekonomiji i na tržištu poslova. Istina je ta da moj sin ima najbolje utrške u cijelom Bostonu. Izvrsne. Ako bih ga morao ocijeniti kao žicara, dao bih mu čistu peticu. On je izvrstan žicar, šteta što je pomalo bezvoljan, i ne mislim da će mu, čim umre od ciroze, naći nekoliko milijuna dolara ispod madraca u njegovoj jazbini. Raspikuća, čim skupi šaku dolara, potroši ih na video igrice. To je njegov život. Uvijek sam bio tolerantan otac.

10.

„Niste imali sreće sa sinovima, g.Cerrato...”, komentira mi takozvani Šestoprstić, ogorčenjak, dok me brije brijačkim nožem, rukama ubojice čuvara skladišta drva, zidnih ukrasa i piljevine. „Ima ljudi, poput mene, koji nisu imali sreće s roditeljima, ali sigurno je veoma razočaravajuće ne imati sreće s djecom. Ja bih bio dobar sin da mi majka nije bila takva kurva i tako divlja, tako neshvaćena, shvaćate li me? Među mojim snovima bio je onaj u kojem nešto ukradem, dođem u maminu kuću kabrioletom i odvezem je u Sjeverni Boston u patrijijsku kuću, sjeverno od Calbot Lodgea... Jedne smo subotnje večeri opljačkali kino u kojem su davali Bena Hura, u verziji s Charltonom Hestonom. Bit će gomila love, mislili smo, i nakon impresivnog posla ušli smo u blagajnu kina i samo smo mogli odnijeti dvadeset kila mekih karamela. Odnijeli su utržak. Pljačka, s otegotnom okolnosti zbog provale noću, razbijanja stakala, zbog kriminalne prošlosti... Petnaest godina. Petnaest godina zatvora. Moja je mama ostala bez kabrioleta, a ja s dvadeset kila karamela, dobro, sa šest kila i šesto šezdeset i šest grama, koliko me zapalo pri raspodjeli. Bili smo trojica. Još imam u ustima okus... Odvratan okus.” Da ja nisam autist i da Šestoprstić ne drži brijački nož u rukama, istupio bih u obranu svojih sinova. Ali u zadnje su se vrijeme Šestoprstićeve ruke malo tresle, unatoč tabletama koje pije zbog Parkinsonove bolesti, a nož je poput loše raspoloženog Damoklova mača koji

vreba nad svim žilama moje glave i vrata dok moje opčinjene oči pokušavaju presresti u Šestoprstićevim očima rađanje nagona za klanjem. Ali Šestoprstić previše gleda po ćeliji i svaki put kad pogleda sveske Ilustriranog rječnika, odriješi me grijeha. „Vi ste kulturan čovjek, g. Cerrato. Zatvorenici poput vas pravo su zadovoljstvo.” Ja sam osuđenik. To je tako očito da čak i Šestoprstić Crna guza to vidi. Nikad neću moći izaći odavde. Nije li dovoljan dokaz to što me nisu bez vruga osudili? Nije li opasna preosjetljivost koja me može dovesti do toga da zamislim tako neugodna pitanja da si ni sam ne mogu odgovoriti na njih? Prije autizma i lobotomije, svaki put kad bih to mišljenje suprotstavio psihijatrovu, trljao bi dlanove o tijelo: „Što se mene tiče, vi biste sutra izašli iz ćelije... Pored mojih slobodnih pacijenata, vi ste Descartes... Ali mislim da vi ne želite izaći. Želite li izaći na ulicu, g. Cerrato?” Izaći? Na ulicu? Čak i u trenucima najveće zaslijepljenosti i bunila nisam uspijevaio naći put do odlučnoga da. Izaći na ulicu. U taj dekor u službi zamjenskoga grada u kojem više nemam ni uspomene ni želje, ni jednu glavnu stranu svijeta u svojoj staroj ruži vjetrova... Da sretnem Almu, kao što sam očekivao da ću je vidjeti vođen intuicijom prema mjestima u gradu koja su zavrijedila naš susret... ali istina je da ona nikad nije bila ondje, jer Alma je bila dosta nepodobna za telepatiju, i kad sam joj objašnjavao svoje nagone i frustracije zato što nije bila na kraju mojih tlapnji, gledala me kao da sam poludio, onim volovskim, oštroumnim pogledom kojim te iz sanjarenja bude žene iz najboljih snova. Ne. Nisam htio, nisam htio izaći na ulicu i psihijatar se obeshrabrio: „Doimate se kao Rudolf Hess davitelja.

Čak i da želite izaći na ulicu, to me ne bi potaklo da sastavim izvješće o vašem napretku... Moja kaptacijska inhibicija... nema lijeka.” Pitao bih ga može li mu pomoći kakav psihijatar, ali to bi značilo da mu se moram obratiti, izdati svoj autistički kodeks, dio pakta koji mi najviše koristi, i samo mu upućujem solidaran pogled. Nisam se još odlučio za suradnju s nekim tko se, za moje dobro, svaki put kad sam molio da mi dovedu susjedu s gornjeg kata, izvlačio s izgovorom da bi to moglo loše sjesti mojoj ženi i da su, osim toga, vjerojatno sve žene o kojima govorim, žive ili ubijene, jedna te ista žena. „Možda su sve Alma.” I gledam ga kako izgovara svoju pretpostavku. Misli da je sjajna, a kad misli da je došao do neke sjajne ideje, ohrabri se i govori, govori, govori da me utješi. „Vi ste žrtva, g. Cerrato, žrtva petrarkizma, i smjestili ste svoj ljubavni ideal na preveliku udaljenost od svojih zemaljskih mogućnosti. Vi ste uzeli previše k srcu ovo obrazovanje zasnovano na apsolutu i na pristupu u raj, utemeljeno na učenju Katoličke crkve, komunističke partije i hollywoodskih filmova o trgovcima drogom i s happy endom. S druge strane, i bez namjere da vas uvrijedim, niste imali mogućnost posjedovanja zamjenskih znanja. Ima ljudi koji izbjegavaju depresije cijeli život kupujući si kravate i onih koji si moraju kupiti Jaguar, poput vaše rođakinje, na primjer. Vi biste bili depresivac od Jaguara, pod uvjetom da si ga možete kupiti. Vama je to u obitelji. Pas de chance.”²⁵

Telma, ono dično dupe, žena bacača noževa, posjećivala me dok nije umrla u staračkom domu s kolosalnim krajem, izgorio je, i ona u njemu, a s njom trideset i četvero staraca zatočenih zbog starosti i zamršenog spleta mjera nesigurnosti koje je racionalno proučio neki ne baš deklarirani, i istodobno milosrdni neomaltuzijanac, što je hvalevrijedno u ovo doba pretjerane makromaltuzijanske besramnosti. Pripisao sam taj požar nekoj od tajnih službi Ministarstva gospodarstva ili Ministarstva rada kao generalnu probu kako ukloniti penzionere prije no što Država blagostanja dođe do propasti, nesposobna da se brine o toliko pripadnika tako dugovječne pasivne klase. Bio je to divovski požar, vrlo medijski, jedan od najboljih požara u ovom stoljeću i na ovoj obali, koji je prenosio urbi et orbi CNN uz nazočnost Jane Fonde kao komentatorice. Telma me posjećivala do kraja jer je mislila da ispunjava obvezu u sjećanju na moju mamu, odličnu krojačicu, ponavljala je, ali zapravo je kroz mene ponovno proživljavala mogućnost da je bila tako privlačna kako sam je ja uvjeravao, a imala je tako

²⁵ franc. Nemate sreće! (nap. prev.)

morbidan život i smrt. Njezina neiskrena vjernost, do kraja, može se usporediti samo s vjernošću profesorice grčkog, s vjernošću profesorice francuskog i Von Rossličinom, unatoč tomu što s akrobatkinjom nikad nisu sredili dosje punskoga mucavog pjesnika kojeg je slijedila držeći ga supernadarenim. „Bio je osjećajan poput računala punog prekrasnih citata. Stisneš pravu tipku i računalo se pretvaralo u neponovljivog pjesnika.” Nije priznala da je imala muža Bavarca, stručnjaka za input-output ploče. „Radi se, bez sumnje, o tlapnji.” Von Rosslica postoji, čemu insistirati na retoričkoj sumnji i okarakterizirati je kao navodnu ili takozvanu ako je u svakom pogledu ružno ostarjela, a ja to najbolje znam, jedina je moguća Von Rosslica, čak se i smanjila, kože isušene zbog čestog sunčanja, raspucanih i neuredno depiliranih usnica, kose ispucane od brojnih bojanja, ali nazirali su se spojevi na tijelu predviđeni za najneobičnije položaje, a zauzimala ih je, djelomično kao dokaz da je bila to što je govorila da je bila, a djelomično zato što se moja žena divila njezinoj tjelesnoj savitljivosti i pljeskala joj na kraju svake vježbe. Jedna od njezinih najuspješnijih točaka sastojala se od toga da glumi ženu-pauka, nogu prekrivenih preko ramena, a glave poput pubične maske, kako bi hodala četveronoške po ćeliji pred uznemirenim Šestoprstićem i neizmjernim veseljem moje žene. Hladnjak? Kad je napunila pedeset godina, odlučila je izabrati ono što je bilo važno u njezinu životu i frižider ju je, pet godina nije radio, postarao svojom starošću. Bijeli je metalni medvjedić dobio sudbinu manje časnu od MOMA-e, utonuo u podrum kolekcionara kućanskih aparata, naklonjenog starim hladnjacima, osuđenim na metalni otpad ili na izvoz u kairski Grad Mrtvih, najvažnije groblje živih bića i kućanskih aparata u svijetu.

S godinama je profesorica francuskog poludjela tražeći lječilište koje bi bilo na visini lječilišta iz literature, zabrinuta jer u neke programe društvenog osiguranja ulazi termalno liječenje, a umjesto reumatičnih pjesnika i povijesnih pisaca s artrozom, obično francuskih, počinje rasti postotak latinoameričkih pisaca, kalupara i vodoinstalatera u najboljim lječilištima Europe, a sve je manje citata na francuskome i malih orkestara. „Francuska se kultura povlači u cijelom svijetu i danas se učenim citatima drže pjesme divljaka poput Pounda ili Eliota koji Valeryju nisu ni do potplata visoke cipele.” Nitko više ne nosi visoke cipele, ni francuski pjesnici, ni pjesnici, ma odakle bili, i volio bih ući u tu raspravu, i ljubazno joj se suprotstaviti, ali od šestog mjeseca života, već od položaja fetusa, više se nitko ne mijenja, a osim toga poprimila je obličje bistre bakice, stare i krhke gospođice, profinjene i veoma vitke, kose bijele i sijede, kao da je preko nje prešla boja, ali ne i godine. Kao prava profesorica, s kosom neviđenom u našoj četvrti, koju sam gledao kako pada na knjigu iz koje su blijedoružičaste usne izgovarale najljepše stihove onih godina prije Korejskog rata, rata koji će sve promijeniti, a posebno poeziju i narode Bostona. Prototipovi si skladno odgovaraju, i tako kako profesorica francuskoga traži u meni pasivnog ljubavnika unutar svoje sve slabije ljubavi prema svemu francuskome, profesorica grčkoga u starosti postala je mala i opsesivna, bez istraživanja koje bi opravdalo njezino postojanje, s masnim i neoklasičnim tjelesnim umorom, puna prišteva na tijelu i u duši. Ne može primijeniti na sebe stihove Juvenalova epigrama:

*Dum bibimus, dum certa, unguenta, puellas pocimus, obrepit non intellecta senectus.*²⁶

Ne, niti je dovoljno pila, niti su joj darivali vijence slave ili svečane vijence, niti mirise, a spasila se od starenja uz pomoć mladih učenika koji su joj skidali gaćice i zadovoljavali ju, i samo je zato primijetila dolazak starosti u svijetu koji se više ne prepoznaje u klasičnom grčkom i latinskom. Do prije tri godine držala se u napetosti zbog svojih beskorisnih studija, koje nitko nije trebao ni očekivao, ali dao bih joj nekih sedamdeset godina, i postala je ovisna

²⁶ „Dok pijemo i za vijencima, pomastima i djevojkama / težimo, nerazumna prikrada se starost.” Juvenal, satira 9, stih 128-129 (nap. ur.)

o televiziji do te mjere da, kad me posjećuje, vadi iz torbe televizor na baterije, japanski po svojim malim dimenzijama, kojem upućuje jedno oko koje ne upućuje meni kako ne bi izgubila ni jednu epizodu venezuelanskih, katalonskih, argentinskih ili brazilskih sapunica, od kojih su ove posljednje najviše intelektualne razine. Senectus ipsa est morbus, napisao je Terencije u svojoj mudrosti da je starost sama po sebi bolest, a starost profesorice klasičnih jezika uznemiruje me jer je to najava moje starosti, kad, nakon što popusti moja obrana, nakon što oslabe mišići duha, možda budem trebao raditi ono što me sad zabrinjava kao da je virus, na primjer, a to je komunicirati. Osjećao sam želju prema svojoj slabašnoj sestričnici sa sela, toliko užasnoj otkrićem koje je morala prihvatiti kao dio svoje uloge, i mislila je da mi je na neki način dužna jer mi je slala kobasice i svježe domaće sireve dok nije poginula u velikoj automobilskoj nesreći. Nikad mi to nisu htjeli razjasniti, možda zato što to nikad nisam tražio i držim se samo onoga što čujem, ali tako je bogat bio njezin muž da si je moja sestrična, kad je ostala udovica, kupila engleski auto bez krova, Jaguar – mislim da sam to spomenuo, ali taj me zamišljeni Jaguar uzbuđuje – isti kakvim se vozi Lady Di, nepodoban za njezinu osobnost i za njezino okruženje.

Jedino što me prije zbunjivalo bilo je nadvijanje slika i nestvarnost uskrsljih slika iznad moje vlastite nestvarnosti, drugim riječima, mislio sam da zamišljam uskrsnuće onih koje sam zadavio kad ih nisam uspijevaio držati pod kontrolom kao varalice. Bojao sam se za svoje duševno zdravlje. Što bi bilo od mene, govorio sam si, da zauvijek uđem u san u kojem uskrsavaju moje žrtve? Čak sam se služio onime što sam smatrao opravdanom sumnjom kad sam se pitao i pitao: zašto mi nisu doveli lažnu susjedu s gornjeg kata ili lažne roditelje?

11.

Srećom, okanio sam se burne kulture sumnje, koja tako dobro otkriva oholost davitelja intelektualaca, i sad vjerujem samo u kulturu nužde, bilo da se radi o neizbježnom nasljeđu ili sasvim mogućem projektu. Osim toga, nestajali su, umirali čak i oni koje sam ja zadavio. Umro je Dotras, kad je ispunio zadatak da me ukori i prigovara mi na mojim daviteljskim pretenzijama, pun prijezira, kao da ja nisam na visini svojih fantazija. Umro je od zatajenja srca, kako tvrdi njegova obitelj, zato što je mnogo radio nakon što je izgubio posljednji građanski rat koji je doživio Boston i zbog nevolja koje su mu povremeno donosili falsifikatori Art Decoa, ne priznavši da je pogriješio stranu u ratu, u kolekcionarstvu i u estetici. Bio je ambiciozan čovjek bez novčanog pokrića, ali i odličan učitelj koji je govorio izrazito pravilno.

Izdavač je također ostario i koristio me da se može prisjećati, s isprikom da se sjeća kad smo „počeli”, dao mi je mjesto pomoćnika u arhivi, moja jedina zadaća bila je rad sa škarama koje su rezale novine iz cijelog svijeta kako bi isjecci jednoga dana pomogli protagonistima povijesti da ostare, sabirući svakodnevicu tim besmrtnicima. Više nije onaj strastveni industrijalac i trgovac koji mi je prije metaforične lobotomije posvećivao monologe koje je mogao objaviti: „Sjećam se vas, Cerrato, namrštena čela, i vaše predanosti nad stranicama novina koje ste rezali. Vjerovao sam vam jer su mi bivši sjemeništari i siromašni socijalni pjesnici uvijek davali dobre rezultate kao nepotpisani pisci članaka. Sjećate se kad sam vas unaprijedio i postali ste pomoćnik u redakciji za vodovodne instalacije, unutarnje uređenje i žensko rublje? Saznali ste sve o tim temama, do te mjere da sam shvatio kako biste, neovisno o svom znanju i o želji svoga znanja, mogli podjednako uređivati stranice o političkoj ekonomiji i psihologiji. Trebao sam ljude poput vas za veliki pothvat redigiranja i izdavanja Velike bostonske ilustrirane enciklopedije. Bostonska vizija kulturnog nasljeđa koja bi se natjecala s Larousseovom enciklopedijom ili s Britannicom, da ne spominjemo Colliers, enciklopediju bez stila i sadržaja. Sad moramo učiniti kvalitativan skok. Vaši memoari, Cerrato... vaši memoari.

Memoari najboljega bostonskog davitelja, jer stekli ste tu sliku, bez prepreka tipa što je moguće osjećati ili reći. Mogli bismo ih izdavati u svescima i prodavati ih u svim supermarketima, čak darivati ih ako nađemo odgovarajućeg sponzora, a mislim da sam ga našao. Kenwood. To je enciklopedijski i agresivni kućanski aparat. Gotovo robot! Možda mislite da je besplatno izdanje iz supermarketa banaliziranje napora vaše mašte, ali bio bi to divan posao i omogućavao bi nam da napravimo izdanje u svescima čak omotanim u kožu i skraćena izdanja za školarce i kućanice.” Nisam mu odgovorio. Samo sam se dignuo, otišao do zidnog ormara gdje se nalazilo nepotpuno izdanje Ilustrirane bostonske enciklopedije i ispitivao njegovu ljutnju svaki put kad sam rabio sveske kako bih slagao osnovne konstrukcije, kao da su knjige bile dijelovi neke arhitektonske igre. „Ali što radite s tim knjigama? To su kulturni spomenici. Ne zaslužuju taj tretman...” Patio je zbog uništavanja korica, kao da je on proživljavao padove, krzanje uglova, čak i postupno čupanje stranica knjiga koje uništavam njegovom krivnjom. „Vi imate sve pokriveno, Cerrato, ali mislite na svoju udovicu i sinove. Platilo bih vam sedam posto za autorska prava do sto tisuća primjeraka, a iznad te količine možemo razgovarati o deset. Možda čak dvanaest ako prijedete sto pedeset tisuća.” Moju je šutnju tumačio kao spretno trgovanje i iza mojih leđa, misleći da je na sigurnome od svevidećega daviteljskog pogleda, pokušavao je uvjeriti moju ženu da se solidarizira s njime i da me uvjeri.

Tijekom posljednjeg posjeta shvatio sam da je izdavač sasvim ostario i mislim da dolazi kako bi se uvjerio da je u boljem stanju od mene, i više ne uspostavlja nikakav sudionički odnos, ni sa mnom ni s Manom Asuncion. Jedina je osoba koja pokušava uspostaviti takav odnos s tom ženom Muriel. Svaki put kad uđe u ovu ćeliju, pogleda tu jadnu Penelopu od glave do pete, otvori ta mesnata usta kao u trpa i želi iskušati svoju zavodljivost šezdesetogodišnjakinje, za nju je sve ostarjela nježnost, a meni posvećuje navodne drugarske uspomene ili kakvu ljubaznu i bezosjećajnu intelektualnu ispovijest u skladu s neutralnom kulturom one Muriel koja je živjela u starom Sovjetskom Savezu, a da nije ni shvatila što se dogodilo u oktobru 1917. jer Ovidije nije napisao ništa o tome. U Muriel se vidi izreka Oscara Wildea: Ono najdublje na čovjeku njegova je koža, za što su ga vjerojatno nadahnuli pederi, ali može se protegnuti i na heteroseksualce i na taj treći spol koji čine žene, neovisno o tome što ih je naša kultura uspjela humanizirati. Muriel je, srećom, prošla svijet a da nije ni shvatila da je loše napravljen, a ja sam joj zanimljivo biće kojem su ju približili policija, suci i psihijatri, a pokraj mene plete i raspleće jedna starica koja može biti njezin pretposljednji zalogaj. Što se tiče pletačice, primjećujem kako hvata lezbijkine seksualne vibracije, laskaju joj jer u njezinim godinama laskala bi joj i nezaustavljiva navala pohote mužjaka ili ženke papige – još mi katkad govori da joj muškarci dobacuju svašta na ulici – obećala je da će joj isplesti pulover čim dovrši ovaj koji plete za bivšega generalnog tajnika KP Bostona. Objema im želim sve najbolje. Raznježim se što se ova starica još želi osjećati poželjnom, a nisam je počastio svojom žudnjom – ma koliko mi psihijatar ukazivao da bi se uprava Kaznioničke bolnice pretvarala da ništa ne vidi – samo zato što ne želim ograničiti njezinu raspoloživost.

Ti se likovi penju na ovu zamišljenu pozornicu, glume za mene, svoju jedinu publiku, a ja ih gledam gotovo uvijek s ganućem, a katkad kao epifenomene koje donose dani, različito svijetli već prema satima, a prihvaćam ih prema raspoloženjima, uglavnom uvjetovanim borbom, sve slabijom, između sjećanja i djelića pejzaža koje katkad moje oči ukradu tamničarima. Naravno, čim osjetim tako nestalan i ne baš stalžen osjećaj, zapišem ga u dnevnik negativnih misli. Ali... Kako bi bilo da odjednom nestanu, nakon psihijatrova zvuka zviždaljke koji određuje opće povlačenje? Bih li opet osjetio samoću ili bih se zauvijek smjestio u ovaj osjećaj olakšanja koje osjeća svaki hospitalizirani osuđenik na smrt kad više nema drugih posjeta osim brata morfija?

Među svim posjetima, sve rjeđim, najterminalniji je posjet bivšega generalnog tajnika Komunističke partije Bostona. U posljednje mi vrijeme ne govori ni o kakvom bizarnom planu KGB-a da otmu gospodu Roosevelt ili da siluju staru majku svih Kennedyja. Poštedio me

svog uvijek istog monologa o nepravdi u enciklopedijskim rječnicima koji su zanemarili njegov privatni i javni život dok je bio političar kojeg su se svi bojali. „Čim sam prestao biti političar kojeg su se svi bojali, nisu dodali ni retka, ni epitet mojoj biografiji, i imam sreću što vi čuvate izdanje od prije pada Berlinskog zida, ali u aktualiziranim izdanjima još skraćuju retke koje su mi posvetili. Neki sam dan iskoristio posjet velikoj robnoj kući da se raspitam, hineći, naravno, za neku enciklopediju u trideset svezaka, trideset, zamislite tu količinu stranica, potencijalnog prostora za moj život, i shvatio sam da Karl Popper, Carl Lewis, Hillary Clinton, Madonna i Jim Morrison imaju dvadeset i tri retka više od mene i da je urednik o mom životu bio vrlo sličan onome koji je posvetio Asurbanipalu, nekom diktatorčiću iz starog vijeka koji je pobio svoje neprijatelje i uljepšao Ninivu... To je bilo sve. A još je teža situacija ako vodimo računa da je to nacionalni rječnik i iz prošlog vremena komunizma. Sjećate li se vremena u kojima bi, kad bih ja stisnuo šaku, zanijemio čitav Boston, a buržuji bi emigrirali u Kanadu?” Moja mu je žena, da ga utješi, obećala džemper i ohrabruje ga da dolaze bolja vremena, kad će se kontradikcije kapitalizma zaoštriti i kad će svjetska revolucija biti nužna, u svojoj nježnoj ali opasnoj milosrdnosti, jer shvatio sam da se ta žena s godinama pretvorila u mogućega glasača Georgea Busha, člana Trilaterala, Internacionale svjetskih šminkera, ne zbog istomišljeništva, nego zato što misli da je demokratsko-fašistička neoliberalna diktatura, koju predvode najpametniji međunarodni šminkeri, jedino što nas može spasiti od diktature saveza mladih skinheada i islamskih fundamentalista. Bivši tajnik melankolično kima glavom. „Neću doživjeti da to vidim. Tijekom mladosti čekao sam ne samo revoluciju, nego i njezino prevladavanje i dolazak nove antiteze... Ako je Bog htio, čak i zbog mojih godina, mogao mi je dopustiti da uživam u gledanju nove sinteze. Uvijek sam bio vrlo dijalektičan. Kako sam samo imao krivo!” I to govori iako ga povremeno neki psihopati, obični delinkventi, mole autograme i iskazuju svoje nade u pravedniji svijet u kojem će ludilo biti legalizirano. „Ako ikada dođe do revolucije, Cerrato, neće biti racionalistička, onako kako sam ja sanjao, nego iracionalistička, i bojim se najgorega, da neće biti ni na nacističkoj razini jer neće je podupirati iracionalističke veličine poput Fichtea, Nietzschea, Schopenhauera ili Spenglera, nego filozofi, sociolozi i psiholozi supermarket;! kao posljedica neodoljive lakoće znanja i bivanja. Šminkerski iracionalizam. Demokratska diktatura pod hegemonijom šminkera. Održao sam mnogo govora nudeći ispriku što sam bio komunist i moleći svoje pobjednike da pridonesu novom prepoznatljivom racionalnošću. Nisu mi uputili ni suosjećajne smiješke. Dovoljno im je što sastave izvješće od pet redaka o mojim odricanjima, a udarni naslovi u vijestima zaobilaze nijanse moje analize. Mi poraženi ne možemo biti suptilni. Ograničili su se na to da me vode po cirkusima sistema sa srpom i čekićem u ustima. Noge su mi umorne i imam giht na lijevoj nozi od tolikih zdravica održanih u starom Sovjetskom Savezu gdje su mi nudili najbolju votku i najfinija krimska vina. Sjećam se jednoga kratkog prizora, djelića filma u kojem vjetar nanosi zemlju preko natpisa na grobu sve dok ne postane nečitak, a to se dogodilo u prošlosti i s gradovima zakopanim razaranjem, vlastitim propadanjem i zemljom koju vjetar neumoljivo pokreće s namjerom da uništi svako sjećanje. Gradovi, Cerrato, imaju arheologe i učene ljude. Zna li koliko su mi doktorskih radova posvećivali prije deset godina? Četiristo dvanaest, i to na najboljim sveučilištima Ivy League. Sad? Ni jedan.”

Najgora je ona nostalgija koja se uzaludno grize. Rezignacija. Htio je da ga prihvate njegovi klasni neprijatelji, a šminkeri mu samo daju ulogu odmetnika. Katkad zamišlja da je misionar i da odlazi liječiti leprozne na neki Filipinski otok prema savjetu koji mu je dala laička misionarka jednog popodneva kad su se slučajno sreli. „Sve se više divim vama časnim sestrama, makar ne nosite halju. Još više ako ne nosite halju.” Kad mu je moja žena rekla da je misionarka umrla nakon što su je mučili filipinski muslimanski banditi, i da su joj pod utjecajem kršćanske mučeničke kulture odrezali grudi i stavili je голу u bačvu punu slomljena stakla i pustili je da se otkotrlja niz strminu, bivši je generalni tajnik počeo moliti Očenaš, ne zato

što bi vjerovao da je Bog na zemlji kao i na nebu, nego zato što su ljudi poput misionarke zasluživali da budu na nebu. Vijest o smrti misionarke bila je dio kampanje da me uvuku u emocionalno sudioništvo, što su i uspjeli, ali prvo su morali pobijediti agresivnost uspomene koju ona predstavlja, moj navodni pokušaj zamišljenog silovanja koji je ona odbacila čak i kao zamišljen, omalovaživši me u potpunosti. Teško je ponovno identificiram s tom staricom, preko koje mi se nadvija prizor vlažne stidnice ispod ovoja gaćica, čvrsta vlažnost soka i znoja koja je ostavljala mrlju poput razvodnjene kave na tkanini dok je cijeli grad pjevao himnu Euharistijskoga kongresa:

*Na koljenima, Gospode, pred svetištem
koje Čuva ono što je preostalo
od ljubavi i poniznosti.
Došli smo sa cvijećem želje
da ga pretvoriš u plodove istine:
Krist u svim dušama, a u svijetu... Mir.*

12.

Ali osjećam se izgubljenim u unutrašnjosti svoga tajnoga grada kad se ponovno jave deliriji koji, kratkotrajno, mogu biti jači od moje volje da budem najnormalniji što može biti teško bolestan davitelj i kad kroz rešetke gledam zemlju, vidim more, njegovu hladnoću daleku svakom rodoljublju, i umotam se u mit o Almi, kao što se dijete s vrućicom umota u plahte u potrazi za domovinom prilagođenoj njemu, i kažem joj: „Alma, hladnoća nas čeka daleko od domovine, daleko od poznatih imena i kretanja bez iznenađenja. Tragovi nas slijede bez mašte i umiru kad se odmaraš, a moguće je umrijeti od iskrenosti pred otkrićem da stalno idemo iz prijevare u prijevaru, iz smrti u smrt, a sjećanje je ponovni život, rekoše naši stari s besramnim klasicizmom ljudi s plaćenim pogrebom treće A klase. Onkraj? Onkraj, pitaju mladi i ne znaju odgovore kad se vrata u grad gdje čuvaju ljubicaste latice među tankim zidovima, a djevojkama bez cvijeta vješaju se djeca na grudi koje su bile savršene i gledaju kroz pukotine svojih niša mladog Onana strijeljanog licem prema zidu. Momče! Momče! Probudi se! Osam je ujutro, a još nisi mrtav, hoće li arhitektura sjećanja promijeniti agoniju? Rimbaud je mislio da će poezija promijeniti agoniju – ili da možda opisuje život neprikladno optimistično za jednoga francuskog, prilično učenoga, homoseksualca – ali nijedan labirint ne mijenja rezultat... Nijedan labirint ne mijenja rezultat... Nijedan labirint ne mijenja rezultat... ali istina je da se više zadovoljstva nalazi u dugim igrama koje ne dosade, u neprekidnoj improvizaciji u kojoj ne znamo što da radimo dok se umire... Kad je grad bio oslobođen začaranosti, jednako kao galeb kad izgubi smjer, gledao sam zemlju a vidio sam more, srčane će nas mornarice odvesti na nepoznate uglove bez onog s onu stranu. Psalmi od pepela. Zamagljena stakla i lice kojeg se prisjećam, Alma, neizbježno priviđenje, ono koje nam ispravlja sjećanje i želju... Dezorijentirani grad, jednako kao galeb kad izgubi smjer, gledao sam zemlju, a vidio sam more.” Psihoanalitičar me zamolio da izdam, u određenome smislu, svoju šutnju i izrecitiram ovaj odlomak jer je predosjećao da u njemu ima nešto poetskog ritma, što sam i učinio. Argentinac je zaplakao i rekao mi je kako se sjeća jednog vrlo lijepog tanga: ...onog dana kad me zavoliš i ostat će samo harmonija I svitanje će biti bistro I i veseo izvor... S godinama ovi se lakanovci predaju Gardelu.

Moji drugovi ili umru ili me napuste. Šestoprstić je odslužio kaznu prije nekoliko dana, ali zamolio je da produlje njegov boravak u ovoj bolnici i u kaznionici tvrdeći da će se njegove agresivne namjere opet javiti čim izađe na ulicu, a posebno su upućene protiv čuvara pilana, ljudi koji, po njegovu mišljenju, imaju tešku smrt. „Kamo ću u svojim godinama? Čitav je

moj život vezan uz tišinu i jutarnju trubu, najprije u sirotištu, onda u Legiji i poslije u zatvorima. Sjećam se samo četiri godine slobode u kojima jedva da sam izašao iz kuhinje jednog bostonskog bara gdje se pleše flamenco, najpoznatijeg, što mi je omogućilo da upoznam glavne japanske zvijezde španjolske pjesme i plesa. Ali moj život bez represije ne bi imao smisla, a ja sam bunar iskustva ljudskog ponašanja u zatočeništvu. Prije no što su me poslali u bolnicu, šefovi osiguranja koristili su me da njuhom otkrivam pobunu i druge oblike neposlušnosti. Dobro glumim epileptične napadaje pa su me stavili kao epileptičara u galerije s bjeguncima i višestrukim ubojicama koji su najopasnije i najtragičnije zatvorske životinje, a opasni su upravo zato što su tragični i ne mogu pobjeći od svoje sudbine. Upoznao sam bjegunce koji su nakupili četiri stoljeća kazne zbog zločina koje nisu počinili, ali trpjeli su to kako bi bili osuđeni i premješteni te kako bi premještaj mogli iskoristiti za pokušaj bijega. Bjegunac je posvećen. On je poput lovca napetog dvadeset i četiri sata dnevno, samo vidi otvore kroz koje bi mogao pobjeći, a vidi ih na sve strane, iako ga uglavnom ulove i tako se povećava njegova upornost poput zle potištenosti, potištenosti koja prestaje biti samoubilačka i postaje ubilačka. Bjegunac će prije ili kasnije umrijeti ili će ubiti, a ja osjetim, namirišem bijeg. Mirišu na strah i neuspjeh. Bilo mi je dovoljno približiti se središtu zatvora i prinijeti prst nosu, šefovi osiguranja znali su da je dotični bjegunac kanio opet pokušati. Život za život, ali najvažniji je moj. Ovaj posao brijača u bolnici bio je veoma tražen, a dobio sam ga izdajući braću James, ubojice silovatelja njihove sestre, osuđene na pet stoljeća zatvora jer su bježali trinaest puta, jednom otevši nadstojnika čuvara. S bjeguncima nema šale, iako su svjesni da ideš za njima. Na kraju postanu profesionalci neuspjeha i prihvate da će umrijeti stari u kaznionici ili da će ih zaustaviti metkom u leđa prilikom pokušaja bijega. Ali stvarno i uvijek riskiraš sa psihopatima osuđenim na doživotnu kaznu, jer ubijaju zbog ubijanja, zbog samodokazivanja, i ako im se nadeš na putu, zabiju ti nož, kao što ga je meni zabio Juanito Golubić, kukavica koji je izbo pičku svoje žene preljubnice da se više ne jebe, a pretvarao se da spava u postrojbi kako bi mu golubovi sjeli na ramena. Lovio ih je, čerupao i jeo sirove kao da su zašecereni bademi. Proučavao sam ritam lova i proždiranja i znao sam da se, kad bi ih previše ulovio i prebrzo jeo, spremao na nevolju. Jednom u podne, u vrijeme objeda, vidio sam da ima izgubljen pogled, težak, zelen i mutan. Gledao je, a da nije vidio, i hodao je oko trupa jednog vrapčića koji nije mogao naučiti letjeti na vrijeme. I slomio se. Izvadio je iz džepa nož napravljen od pleha konzerve, prerezao vratnu žilu mladom ljubavniku koji ga je ostavio zbog nekog dilera heroinom i poslije se bacio na druge, pogotovo na mene jer je znao da sam doušnik šefa osiguranja, doušnik kojeg su gotovo svi poštovali jer su moje povjerljive informacije poštediti neugodnih problema one kojima je teško izaći... Shvaćate li? Ja sam ovdje poput šefa safarija. Dobro poznajem ove životinje i džunglu. Što će vani biti sa mnom?"

Unatoč njegovim strahovima i argumentima, oslobođen je, ali prije no što je otišao, došao se oprostiti i obećao je da će se ubrzo vratiti iako sumnja da će tad moći opet dobiti tako dobro mjesto kao što je mjesto brijača za psihopate. Pretpostavljao sam da okoliša i nikako da se oprostiti ne bih li mu slučajno darovao jedan od trideset i četiri džempera koje mi je isplela moja samoprijegorna žena. Ali nisam ni okom trepnuo. Tako bih se predodredio da mi bude zahvalan i da mi bude ljigavo dužan iz zahvalnosti, za njega ponižavajuće. Ona mu je dobričina darovala džemper koji je bio malen našem sinu, tužnom rogonji, pretpostavljam premalen oko vrata za tako velike rogove, do te mjere da si ga nije mogao navući preko glave. Znam da će se Šestoprstić vratiti, ali ne bih poželio da se vrati kao brijač u ovu bolnicu jer osjećam se kao da sam oslobođen etike zaklanog janjeta kojoj sam suprotstavio njegovu parkinsonovsku britvu, a nisam je mogao odbiti kako ne bih pokazao slabost, jer pokazati slabost znači prihvatiti svu irealnost kojom su me okružili. Kada bih vjerovao da su svi ti likovi koji pokušavaju održati svoju ravnotežu lakrdijaši, vikao bih od panike kad bi mi zaprijetila britva ubojice iz pilane. Da zavičem, značilo bi obznaniti da Šestoprstić nije Šestoprstić, a ako ne vičem, surađujem u vlastitu ozdravljenju i u općoj dobrobiti, koja se može promijeniti bilo kakvim

vriskom koji bi mogao narušiti sveobuhvatni pravilnik gluhih. Što se tiče stvarnog Šestoprstića, taj mi je brijač postao nužan za protjecanje mojih noći i dana, kao što mi je postala potrebna moja žena koja plete i raspleće poput metaforične kompozicije beskorisnosti zatvorenog vremena, poput sata od vune koji ima svoje vrijeme namatanja, vrijeme klupka i vrijeme pletenja.

Postalo je prijeko potrebno i meni i njoj, što hitro izražava kad joj padnu igle na suknju, pogleda uperena na puteljke utonule u šumu i duše utonule u jecaj. Kao da tada mora naglas monologom prokomentirati smisao onoga što radi i ne radi. „Hvala... hvala... hvala, Alberte, što mi dopuštaš da budem ovdje svako popodne, što mi dopuštaš da budem jedan dio svakog popodneva, što mi dopuštaš da uhvatim stolarskim ljepilom za dječje priče svoje okrhnete uspomene, svoje okrhnete želje... sretna sam što sam ti korisna i iako ti to nikad nisi priznao, znam da sam ti korisna... Ljudi koji te vole stalno su mi to preporučali: Iako prividno odbacuje solidarnost, morate biti solidarni s njime jer ispod te surovosti relativnog autista javlja se strah da će mu drugi biti prijeko potrebni... U mojem je početku, Alberte, moj kraj. Kuće padaju i dižu se jedna za drugom, ruše se, raspadaju se, maknu ih, unište ih, restauriraju ih ili se na njihovu mjestu pojavi otvoreno polje ili tvornica ili sporedna cesta... Staro kamenje za nove zgrade, staro drvo za nove lomače, stare lomače za pepeo i pepeo za zemlju sastavljenu od mesa, kože i taloga, ljudskih i životinjskih kostiju, stabljika ili listova bivših kukuružišta... Kad sam ostarjela, napustile su me sve želje i počela sam biti stvarno korisna.”

Vrlo je lako izraziti veličanstveni osjećaj povezanosti svog ja s vremenom i stvarima ako citiraš Eliota u igri koju bismo u literaturi nazvali intertekstualnom i koja se u životu rješava literarizacijom svakodnevice. Ali iznenađuje me kod ove žene što je njoj, bez ikakve sklonosti literaturi u prošlosti, East Coker nešto više od zemljopisnog pojma i što se, kao i cjelokupno Eliotovo pjesništvo, izražava sjetno o sveukupnoj propasti, što je iznenađujuće za jednoga katolika; ili je možda Eliot postao izrazitiji monarhist i katolik kako bi bio dijelom jedine moguće vječnosti, kako u Povijesti, tako i u Životu, i predosjećam da ova žena počinje primjećivati svoje propadanje i prihvaća ovu ćeliju u kaznioničkoj bolnici kao jedinu preostalu prikladnu kuću, stara vrana ugrožena smrću...

Dom je odakle se polazi. Što smo stariji svijet je sve čudniji, raspored mrtvih i živih sve zamršeniji. Nije ovo napeti časak izoliran, bez ičega prije, bez ičega poslije, već cijeli život što plamti u svakom časku i ne život samo jednog čovjeka već starog kamenja s nečitim natpisima. Ima vrijeme za večer pod zvijezdama, i vrijeme za večer pod svjetlom svjetiljke (večer s albumom fotografija).

Sigurno bi rekla da su njezini ti i drugi stihovi o East Cokeru, poput onoga besramnoga eliotovskog prijedloga da mi starci moramo mirovati i da se moramo nastaviti kretati drugim intenzitetom kako bismo postigli dublju povezanost, preko hladnoga mraka i praznoga očaja... Moj je kraj moj početak. Kolika suosjećajnost zamaskirana poetskom geometrijom! Povezanost? Suosjećajnost. Da joj kažem nešto, na primjer, dobar dan ili molim te ili kakvo je vrijeme u Parizu, prevario bih je, bilo bi to poput ulaznice za duet u kojem ne želim pjevati, s praznim sjedalima nepostojećeg orkestra u pozadini, i s nepostojećom glazbom u zraku koja i ne treba imati partituru i uvijek, uvijek ova varka da smo mi u prvom planu. Umorna je od situacije u koju je nisam ja uvukao, kao što su umorni i moji sinovi, i svatko reagira prema svom karakteru. Rogonja je prorijedio svoje posjete, ali u posljednja mi je dva doveo svoju djevojku, naizgled nježnu ženu, naglašenih kralježaka i smeđih očiju, gotovo poput meda, koja govori poput šminkera u Bostonu i Kuala Lumpuru, kao da su stvari i osobe gnjavaža, a jezik njihova predodžba, umorni samoglasnici loše smješteni među suglasnike od plemenita drva, od mahagonija, na primjer. Mislim da je daleka rođakinja neke nećakinje snahe Lodgeovih, ali ne kaže točno kojih Lodgea, iako mom sinu nije važno, on gleda nju pa mene u potrazi za znakom prihvaćanja i zna da mu ga dajem iako to ne izričem riječima. Boli me kurač za ovu rastavljenu Bostonku i ona to zna, i zato predosjećam da će utjecati na svoga

budućeg muža da me prestane posjećivati, iako mi se pokušava uvlačiti i izgovara rečenice na latinskome, uvijek dvosmislene. Na primjer, kako bi mi laskala u mojim blagim razilaženjima sa psihijatrom, recitira: *Doctrina scelesti et gladio insani similis*. Drugim riječima, Znanost u rukama pokvarenjaka je kao mač u rukama luđaka. Kako to objasniti? Tko je pokvarenjak a tko luđak? Ako misli da će me uzrujati, griješi. Zasad, a to je sigurna prednost, rogonja nije spomenuo hoće li mi dovesti djecu iz prošlih brakova, što je bio jedan od najneugodnijih rizika. Šminkerica govori kao papagaj o svemu, s obrazovanjem kao iz bostonskog *Reader's Digesta* koji nije imao svog Henryja Jamesa da ga uništi. Primjećujem da mi se u posljednje vrijeme prečesto rasplamsava određena ratobornost i iako joj moj psihijatar ne pridaje veliku važnost, a čemu on uopće pridaje važnost, ja se brinem.

13.

Moj sin, onaj koji boluje od AIDS-a, umire. Ova mi žena ništa ne govori, ali predosjećam to zbog izostavljanja njegova imena, zbog tih iznenadnih tišina kad se njegovo ime ušulja kao da je gotovo isključivo uspomena. Jednom sam vidio kako neki zatvorenik umire od AIDS-a, iako u njegovu slučaju to nije bilo pretjerano važno jer se radilo o kroničnom i nježnom tuberkuloznom bolesniku koji je kao posljednju želju tražio prepečenac s medom od javora. Iznenadio sam sve premjestivši se do kreveta gdje je umirao tuberan, zatvorenički naziv za tuberkulozne, i ondje sam vidio čovjeka-pticu kojeg je za života mumificirao nekakav manijak, loš preparator životinja, koji mu je ostavio kožu punu mjehurića i trule oči, a tako će izgledati i moj sin kad mu dođe vrijeme, pomislih, mislim, a horizontom uspomena letio je dječak kojeg ovaj peder otima, plavokos dječak blijeda i pomalo beskičmenjačkog osmijeha, letio i letio rubom provalije u očekivanju nekog podviga koji je mogao završiti samo smrću. Često mi se ispremišavaju ove slike... padam iz nekog čamca, utapam se, a oni... oni idu čamcem protiv svoje volje, ali i ne izbjegavajući to, a na njihovim licima ne vidim geometriju nego suosjećanje, ali i nemoć da zaustave izvanbrodski motor i da me pokupe. Moje oči tik uz vodu i uz smrt vide ih kako se udaljavaju, a moja veličanstvena želja da preživim pretvara me u olovo i utapa me. Oni su ova žena koja plete i raspleće moje vrijeme i oni momci koji su se htjeli sami odgajati. Ali nikad na tom čamcu ne vidim svoje roditelje, naprotiv, tako privučene oči olovom mojih želja, padaju prema dnu bunara s vodom, i ondje su moji roditelji. Utopljeni.

Skitnica se neki dan oprostio. Želi promijeniti život, pazi ovo, ne zamijeniti Život, što bi upućivalo na prvorazredan projekt bostonskog davitelja, jednog od najboljih bostonskih davitelja. Obrijao se, nosio je najluksuznije odijelo koje je našao u nekom kontejneru i ukrao je Jaguar Sovereign, vlasništvo jednog od intelektualnih voda katastrofične ekomarksističke struje koji zarađuje pet tisuća dolara za svaki govor koji održi protiv iracionalnosti kapitalističkog sustava, i čak sedam tisuća ako ga unajmi jedna od najmoćnijih bankarskih organizacija. Ta pojedinost s Jaguarom uništila je čaroliju rastanka, jer bez sumnje ga je na to nagovorio argentinski psihijatar u svojoj pretpostavci da je cijela moja obitelj nostalgična prema Jaguaru. „Daj mi svoj blagoslov, tata, želim se obogatiti, makar nakratko, kupiti zamišljenu kuću Velikog Gatsbyja na Long Islandu, ali ne želim tako loš kraj poput njegova, zato započinjem put kao u romanima osamnaestog stoljeća, s očevim blagoslovom.” Taj me momak ganuo. Zaslužio je biti moj. On je davitelj. Rasni davitelj, a to uočavam jer je njegova majka, ova kvočka, spremna braniti ga kao lutalicu, u uvjerenju da spava pod najboljim mostovima grada i pokriven najprobranijim kartonskim kutijama, ne dopušta cinizam kojim traži moj blagoslov, kao da je taj cinizam upućen protiv mene, a ne protiv nje i svega što ona predstavlja. Tako da sam mu dao blagoslov, čak sam mrmljao, prekidajući svoj autizam i

pokušavajući imitirati Papin poljski naglasak kad govori latinski, izraz iz Eneide: Fata viam invenient... sudbina će naći svoj put, dok sam mu stavljao novčanicu od tisuću dolara u džep pokrpane svilene košulje. Nisam to smio učiniti jer se Penelopa raznježila i kad je došao psihijatar, dala mu je precizno, prema svojoj logici, ali na žalost netočno, priopćenje: „Mnogo mu je bolje.” Nije. Nije mi mnogo bolje nego, naprotiv, mnogo mi je gore, izgubljeniji sam no ikad, teško bolestan, sudbonosno bolestan.

Ni psihoanalitičaru nije mnogo bolje, do te mjere da se jedva obradovao mojem poboljšanju i vrlo je bezobzirno počeo govoriti o sebi. Nije se mogao koncentrirati, nije nikamo stigao s poslom, i od svih njegovih neuspjeha ja sam bio najozbiljniji jer sam bio njegov omiljeni psihopat, meni je posvetio najviše vremena i unatoč tomu nije bio sposoban sastaviti izvješće o mom ponašanju koje je od njega tražilo Veliko psihijatrijsko kaznioničko vijeće. Budući da mora opravdati naše susrete, moli me da surađujem: „Čujete... Nemate li još koju pjesmicu da im je interpretiram? Ona o gradu gotovo je nečitljiva...” Ne surađujem zbog srama, a pjesme koje i dalje pišem krijem, i posljednje što sam mu predao prije dvije godine bilo je poetizirano objašnjenje nekog sna, prava bedastoća, budući da sam inzistirao da mi je nekakav sočan plod rekao da moje neželje neće preživjeti i da mi, ma koliko naučio u knjigama, ništa i nitko neće moći vratiti izgubljeni trenutak. Poslije sam bio usred Amazone, na barkasu koji su pokretali zaveslaji ladara s Volge, i usred moje želje Almine su grudi zatvarale svoje oči, ne moje, i među mojim je prstima Almin klitoris bio od vrbina pruca. „Vi! Da, Vi!” žestoko me ukorio sočan plod, „Vi se možete uhvatiti nečega što niste učinili, čak i hemisfere imaginarnih brojeva.” Alma je trčala u sjeni noći, hladna, gola, zrak je mirisao na noćni i bijeli prah, a Alma me čekala spremna da mi se preda... ali opet se javljao sočni plod: „Vi! Da, Vi!... ne obraćate pažnju na osnovnu logiku, onu koja ubija sve živo i od koje se rađaju nade zasnovane na zaboravu i udaljenosti, nužno je birati između sjećanja i želje.” Nazadni lakonovski psihijatar čitao je i opet čitao moj san... gledao me... opet čitao... „Dakle, sočan plod, ha, stari?... To je doista nešto novo...” Toliko novo da nisam znao što bih rekao, zato što se, znao sam, negdje u psihoanalitičkoj literaturi javlja sočan plod koji govori. Ni riječ. Nisam dobio odgovor za taj lažni san i odlučio sam da više neću surađivati, i zato uvijek kad me moli da mu priskočim u pomoć, okrenem mu leđa i nemirno hodam po ćeliji. Zadnji je put otišao umoran u potrazi za bocom viskija i za golom medicinskom sestrom nad kojom bi plakao i grickao joj stražnjicu, njegova omiljena nastranost. Vjerojatno će se oženiti njome, što će mu predstavljati četvrtu alimentaciju kad se razvede za nekoliko godina. U postolara, djeca su uvijek bosa, a psihijatri su, kad prođu razdoblje naukovanja, nesposobni riješiti vlastite probleme ovisnosti. Nije ih riješio ni bivši generalni tajnik. Bostonski tisak izvještava da je uhićen dok je pokušavao organizirati Udrugu komunista, naoružanu skupinu koja želi napasti Zimski dvorac u listopadu 2017., simbolične li slučajnosti sumnjiva ukusa. Uz vijest, fotografija „starog borca”, kako ga kvalificiraju mladi pragmatičari koji drže vlast u medijima i koji troše na ovu olupinu svoju kvotu suosjećanja prema krezubim krokodilima Povijesti. Neka je bankarska organizacija platila jamčevinu i Walt Disney Corporation ponudio mu je mjesto savjetnika za zabavu, posebno posvećeno revolucijama dvadesetog stoljeća u zabavnom parku koji grade u Moskvi, s jezerom u kojem bi mogli ploviti i Potemkin i Aurora i s ćelijama KGB-a u kojima će posjetitelji moći slušati obranu u moskovskim procesima, kako obranu žrtava, tako i krvnika, te igrom s robotima – Lenjin, Trocki, Staljin, Beria, Hruščov, Brežnjev, Gorbačov i Raisa, Jeljcin, Kazbulatov, Ruckoj – koji će davati autograme i govoriti odlomke iz svojih najuzvišenijih govora i pisama. Bivši je generalni tajnik obećao da će proučiti ponudu. Svaka mu je glavna uloga dobra ako mu vrati iluziju čovjeka kojeg je izabrala Povijest da samu sebe promijeni. Predosjećam da neće ubrzo doći ovamo gdje ga dočekuju moji najsumnjičaviji pogledi ispod oka, iako ga ne kanim vrijeđati. Ako ipak dođe, napisao sam na zidu dug grafit koji reproducira odlomak iz Lenjinove Države i revolucije, neposredno inspirirane ulomcima iz Marxove Kritike Gotskog programa:

Samo je tada (u komunističkom društvu) moguća i aktivira se doista potpuna demokracija, bez izuzetka. Samo se tada demokracija počinje dokidati, iz jednostavnog razloga što će se osloboditi od kapitalističkog ropstva, od nebrojenih pogrešaka, divljaštava, besmislica, sramote kapitalističkog iskorištavanja, ljudi pomalo naviknuti promatrati osnovna pravila društvenog suživota, poznata svima već stoljećima, ponavljanih već tisućljećima u svim pro- pisima, i gledati na njih bez nasilja, bez prinude, bez podčinjavanja i bez onog posebnog apa- rata prisile koji se zove Država.

Nema sredine. Ili davitelj ili sveobuhvatan čovjek. Samo je davitelj postojao, u svojoj tjeskobi i očaju zbog dolaska sveobuhvatnoga čovjeka. Prije nekog vremena čitao sam pole- miku među izvrsnim vječevima (Brown, Cohn-Bendit, Fromm, Laing, Marcuse...) u kojoj su mozgali o predznacima Apokalipse u 1973., a polazila je od Howla, poetskog teksta debeloga Ginsberga, jer uvijek je bio tako debeo kako to može biti samo uskopljani pjesnik:

Vidio sam najbolje umove svoje generacije uništene ludilom, kako umiru histerični i goli, kako se vuku ulicama u svitanje...

Kakva je sfiga od cementa i aluminijska otvorila njihove lubanje i pojela njihov mozak i maštu?

Molok! Samoća! Prljavština! Ružnoća! Posude od pepela i nedostižni dolari! Djeca koja vrište pod stubama! Muškarci uništeni u vojsci! Starci koji jecaju u parkovima! Molok, nesh- vatljiv zatvor! Molok, kamen iz rata! Molok, čiji je mozak oblikovan strojevima! Molok, zbog čije krvi teče novac! Molok, čiji su prsti deset vojski! Molok, čije je uho grob od dima!

Išao mi je na živce Ginsberg, a pogotovo kad je posezao za usklikom interpunkcijom kako bi ogorčio sebe i čitatelja, ne poznavajući sjajnu preciznost Adornove interpunkcije, od koje ne poštujem samo onu koja se odnosi na tri točkice... katkad nužne. Ali povremeno Ginsberg pogodi u nekim prizorima implicitne Apokalipse u kojoj živimo, prije nestanka ljudskog roda, na primjer: Molok, čija je vjera oblak hidrogena bez spola! Točna predodžba, budući da dola- zi od homoseksualca. Molok, bog i kralj kojem žrtvuju djecu, simboličan lik koji nasljeduje samoga sebe, kao apstraktna i nekontrolirana moć, a koju Ginsberg, progresivac iz šezdesetih, poistovjećuje sa slijepom idejom american way of life i na njegov odraz u Povijesti. Počevši od te, recimo poetske, nepromišljenosti, vječevi ponašanja misle i polaze od ideje da cijela jedna kultura pada u dekadenciju u Apokalipsi iz koje će se roditi novi čovjek. Eto. U tren- utku u kojem znanost dokaže da smo rezultat zbroja bioloških starosti – zadržali smo jedna- ko mozak ribe i guštera, primata i poklonika Hillary Clinton ili pape Ivana Pavla II. – još jed- na podvala koju mora prihvatiti novi čovjek, iz novosti koja kao da je pobjegla prema naprijed da ne padne u užas. Zašto ne prihvatiti ono što je očito? Nesavladivost užasa? Ulazak u njega, u Apokalipsu? Laing se u toj debati referira posebno na ono očito i oblikuje neke koncepte koje je preda mnom usmeno iznio, a prema kojima je ludilo situacija, a ne individualizirani problem svakog ludaka. Ja bih bio subjekt zatvoren u liječničku metaforu, prema onomu što mi je rekao, i ako me tretiraju kao pacijenta, ostajem izoliran iz sistema i više nisam osoba. Zašto? Ovdje ikonoklast počinje trabunjati. Jer osoba si samo ako se uklopiš u društveni kon- tekst, društvo te čini osobom. Ta logika može služiti za konvencionalne ludake i neludake, svejedno mi je, ali ne i za davitelje koji ulazimo i izlazimo iz ovoga socijalnog konteksta ne gubeći svoju ukupnost, drugim riječima, svoje stanje osobe. Ja ne nudim svoje ja nikomu, jer ga zadrže i kad ti ga vrate, neprepoznatljivo je i ne služi ničemu. Neludaci o kojima govori Laing, društveni proizvodi, a posebno ga uzrujavaju ako su Jenkiji i ako ubijaju nevine Vijet- namce napalmom, nikad neće nadmašiti sebe same i ako nisu psihijatrijski slučaj, završit će kao statistički otpadak, kao svjedoci užasnog shvaćanja granice između normalnoga i nenor- malnoga. Tijekom nedavnoga Zaljevskog rata čovječanstvo se još jednom podijelilo na ubo- jice i na ubijene, neovisno o tome jesu li ubojice bili članovi interven- jskih snaga sa sjevera ili sam irački vođa Saddam Hussein, žrtve su bili Iranci, pijuni Povijesti, a neizravni ubojice

političari i zagovaratelji mišljenja koje je omogućilo ubijanje nadmudrivanjem o pametnim bombama. Tomas de Quincey implicira promatračima o zločinu kojem su nazočni:

...i samom nazočnošću pri ubojstvu, postajete sudionik, jer ako je dovoljno gledati da biste dijelili krivnju onoga tko je počinio zločin, neporecivo je da u zločinu u amfiteatru ruka koja zadaje smrtni udarac nije uprljanija krvlju od one koja gleda događaj, niti je pošteđen krvi onaj tko dopusti da se prolije, a onaj tko plješće ubojici i traži za njega nagrade, sudionik je u ubojstvu.

U kojem su to zatvoru Bush i njegovi pomagači prerušeni u odgovorne saveznike novoga međunarodnog poretka? U kojim ludnicama sa zidovima ili bez njih? Laing nas moli da ne vjerujemo vodama, ali ni svojim najljućim neprijateljima i najboljim prijateljima, slažem se, ali na koncu od nas traži da ne vjerujemo svomu ja i da tražimo, na najdubljoj razini, svoj mi. Laing je otkrivao toplu vodu kršćanskog personalizma, francuski izum melo²⁷ srodan crkvenom Art Decou kako bi prikrio tjeskobu zbog smrti ili bijega bogova.

14.

Pisao sam svoj grafit kad mi je u zadnji posjet, tako mi je izjavio, došao izdavač i zadnji me put zamolio da napišem svoje memoare, preuzimajući rizik za istinitost, bila ona uvjerljiva ili ne. Čini se da je izdavaštvo u Bostonu u krizi i već mjesecima ni jedan pravi bestseller nije potresao tržište: „Treba mi bestseller koji ne djeluje kao da to jest i koji će izdržati kritičarsko čitanje prvoga izdanja u milijun primjeraka u mekom uvezu, a onda bismo završili u veoma ograničenom izdanju za bibliografe i lingviste, uz obećanje da ćemo izdati varijante u tvrdom uvezu do kojih će doći samo oni probrana duha, industrija kućanskih aparata otvorila je put. Kod standardnih hladnjaka Westinghouse iskoristili su reklamacije da uvedu odjeljak za kavijar, dostupan samo za izabrane džepove i nepca. Vi ste mi dužni. Ja sam vas primio na vaš prvi časní posao da izrezujete sve svjetske novine i poslije sam vas unaprijedio budući da ste nas zadivili svojom metodologijom usvajanja i izlaganja znanja, poput puzzlea zainteresiranog samo za ukupni dojam rezultata. Poslije se dogodilo što se dogodilo i Rječnik više nije bio isti bez vas. Mnogo su se manje prodavali preostali svesci. Dugujete mi.” Što se dogodilo? Ne dopuštam si da zbog umora nekoga najurim glavom bez obzira, stara formula koja se više ne rabi ni u početničkim romanima ni u bestsellerima, ali izdavača sam izbacio naglavačke i to tako da sam prema protokolu najprije nemirno hodao, a onda sam mu, kad nije shvatio, bacio u glavu pet od devet svezaka Bostonske enciklopedije koju mi dopuštaju da držim, a kad sam pripremao šesti, kukavički je pobjegao. Žena mi je prišivala gumb, ubola se u prst, posisala krv, pogledala bez prijekora, a onda se nasmijala kao da mi govori: „Bez brige, naći ćemo drugog izdavača.”

Moje strpljenje nema granica, ali umor ima i zabranio sam da započinju razgovor sa mnom svi koji to traže, s iznimkom moje žene koja plete i raspleće te psihijatra, a tim se posjetima nisam mogao suprotstaviti, ne zbog propisa već zbog osjećaja, jer postigli su to da mi budu nužni. Kao što ne mogu zabraniti ulazak upravitelju koji me najvažnijim posjetiteljima pokazuje kao najveću zanimljivost svoga zatvora. Kad smo već kod toga, najavljena je Hillary Clinton i kanim provesti cijeli razgovor gledajući te njezine elefantijazične noge. Ženi koja plete i raspleće zahvaljujem što je uz mene, kao što zahvaljujem na postojanju zidovima ove krletke za mene, staroga gavrana, nespremnog za nova okruženja i nova lica. Ali to sa psihijatom može završiti svakog dana jer svaki je posjet depresivan rastanak, priznanje kako je nesposoban sastaviti izvješće koje traže o razvoju moga ponašanja. Potresla me depresija moga

²⁷ franc, melodrama (nap. prev.)

psihijatra jer sam bacio geometrijsku računicu. Ako ga povuku, imenovat će drugog, moguće kakvoga postmodernog i eklektičnog psihijatra koji će me pokušati reciklirati poput zamorca. Stari argentinski psihijatar poznaje me i vjeruje da sam moguć slučaj, pa tako i nemoguć. Samo zahtijeva da zapišem svoje ponovne padove raspoloženja koja više ne utvrđuje, da ga slušam, a ne moram ga ni sažalijevati jer zna da sam nesposoban za sažalijevanje i mnogo sposobniji za geometriju. Uvijek valja birati između geometrije i sažaljenja, kako u umjetnosti, tako i u životu. Proračunatost me dovela do toga da sastavim izvješće o vlastitom psihopatološkom razvoju, a jedina mi je pomoć bilo temeljito samopromatranje tijekom godina koje sam proživio s tim davateljem koji je na koncu postao moja omiljena osobnost i s devet svezaka Ilustriranog bostonskog rječnika, i unaprijed upozoravam, ako se potkrade kakva pogreška u mom izvješću, morate je pripisati nemogućnosti da konzultiram deseti svezak i dodatak. Kad sam sastavio izvješće, čekao sam rutinski posjet psihijatra i kad se počeo opraštati, još jednom, s predosjećajem da mu neće produljiti ugovor budući da me nije u stanju pročitati, pružio sam mu njegovo izvješće, drugim riječima moje izvješće, a on je ostao nijem, slomljen, jer sve što mu je išlo od mozga do usta zvučalo je kao happy end u filmu Franka Capre, a samo je ovlašten prihvatiti, u mojoj nazočnosti, da se krećemo unutar umjetničkog filma Popeyeva sina. Prije no što mi je zahvalio na toj gesti, obuzdao je spontane osjećaje prema meni, da me ne razdraži, i dobro je postupio, jer uhvatilo me nestrpljenje kad sam ga vidio na rubu suza i usta punih slinavih i prežvakanih zahvala, slinavog i prežvakano materijalnog i duhovnog mesa svih onih kojima za preživljavanje treba da on ostane na tome mjestu, na primjer te tri raspuštenice koje nisu mogle podnijeti Argentinčev unjkav govor i razmišljanje. „Ha... stari, ne mogu vam reći, danas meni, sutra tebi, ali vučemo poput magaraca i kad nas sudbina, to smeće, stalno iznova izdaje... kad zaglibiš na putu, bez cilja, očajan... kad nemaš više vjere i za tobom nije ostao ni suhi list... kad iznosiš cipele i jedva skupiš za hranu... nezainteresiranost svijeta – koji je gluh i nijem – odjednom ćeš osjetiti... Vidjet ćeš da sve je laž, vidjet ćeš da nema ljubavi, da svijetu ništa nije važno... NASTAVI! NASTAVI!... makar te život slomio, makar te izjedala bol, ne očekuj nikad pomoć, ni pruženu ruku, ni uslugu. Kad se potroše baterije na svim zvonima na koja zvoniš, tražeći prijateljske grudi da umreš u nečijem zagrljaju... Kad te odbace nakon što crkneš od posla kao što su učinili meni... Kad opaziš da kraj tebe isprobavaju odjeću koju ostavljaš... Sjetit ćeš se ove budale koja je jednog dana umorno počela lajati...”

Izvješće o razvoju vladanja Alberta Cerrata alias „Bostonskog davitelja” u zatočeništvu, sastavio dr. psihijatrije Dante Contursi Maroni, psihijatrijski asistent u Kaznioničkoj bolnici u Bostonu (Massachusetts)

Na uvid doktoru Williamu Dieterleu, predsjedniku Visokog vijeća za vladanje u Kaznioničkoj bolnici u Bostonu

Potpisnik ovih redaka izjavljuje da je 14. travnja 1975. dobio zaduženje da prati razvoj vladanja Alberta Cerrata, samozvanog „Bostonskog davitelja”, koji izdržava doživotnu kaznu u bostonskoj Kaznioničkoj bolnici zbog ubojstva vlastitih roditelja, Alberta i Noelije, i jedne susjede, Dulce Gatti, 27. svibnja 1968. Medicinska ekipa kojoj sam se pridružio pomalo se osipala, što zbog odlazaka u mirovinu, što zbog premještanja na druga odredišta, a te su okolnosti svojedobno prijavljene Visokom vijeću. Na koncu sam ostao jedini odgovoran za promatranje osuđenika uz pomoć istraživanja i pretraga za koje je davao povoda od pokretanja sudskog postupka, u kojem treba istaknuti doprinose skupine Black Box, iz biheviorističke radionice East Cokera, a koju je predvodio istaknuti stručnjak William Dieterle, i psihoanalitičke grupacije Rochester & Piazzola, osim pojedinačnih stručnjaka koji su na različitim razinama ispitivali, dijagnosticirali i pomagali u slučaju Alberta Cerrata. Iz ovog promatranja potekao je niz studija i referata na koje upućujem članove Visokoga vijeća koji

žele dokumentirati moju analizu, preporučujući im od srca Delirij i zločin profesora Dieterlea; Zadavljeni davitelj: s onu stranu zrcala kompleksa krivnje Edmunda Barnes; Dojka Klimtove Danaje i slučaj Cerrato Ane W. Segure; Lažni bostonski davitelj ili enciklopedijski psihopat Dantea Concursija Maronija; Očit i žalostan nedostatak utjecaja „Školica” u pjesmama lažnoga bostonskog davitelja a Norme Cateli, kao i referate o tom slučaju objavljene u svibnju 1969., u travnju 1972., u lipnju 1983., u rujnu 1987. u *Revue des recherches presque inutiles*³ Izdanja Gazier-Pardanas, Pariz, i monografski separat u studenom 1991. iz *Dynamic Psychology*. Sve sami doprinosi koji se ističu između tristo radova koje je dosad stekao zatvorenik kojim se bavimo.

Cerratovo se držanje nakon uhićenja, pokretanja postupka, suđenja i presude može sažeti u tri etape: prva etapa, u kojoj je uporno tvrdio da je eutanazirao roditelje, što je u velikoj kontradikciji s dokazima da, iako su bili u poodmaklim godinama, starci nisu bili ozbiljnije bolesni, čak nisu imali ni bolnih smetnja, a osim toga ubojstvo susjede ima sva obilježja dodatnog zločina kako bi se prikrili prijašnji zločini. Susjeda je dojurila zbog prodornog mirisa plina na stubama i bila je omamljena udarcem, unesena u kuhinju gdje su se gušili starci sve dok nije doživjela njihovu sudbinu. U etapi glumljenja nevinosti okrivljenik je uporno tvrdio da, u polusvijesti, nije mogao spriječiti gospodu Gatti da ude u kuhinju s hvalevrijednim naporom da spasi starce i da je umrla u tom pokušaju, a da je on nije mogao ni odvratiti od toga ni spasiti. Forenzičar je dokazao da je susjeda dobila udarac u glavu, iako je poslije umrla od trovanja plinom. Probijanje okrivljenikove linije obrane i njegov pristanak da se izvrši pravda značili su psihološku promjenu u osuđenika, a njihove su posljedice bile: druga etapa logomanijskog delirija u kojem si je sam pripisao čak trideset i četiri nedokazana zločina razmećući se erudicijom i svojatanjem stručnih termina, ne uvijek točno upotrijebljenim, što je bio plod naukovanja kao katoličkog sjemeništara do sedamnaeste godine života, školovanja za učitelja i kasnije studiranja pedagogije i klasičnih jezika na nekome manjem sveučilištu, a ta su znanja bila manje važna za njegovu intelektualnu taštinu od enciklopedijskog znanja koje je stekao tijekom godina, prvo kao suradnik, a poslije kao izvršni urednik prvih devet svezaka Velike bostonske ilustrirane enciklopedije. Zatvoren na početku izrade desetog sveska, Cerratovo je znanje stalo na slovu s i nije pokazivao da zna išta o riječima koje počinju sa t, u, v, x., y i z, iako je svoje neznanje prikrivao prezrivo držanjem. Podvrgnut pritisku jer se nije smio služiti desetim sveskom kako bismo proučili njegove reakcije, više sam se puta obratio Visokom vijeću tražeći da se suzdrže od ove kazne kako bih proučio učinak uklapanja desetog sveska i dodatka, ali nisam dobio zadovoljavajući odgovor pod izgovorom da nema novca kad ne bi imali kakvo znanstveno objašnjenje. Htio sam platiti iz vlastitog džepa, u razumnim ratama, sveske koji su nedostajali, ali gospodin Cerrato pao je u krizu i postao agresivan, zbog čega sam odustao od svog zahtjeva i posvetili smo se propagiranju moguće kirurške intervencije, lobotomije, pogotovo nakon pokušaja ubojstva one koju smo mu podmetnuli kao njegovu zakonitu ženu, imaginarni koncept na koji se često referirao. Treća faza počinje prije deset godina, nakon prijetnje lobotomijom, u kojoj se privikava na svoju ćeliju u kaznioničkoj bolnici i pretvara se u čitatelja priručnika o životinjskom ponašanju sumnjajući da je ljudsko ponašanje racionalizirano prikrivanje nagonskog ponašanja, a ta je sumnja potvrđena uništenjem konvencionalne racionalnosti tako energično oblikovane od renesanse do povijesnog poraza sovjetskog komunizma, što je gospodin Cerrato prihvatio kao da je nekoć bio komunist, što ne stoji ni u kakvom arhivu, čak ni u sjećanjima članova koji su se mogli u raznim okolnostima susresti s Cerratom, a to je članstvo minimalno potkrijepio idejom da je ubio generalnog tajnika Komunističke partije Bostona, danas bivšeg tajnika, koji uživa u zavidnom zdravlju, i uklopio se ponovno u društvo do te mjere da djeluje poput bivšeg tajnika kojeg je osmislio Walt Disney. Moguće je da je osuđenik sudjelovao u nekom komunističkom sastanku u vrijeme legalizacije stranke, ali nikako nije objašnjivo da je

proživio kao duboku krizu opću propast komunizma, iako će izjaviti da nije žalio zbog propasti te doktrine nego zbog dezidentifikacije drugih doktrina kao posljedice toga.

Nasuprot njegovim navodnim komunističkim sklonostima, poznato je da gospodin Cerrato nikad nije iskazivao simpatije ni prema kakvoj političkoj tendenciji i u više je navrata, u doba njegova uspona u Velikoj bostonskoj ilustriranoj enciklopediji, izražavao sudove suprotne bilo kakvom političkom udruživanju i iskorištavao je političku pripadnost kolega, na koju se unutar tvrtke ružno gledalo, da se kao pridošlica uspinje i da zauzima njihova mjesta. Uvijek se hvalisao kako sve duguje samo sebi samome, da je on sam svoja revolucija i da mu ne trebaju lažne revolucionarne potpetice mladih sinova iz dobrih obitelji. Njegova ljubav prema pisanju grafita bila je pravo otkrivenje u tom smislu, u doba kad je na zidu ćelije držao ulomak iz djela bivšeg marksističkog pisca Lionela Trillinga: „Sasvim ste u zabludi. Ja vas nisam privukao. Dijalektika situacije, pazite, dijalektika situacije oslobodila se interesa i prirodnih klasnih veza u odlučujuće nezadovoljne elemente srednje klase i odvela ih da dijele interese potlačenih klasa. Zapravo vi ste slučajno bili među onim nezadovoljnim elementima srednje klase. Ne zato što ste reagirali svjesno na vanjske potrebe, nego zato što ste izražavali određene unutarnje sukobe koji su odražavali suprotnosti vanjskog svijeta.”

Kao urednik Rječnika pokazao je prijetecu nestalnost jer je bio sposoban konotirati tako različite i suprotne riječi kao što su korida, traverza, Grundrisse, Popper, Bečki krug, Katul, Pele, silaža, kovilje, Carrillo (Santiago), Klimt, tela, kosa, seljačina, Gil Calvo (Enrique), Emerson, Eliot, učinak, prilagodba, Betty Grable, pretis lonac, plaćeni dopust, week end itd. itd.

Nakon faze logomanijskog delirija, što je obilježje ovakvih paranoika, kao što je dokazao Dieterle u svom već navedenom i nenadmašnom djelu, Cerrato je našao utočište u autizmu i odbijanju komunikacije, najprije ponosno, a u posljednje vrijeme više kao simptom nemoći metaforički lobotomiranoga da promijeni krinku nego kao voljni čin, do te mjere da na svoj način uspostavlja komunikacijske veze kao što je pažljivo slušanje i darivanje šake oraha određenim osobama: zatvorskom brijaču i drugim zatvorenicima koji rade kao pomoćno osoblje. Ne nalazimo se pred konvencionalnim slučajem autizma, ni po kojoj dosad ustanovljenoj tipizaciji, nego pred voljnim autizmom, teorijskim, intelektualiziranim, konotiranim, preuzetim, interioriziranim, drugim riječima, gospodin Cerrato pretvorio se u utjelovljenje moguće riječi autizam koju je sam redigirao za već spomenuti Enciklopedijski rječnik, veoma daleko od bilo kakve sažaljive interpretacije autista kao ploda dojenačkog progonstva od majke-posteljice. U tom slučaju autistični bi davatelj bio dokaz istine u Schachtovoj formuli o nagonu za autonomijom koji imaju sva bića: „Svakom biću treba biće.” Tijekom logomanijske i delirične faze mislim da sam u svom radu o enciklopedističkom vladanju točno prenio osuđenikovu situaciju, a sad želim da ovaj rad prenese ovu posljednju, po mom mišljenju doista završnu, fazu psihološkog razvoja Alberta Cerrata.

Nemamo izravan uvid u njegovo ponašanje u etapi koja vodi u već spomenuta ubojstva, ali prema otkrićima samoga Cerrata kroz njegove dnevnike, na pisanje kojih smo ga poticali od prvog dana njegova zatvora i liječenja, što je dobro radio, i prema navodima onih koji su živjeli s njime, prolazio je kroz depresivnu fazu koja ga je dovela do uvjerenja da ga njegovi roditelji ne bi trebali nadživjeti, prije svega da ne bi trebali doživjeti bol da ostanu bez sina, i do nezadrživog osjećaja da je samo on mogao paziti na njih i da je bio jedini razlog njihova postojanja. U psihopatologiji jedinaca, najradije citiram slučaj Sturgeon, koji su već proučili William Castle i Rosalind Capland, nadareni nećaci profesora Dieterlea (Adam Sturgeon: „San i stvarnost”, Review, ožujak-travanj 1974.), opisuje se kako subjekt obiteljskog trokuta – otac, majka i sin ili kći – tvori autistični ambijent veoma površno povezan s drugošću, osim ako ne postoji kulturni utjecaj svojevoljne obiteljske izolacije ili socijalnog odbijanja. Kulturni model koji je nametnuo otac gospodina Cerrata bio je nepovjerenje prema svemu što bi moglo doći izvana, zaključak do kojeg je došao kao netko tko je bio ekonomski, socijalno i

politički pobijeden u onolikoj mjeri u koliko se nije osjećao uključenim u american way of life. Alberto Cerrato stekao je razloge da se samosažalijeva, proširio ih je na trokut koji je činio sa svojim roditeljima, i faktori akumuliranja depresije odveli su ga do toga da skuje trokutno ubojstvo kao jedini mogući svršetak i, u određenom smislu, opravdavajući za njegovu najskriveniju osobnost. Zašto je Alberto Cerrato izašao iz kuhinje doma svojih roditelja oslobodivši samog sebe krivnje i ostavljajući starce da se uguše? To je instinktivna reakcija samoobrane ili je, naprotiv, podsvjesno sve bilo skovano kao moralno savršen zločin, iako nesavršen u odnosu na zakonski racionalističku shemu. Nakon dugih razgovora koje sam vodio s gospodinom Cerratom, priklanjam se ideji o nadilaženju namjere (vidi: Dieterle i Watson:

„Kriminalna namjera i njezino opravdanje”, *Revue des recherches presque inutiles* prema kojoj Cerrato svjesno planira pravo ubojstvo unutar trokuta i usred realizacije – u cjelokupnoj provedbi postoji ovjera – otkriva se ispod ove namjere druga namjera, o kojoj nikad nismo mogli razgovarati tijekom terapijskih sesija s osuđenikom, jer čim se spomenu njegovi roditelji, zanijem, zatvori oči i pretvori se u tvrd kamen. Naprotiv, slučajno ubojstvo susjede uvodi ga u deliričan opis njegovih „žena iz snova” u kojem se miješaju stvarne osobe iz njegova djetinjstva, mladosti ili profesionalnog života, s fantazijama kao u slučaju navodne susjede Alme, one sa savršenom desnom dojkom, koja nije ništa drugo doli idealiziran lik, čemu je katkad pribjegavao kako bi idealizirao stvarne žene, svoju lažnu ženu – Cerrato se nikad nije oženio niti je poznato da je imao stabilnu vezu – tijekom nekog vremena, ili kako bi taj lik smjestio na mjesto sigurno od besramnosti konkretizacija stvarnih, nesavršenih žena, izdajnica ili navodno izdajnica, gledano iz latentnog ženomrstva Alberta Cerrata, od djetinjstva sklonog mizofobiji, koja možda ima korijen u njegovu strahu od svakog kontakta sa ženskom drugošću kao prijatnjom. Odatle česte asocijativne reference na žensko spolovilo kao pauka, simbolični prikaz pletenja i raspletanja nesigurnosti i autofagični prikaz sudbine. Samooptužujući delirij, iako baziran na podvali, odaje podsvjesno zatamljenog agresivca, nemoguće eksteriorizacije, iako je podatak o stvarnom zločinu počinjenom nad njegovim roditeljima i susjedom s gornjeg kata naveo buduće odbore da se izjasne protiv primjene djelomične amnestije koja bi mu omogućila povratak na slobodu, uvjetnu slobodu.

Ustrajao je u izmišljanju žene i djece kao retoričkom potraživanju: „Zašto mi ne date da vidim ženu i djecu?” Dovinuli smo se pomoću lažne Cerratove žene lažne djece, a istodobno smo mu dovodili navodne žrtve, neke već u poodmakloj dobi, poput profesora Dotrasa koji je mogao doći samo u jedan posjet tijekom terapije. Doprinos njegove lažne obitelji danas se može smatrati negativnim uzevši u obzir da ju je odbacivao dok nismo odustali od toga, a onda ju je počeo izmišljati kako bi mogao biti nezadovoljan njihovim posjetima kojih nema već četiri godine. Totalnu smo mu samoću jedva ublažili brijačem Šestoprstićem kojeg identificira s prijateljem iz djetinjstva iz svoje četvrti, cistom nečiste savjesti, i sa mnom koji se javljam i nestajem u liku različitih psihologa i psihijataru koji su ga pregledavali, a za koje je Cerrato umislio da ih je ubio. Navodni davitelj nikad nije izašao iz svoje kuće u južnom Bostonu, iako se jednog dana nije vratio u tu kuću, ma koliko dugo živio u njoj. Što se mene tiče, trudi se misliti kako sam Argentinac i lakanovac, prema dvostrukoj asocijaciji glavnih ideja: psihoanalitičar – Argentinac, a argentinski psihoanalitičar – lakanovac, prema asocijativnoj i logičnoj fiksaciji unutar enciklopedijskog i širokog Cerratova znanja. Kako mu ne bih dao povoda da se ljuti i povuče, glumio sam Argentinca i uspio sam se legitimirati kao Argentinac do te mjere da su moja oponašanja argentinskih psihoanalitičara lakanovaca veoma slavna na sastancima i kongresima, čak i među argentinskim psihoanalitičarima lakanovcima, i navikao sam se da više ne govorim u prozi, nego u tangu.

S analitičkog gledišta jednako je zanimljivo otkriti Cerratove razloge da bude ubojica, kao i shvatiti zašto preuzima lik opakog i bezdušnog čovjeka, onako kako su ga opisali Kingsley i Donaldson u *Bezdušnik*: kromosomi ili društvo. Kingsleyjeva i Donaldsonova teorija daje

bezdušnik tip autista kojeg je izmislilo društvo, a ne proizvod kromosomske stigme – Kingsley i Donaldson odbacuju Kentovu Analizu za pronalaženje kromosoma za ljudsko ponašanje – ne može se primijeniti ni na Cerratov slučaj budući da bi njegova bezdušnost i izopačena okrutnost bila obična fantazija. Svi smo potencijalno davitelji, čak i Bostonski davitelj, ali kultura nas spašava od tog ponora, no ne i Cerrata: kultura ga sili da skoči u ponor kako bi dosegao ono što on shvaća geometrijskom racionalnošću nasuprot rastezljivosti suosjećajnog razuma. Unutar te fantazije, u logomanijskoj fazi, svaki put kad bismo mu spomenuli razlog bezdušnog ponašanja i ponudili mu kakav lako prisposodiv primjer iz stvarnosti, poput slučaja Manson, mnogostrukog ubojice s Beverly Hillsa, odbacivao je usporedbu i davao prikladno objašnjenje: „Manson je ovisnik o drogi ogorčen na društvo i izmakao je kontroli”; nasuprot tomu, pravi zao i bezdušan čovjek, poput Jacka Trbosjeka ili Bostonskog davitelja a, u Cerratovoj verziji, bili bi umjetnici zločina – zove ih instalaterima budući da je njegova značenjska spužva usvojila termin instalacija povezan s umjetničkim postkonceptualnim manifestacijama – kao čin prijezira prema tabuu da se ne smije ubijati, samo Jack Trbosjek nije zasluživao počasno mjesto kraj davitelja jer je ubijao samo prostitutke, bez sumnje kao odraz viktorijanskog morala. Treba ubiti ono što se voli i ono što se ne voli, bez razlika koje može nametnuti suosjećanje. Treba ubijati prema geometriji koju određuje razum i nadmoćno držanje kako bismo uništili druge koji se najviše poistovjećuju s nama, kako iz ljubavi, tako i iz ravnodušnosti. Cerrato je prošao kroz ogledalo individualnog etičkog pesimizma i ne živi u svijetu koji bi mu osigurao ikakvu vrstu kolektivnog etičkog optimizma; naprotiv, kanibalizam ne samo da je etička metaforična referencija, nego je i osnovna mogućnost preživljavanja koju ne ublažava nikakva nada ili bar povratak ideje o nadi u konkretnim očitovanjima, onako kako nadu prihvaćaju Block, Jaspers, Mann ili Tillich, s ovu stranu krepalnog teološkog shvaćanja. Propast Blochova utjecanja poimanju nade kao konkretne utopije u nastanku ili stanja pridruživanja onoga što se uspinje odražava se u ljudskom iščekivanju ravnog elektroencefalograma koje sugerira traumatično individualno spasenje tipa Cerrato, kao model tipskog vladanja: individualni ili klasni davitelj. U određenom smislu sastav socijalnog moderniteta sa segmentom davitelja koji izranjaju i dišu na račun asfiksije segmenta davljenika koji uranjaju, odražava ovu nemogućnost povratka nade koja može proizvesti čudake na Cerratov način, nimalo slične čudacima ili strancima o kojima je dosad govorila psihologija ili književnost. Uzmite, na primjer, u obzir Cerratovo držanje u odnosu na Ripleyjevo, iz romana Patricije Highsmith, ili na Meursaulta, iz Camusova Stranca, između onoga preživjelog bez moralnih skrupula i onoga čudnog psihološkog slučaja u romanu *philosophique*. S razlogom se Cerrato besramno rugao tim referencijama kad smo ih iznosili u njegovoj nazočnosti, bilo neoprezno, bilo da proučimo njegove reakcije kad ih čuje.

Posebno smo se posvetili analizi njegove pjesme Grad, zbog očite mnogoznačnosti samoga naslova: Boston? Unutarnji grad autista? Grad njegova sjećanja? Država i urbani krajolik njegova djetinjstva? U svjetlu strogo psihološke interpretacije, nema sumnje da pjesma učvršćuje postojanje zamišljenoga grada, iz zamišljenog okruženja unutar kojeg se kreću različite izlomljene, stvarne i lažne slike, koje se vrte oko nemogućega posesivnog određivanja Alme. Taj bi grad bio poput ložnice u kojoj se nikad nisu sreli Cerrato i Alma makar se, što se nje tiče, osjećali odgovornima i sudionicima. Na svoju ruku i rizik bacio sam se na simbolističku interpretaciju i Cerratov grad nije se poklapao s predodžbom geometrijski organiziranog svijeta, srede, s kojom su drevni narodi mitificirali grad kao utočište, nasuprot nomadskoj tjeskobi. Gradovi su obično geometrijski i odgovaraju izvorno određenoj lokaciji prema zakonu razuma (na brežuljcima zbog obrane, blizu vode, na križanju putova...), ali Cerratov grad, suprotno onomu što je on smatrao, nije bio plod Geometrije, nego suosjećanja zbog izgubljene osobnosti koju je dijelio s Almom, potopljen vodom, grad utonuo u vodu, mrtav u vodi, u vodi, u smrti. To nije grad Mandala, već urbani kut za skrivanje neprenosivog, grad-posteljica, grad-majka, daleko od apokaliptične suprotnosti Jeruzalema, isposničkoga grada, i Babilona,

onoga prokletog, najslabijeg Rimu kako ga je vidio sveti Ivan, kao Zvijer sa sedam glava, sedam brežuljaka na kojima sjedi Rim, anti-grad, potkupljiva i potkupljujuća majka koja nosi prokletstvo i smrt, nasuprot kojoj je nužna katarzična nazočnost i vodstvo zlatne djevojke, Alme. Manje mi se simptomatičnom učinila pjesma o čudnom sočnom plodu koji mu je svašta govorio i za koji sam se bojao da je bučkuriš smišljen da nas zbuni. Pjesma Grad opisuje ulazak u autizam, grad zatvoren ili pun boli: „...preko mene se ide u grad pun boli...” Ne Boston. Boston nije važan, ali ima veze sa psihičkim razvojem kažnjenika. Da Boston nije takav kakav jest, Cerrato bi bio Bečanin iz završne faze Austrougarskog Carstva, ironično bi uživao u nedostatku povratka nade, nepovjerljiv prema svakoj borbi s Poviješću i prevoditelj svega znanja na svoj jezik uslijed intelektualne lijenosti šminkerčica Carstva koju su djelomično omogućili logomanijski Bečki krug i njihovi engleski nastavljači. Ali Boston izaziva bijes, on je raspaljena kozmogonija koja bijesno potiskuje svoj bijes, i Boston je svijet, ovaj stvarni svijet, austrougarski svijet, palo carstvo i bez očite svrhe, a Cerrato ga je poimao iz pozicije svojega poremećenoga građanskog ja, iz pozicije istog poremećaja koji je u Klimta oplodio stvaralaštvo, a u Cerrato ludilo i umišljenu zloću. Da Cerrato nije potjecao iz takozvanih nižih slojeva, mogao bi se osjećati sudionikom logomanijskog ili duhom odsutnog diletantizma, ali teško se pripadnici nižih slojeva osjećaju vlasnicima životne filozofije dominantnih slojeva, makar im se mogli približiti neočekivanim kulturnim ili ekonomskim događajem. Da je imao kreativnog talenta, a ne čisto široko enciklopedističkog – otud taj zbrkani nagon da pokazuje učenost, ma o čemu se radilo – Cerrato bi pristao na pobunu svijesti unutar tjeskobe spoznaje, kao što su pristali u Beču, svatko prema svojim nagonima, Freud i Klimt. Činjenica, i to nepobitna, da je Cerrato izabrao u osnovi destruktivnu kreativnost davitelja, plod je klime individualnog i kolektivnog očaja i nemoći prema lažnoj utopiji ili relativizirajućoj ironiji, i bojim se da to može biti model sve češćeg ponašanja, i doći će trenutak kad ga više nećemo moći kanalizirati ni potisnuti. Čovjek je čovjeku luđak, naglašavao je često na terapijskim sesijama prije odvratanja od lobotomije, u uvjerenju da su pravila ponašanja utvrđena moralom ili juridičkim realizmom kad je potisnuta prirodna težnja da čovjek čovjeku bude vuk, i ne ostavljaju ti drugi izbor nego da budeš luđak u odnosu na druge, sa sposobnošću ili voljom za pretvaranjem ili bez njih, krinkom, budući da su umjetnička i kulturna maska istodobno najnamjensnije, ali i najlicemjernije.

U njegovoj sadašnjoj etapi pesimističnog autizma, i zato kolaboracionističkog, tako pesimističnog da nije ni agresivan, odustajem od svojih prijašnjih dijagnoza u kojima tražim puštanje na slobodu Alberta Cerrato. U nedjelotvornoj tišini osuđenik je našao moralno nedužnu domovinu, moguću samo unutar ćelije, bilo u zatvoru, bilo u redovničkom samostanu, a ova je druga mogućnost nedolična jer svu količinu aktivne gorčine koju Cerrato osjeća usmjerava protiv sadašnjega poljskog Pape u Rimu, poživio ga Bog još mnogo godina. Zato izlažem ovo i molim Visoko vijeće da klinički pohrani slučaj Cerrato i omogućiti kažnjeniku da ostane u ovoj uzornoj kaznioničkoj bolnici do kraja svojih dana, i da ga ne napadaju novim istraživanjima koja samo vode do prazne opne tišine u koju udara sva naša buka. Moj je poštovani učitelj, profesor Dieterle, sposobniji poznavatelj tih eletnenata od mene i mogao bi odlučiti o ovoj dijagnozi, zato koristim priliku da mu zaželim sretan Božić i Novu godinu, a istodobno mu šaljem košaru vafla koje toliko voli i podsjećam ga na njegovo velikodušno obećanje da će ukloniti prepreke koje bi se ukazale prilikom produljenja mog ugovora. U ovoj užasnoj kulturi nezaposlenosti koja nas okružuje, bila bi prava katastrofa za mene da izgubim posao, pogotovo imajući na umu da otplaćujem kredit za ljetnikovac u Newportu i da uz mnogo žrtava redovito uplaćujem alimentaciju svojim trima bivšim ženama, i istodobno pokušavam osoviti na noge svoj sentimentalni život s jednom predivnom medicinskom sestrom, također triput razvedenom. Mogu opet biti sretan. Čarobnim vrtom snova moja ljubav pjeva. U proljetnom je cvjetnjaku moje srce našlo ružičnjak. I u skrivenom ružičnjaku i u cvijetu opijenom svjetlom pupoljak ljubavi buknu, zadrhtah i približih se. Iz ružičnjaka ljubavi

jednu ružu istrgnuh i cvijet, sa strahom, za svoju ljubav upitah... I ružičnjak ljubavi procvjeta. I začarana ruža odgovori kako će moja draga onamo doći. I ružičnjak se u ženu pretvori. Dugo nakon toga, star i bez vjere, htjedoh se vratiti u ružičnjak i shvatih da je cvjetnjak samo kupinjak i da je ružičnjak trnjem propupao. I kad se približih da uberem cvijet iz onog ružičnjaka u vrtu ljubavi, protrnuh vidjevši da ondje drugi tako pjeva... (u stihu).

Kad sam psihijatru predao „njegovo” izvješće, otpio sam samosažaljenje koje se krilo ispod njegove zahvalnosti, iako sam pomislio kako bi njegova reakcija bila posve drukčija da ga je pročitao, s očitom postavkom u kojoj negiram svaku sigurnost, za početak, makijavelistički, svoju vlastitu. Predosjećao sam da će, ako reagira defanzivno i ne prihvati moje izvješće kao svoje, biti uništen kao psihoanalitičar i izgubit će posao, a ako ga prihvati, kakav znanstveni i terapijski autoritet može zadržati preda mnoom ako je spreman na to kao što sam ja bio spreman prihvatiti njegovo gledište i sve predodžbe koje su stvorili on i njegovi kolege? Bio je psihijatar, ali dovoljno pametan da shvati kako mu ne nudim sretan kraj u vidu prihvaćanja njegove verzije, nego da ju potkazujem jednostavno tako što ju objektiviziram do njezinih krajnjih spoznajnih granica. Te vračeve, sve vrste vračeva, imam u šaci otkad znam kako šifriraju i dešifriraju, kako mene šifriraju i kako mene dešifriraju, i u stanju sam razmišljati iz pozicije dešifriranja i, osim toga, neka to ne zovu prijevarom, zahvaljujući svojoj metafizičkoj lobotomiji i autolobotomiji koju primjenjuju cijeli život birajući znanja koja osakaćuju oni se održavaju na životu i podnose sami sebe do te mjere da žele dugo živjeti i zato se financiraju znatni mirovinski fondovi. Ali moj je sretan kraj početak priznavanja njihove bezumne beskorisnosti i licemjerja.

Kako da se ne iznenadim kad mi je kvalificirani tamničar rekao da je psihijatar uništen jer je, kao posljednji čin neodgovornosti, predao moje izvješće pročitavši samo prve stranice i nije opazio da neki njegovi dijelovi nisu bili pretjerano razumni, „bar ne unutar razumnih granica koje Visoko psihijatrijsko vijeće može očekivati od svoga kolege”, i kako je uslijedila odluka o otpuštanju. Bijednici. Unatoč tomu što su se smjestili na vrh sistema, morali su se hraniti žrtvama niže pozicioniranih kolega.

Nakon nekoliko dana psihijatar se pojavio na vratima moje ćelije, a budući da sam pomišljao kako bi mogao imati loše namjere, vikao sam najjače što sam mogao, pretražili su ga i zaplijenili mu japanski kuhinjski nož velikih dimenzija. Kad je bio otkriven, napustili su ga umor i rezignacija i pretvorio se u insuficijentnog luđaka koji je bulazio i vikao i tvrdio da će me ubiti jer sam uništio najbolje godine njegova života i ubrzao one najgore. Vitlao je mojim izvješćem, drugim riječima svojim izvješćem, i optuživao me za izdaju. Koga? Čega? Zašto se nije potrudio pročitati ga prije nego što ga je predao Visokom vijeću? Zatvorili su ga u bolničku ćeliju na gornjem katu, na sam kraj s kojeg me ne može ni verbalno uznemiravati, što je bila njegova želja. Prepuštam sudu razumnih ljudi da kažu ima li razloga za takve gluposti, a podupire me moja žena koja je pročitala izvješće i rekla mi: „Alberte, trebao bi se posvetiti ili književnosti ili psihijatriji. Ja bih ti našla izdavača ili neke luđake koji bi te shvatili.”

Kad smo već kod toga, gotovo istodobno s padom u nemilost i fizičkim nestankom argentinog lakanovca prestali su dolaziti i drugi posjetitelji, uključujući i moju ženu, i sigurno ima nešto u teoriji o uvjetovanom refleksu, jer svako popodne slinim točno u vrijeme kad sam je gledao kako silazi s autobusa, s košarom punom poslastica i glave pune besmislenih uspomena. Moguće je da je čovjek životinja koja najteže savladava prekid uvjetovanog refleksa jer potkrovlje njegova sjećanja sadrži izvore koji produljuju očekivanje i nakon što je poticaj prekinut. Sjećanje, taj roman, ta unutarnja kultura, sprječava nas da budemo spontane životinje, a to što ga imamo sumnjam da nam je bilo dobrodošlo. Katkad je sjećanje tako bogato da sadrži izgubljenu referenciju na svaki podatak o stvarnosti i napokon se zamaskira moguća realnost. Kad sam jednom svladao urotu svoga sjećanja i kad sam se sjetio emocionalnih podataka iz prošlosti, prestao sam sliniti popodne i isposlovao sam da moja žena i djeca budu

nadomješteni posebnom naredbom koju mi šalje novi psihijatar, i kad ju pojedem, požderem izlomljene slike, već ionako izbljedujuće od mogućeg postojanja.

Ali ne i tvoju sliku, Alma. Napokon sami. Pali psihijatar, u svom delirijalnom uzbuđenju prijeti da će me ubiti zato što sam zlorabio njegovo povjerenje, a znam da je pokušao ubiti nekoliko namještenika i zato su mu stavili luđačku košulju i neprestano ga namaču pod tušem naizmjenično hladnom i toplom vodom. To je omogućilo imenovanje moga novog psihijatra, sad sam već dio generalnoga državnog budžeta kao psihijatrijska zanimljivost bez presedana, a novi врач, koji je već bio očajan što nema siguran posao prije navršene pedesete godine, što je izazivalo česte prigovore njegovih bostonskih roditelja i njegove zahvalne bostonske žene, oslobodio me pisanja dojmova, čak i onih najotvorenije negativnih, budući da je jasno da sam beznadan slučaj, vjerojatno zato što tako sam želim, a dio generalnoga državnog budžeta određenog za mene ne primjenjuje se za to da me opet socijaliziraju, nego da me ostave ovakvim kakav jesam.

– Vas već spominju u turističkim vodičima Nove Engleske i svaki dan deseci autobusa dolaze do zidina ovoga zatvora, puni morbidnih putnika koji žele vidjeti mjesto gdje je zatvoren jedan od najznačajnijih davičnika u povijesti. Povijest voli izgrede i ignorira ništavnost.

To mi se činilo kao tako uzvišeno geometrijsko razmišljanje da sam ga pokušao poljubiti, ali mladi su psihijatri obično premalo srdačni i seksualno dosta suzdržani. Svoju mi je zahvalnost pokazao tako što mi je dopustio sočne naredbe koje mi zamjenjuju svaku nostalgiju za obiteljskom ljubavlju i smijem se popeti u potkrovlje bolnice te gledati pejzaž East Cokera i pustoš koju je ostavio nestanak autobusa koji je dovozio svako popodne onu lažljivicu s nogama s proširenim venama i torbom punom beskorisno izgubljena vremena.

Odavde, Alma, samo vidim ruševine grada naše mladosti koji mi je mirisao na travanj, mjesec sklon svakom Velikom tjednu i mirisima biljaka uzdrhtalih pred dolaskom Mesije. Travanj? Istina, travanj je najokrutniji mjesec jer izaziva osjećaj lažne nade u vječnost, rada jorgovane na mrtvoj zemlji, miješa sjećanje i želju, skida nam zaštitni ogrtač pred istinom zime, kao što su nam nedjelje krile istinu o radnim danima.

Dezorijentiran sam izvan svojih granica, u ovom potkrovlju izgubljenom između juga i mora, između sjevera i zemlje, željeznih labirinata, zapovjednog ponedjeljka, groblja kruha suhog kao voda, blaže soli, ako mi veslači od kamena i tuge pruže zvijezde koje mi nije slijediti.

Želim smrt koja bi me pustila da živim, izgubljeno potkrovlje, između juga i mora, između sjevera i zemlje, željezne labirinte, zapovjedne ponedjeljke.

Kad unište ruševine, naše ruševine, Alma, tražit ćemo da sagrade lažne gradove gdje ćemo dirati sumrake grudi koje će čekati moje ruke, gdje se djevojčice žele igrati tako da slijede suture na krovovima preko kojih prelazi kolekcionar mrtvih gradova od sjećanja ili od kamena... falusnog i nesmiljenog kamena čovjeka naviknutog da ne govori, čak ni dobar dan u dizalima koja nikad ne vode na nepostojeće katove... U taj bih se grad, Alma, ja vratio kao sretan Indijanac, oženjen tobom, najzlatnija djevojko non plus ultra, obogaćen brodolomac u Moru mira, vratio bih se kao skrivena ptica ključati na ostacima našega zamišljenoga grada... bio je tako lijep... bio je tako lijep... bio je tako lijep... pripovijedaju kroničari, a bio je uništen tako da ne ostane kamen na kamenu kad su barbari odlučili sagraditi umjetne krajolike.

Zauvijek izvan opasnosti od zamke RAZARANJA!